

СЛОБОДНО ДВИЖЕЊЕ НА СТОКИ

I. ХОРИЗОНТАЛНО ЗАКОНОДАВСТВО И ИНФРАСТРУКТУРА ЗА НЕГОВА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА	2
A. ПРАВНА ОСНОВА И АДМИНИСТРАЦИЈА	2
B. ПРАВЕН/АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ	11
C. СТАНДАРДИЗАЦИЈА	12
D. АКРЕДИТАЦИЈА	14
E. СЕРТИФИКАЦИЈА/ ТЕСТИРАЊЕ/ ИНСПЕКЦИЈА	17
F. МЕТРОЛОГИЈА	18
G. НАДЗОР НАД ПАЗАРОТ	20
H. МЕЃУНАРОДНИ ДОГОВОРИ	21
II. ЗАКОНОДАВСТВО СПЕЦИФИЧНО ЗА ОДРЕДЕНИ СЕКТОРИ	22
A. ХАРМОНИЗАЦИЈА НА ЗАКОНОДАВСТВОТО ВКЛУЧУВАЈЌИ И ТЕХНИЧКИ ПРОПИСИ	22
B. КАЛИБРАЦИЈА, МЕТРОЛОГИЈА, СТАНДАРДИ, ТЕСТИРАЊЕ, СЕРТИФИКАЦИЈА, ОЦЕНКА НА СООБРАЗНОСТ, АКРЕДИТАЦИЈА И НАДЗОР НА ПАЗАРОТ	30
III. ЗАКОНОДАВСТВО ЗА ХРАНА	31
A. НАДЛЕЖНО ТЕЛО/ЛА	31
B. ЗАКОНОДАВНА ВЛАСТ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОТО ОД ОБЛАСТА НА ХРАНАТА	44
C. КОНТРОЛНИ АКТИВНОСТИ И НИВНО СПРОВЕДУВАЊЕ ВО ПОЛЕТО НА ЗАКОНОДАВСТВОТО ЗА ХРАНА	46
D. ТРАНСПОЗИЦИЈА И ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ЗАКОНИТЕ	49
<i>Подготовка на администрацијата и операторите</i>	58
<i>Анализи на резидуи на пестициди</i>	61
IV. НЕХАРМОНИЗИРАНИ ОБЛАСТИ	68
A. МЕРКИ КОИ ИМААТ ИСТ ЕФЕКТ КАКО И КВАНТИТАТИВНИТЕ ОГРАНИЧУВАЊА	68
B. ВРАЌАЊЕ НА НЕЗАКОНСКИ ИЗНЕСЕНИ КУЛТУРНИ ДОБРА	80
C. КОНТРОЛА НА НАБАВКАТА И ПОСЕДУВАЊЕТО НА ОРУЖЈЕ	86
D. КОНТРОЛА НА УСОГЛАСЕНОСТ НА ПРАВИЛАТА ВО ПОГЛЕД НА БЕЗБЕДНОСТ НА ПРОИЗВОДИТЕ КОГА ТИЕ СЕ УВЕЗЕНИ ОД ТРЕТИ ЗЕМЈИ	92
V. ЈАВНИ НАБАВКИ	94
A. СОСТОЈБА НА ЗАКОНОДАВСТВОТО НА ПОДРАЧЈЕТО НА ЈАВНИТЕ НАБАВКИ	94
B. СТРУКТУРИ	101
C. ОБЈАВУВАЊЕ	103
D. ПРАВНА РАМКА	104

I. ХОРИЗОНТАЛНО ЗАКОНОДАВСТВО И ИНФРАСТРУКТУРА ЗА НЕГОВА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА

A. Правна основа и администрација

1. Која е правната основа и административната структура за техничките прописи, стандардите, оценка на усогласеноста, акредитацијата, сертификацијата, метрологијата и надзорот на пазарот?

Согласно Националната програма за квалитет, усвоена од страна на Владата на Република Македонија во 2001 година, беше поставена рамката на активностите кои Република Македонија треба да ги преземе, а во правец на исполнување на обврските што произлегуваат од Спогодбата за стабилизација и асоцијација.

Меѓу другите активности, приоритет (за периодот 2001-2003) беше поставување на правна рамка за техничките прописи, стандардите, оценка на усогласеноста, акредитацијата, сертификацијата, метрологијата и надзор на пазарот.

Предвидените активности се реализирани, при што во моментот правна основа и административна структура претставуваат:

- Закон за стандардизација („Службен весник на Република Македонија”, бр. 54/2002)
- Закон за метрологијата („Службен весник на Република Македонија”, бр. 55/2002)
- Закон за акредитација („Службен весник на Република Македонија”, бр. 54/2002)
- Закон за пропишување на техничките прописи и оцената на сообразност („Службен весник на Република Македонија”, бр. 55/2002)
- Закон за Државна пазарна инспекција („Службен весник на Република Македонија”, бр. 35/97, 23/99, 7/2002)
- Закон за трговија („Службен весник на Република Македонија”, бр. 16/2004)
- Закон за заштита на потрошувачите („Службен весник на Република Македонија” бр. 38/2004)

Напред наведените закони се усогласени со европското законодавство.

- Закон за контрола на квалитетот на земјоделско-прехранбените производи во надворешно трговскиот промет („Службен весник на Република Македонија” бр.5/98)

Закон за стандардизација

Со овој закон се уредуваат целите и принципите на македонската национална стандардизација, статусот на Институтот за стандардизација на Република Македонија (ISPM), како и неговите задачи, зачленувањето и неговото финансирање, подготовката, усвојувањето и објавувањето на македонските национални стандарди и нивната примена.

Основните цели на македонската национална стандардизација се состојат во унапредување на:

- квалитетот на производите, постапките и услугите преку дефинирање на нивните карактеристики кои ја определуваат нивната способност да задоволат определени барања;
- квалитетот на животот и здравјето на луѓето, безбедноста на имотот и заштита на животната средина и природата;

- економичноста и рационалноста во користење на човечка работна сила, материјали и енергија во процесот на производството и размената на стоки;
- индустриската ефикасност по пат на смалување и усогласување на разновидноста на одделни производи, процеси и услуги, како и можноста за замена на еден производ, процес или услуга со друг, при што ќе бидат исполнети истите барања и;
- меѓународната трговија со стоки и услуги со отстранување на пречките во трговијата.

Македонската национална стандардизација се заснова на следниве принципи:

- доброволна примена на македонските стандарди;
- право на учество на сите заинтересирани страни во подготовката на македонските стандарди, заштита од доминацијата на поединечните над заедничките интереси во постапката за подготвување на македонските стандарди;
- консензус од заинтересираните страни во поглед на содржината на македонските стандарди;
- транспарентност на постапката за подготвување на македонските стандарди;
- задолжително објавување на усвојувањето на македонските стандарди и
- усогласување со научниот и техничкиот степен на развој и искуства, како и усогласување со правилата на меѓународната и европската стандардизација.

Закон за метрологијата

Со овој закон се уредува метролошкиот систем во Република Македонија; надлежноста на Бирото за метрологија; законските мерни единици; еталоните; референтните материјали; прометот и употребата на мерилата; оцената на сообразноста на типот на мерилата; верификација на мерилата; важноста на ознаките и сертификатите за сообразност на типот на мерилата и ознаките и жиговите, односно сертификатите за верификација на мерилата од странско потекло; метролошкиот надзор над количините и ознаките на пакуваните производи; надзорот над примената на овој закон и други прашања од значење за метролошкиот систем заради обезбедување мерно единство во Републиката и со светот.

Одредбите на овој закон се однесуваат за мерилата кои се употребуваат за обезбедување на:

- заштита на здравјето на луѓето, животните и растенијата;
- заштита на животната средина и природата;
- општата техничка безбедност;
- непречена размена на стоки и услуги и
- постапка пред управни и правосудни органи.

Закон за акредитација

Со овој закон се уредува основањето, организацијата и работењето на македонскиот институт за акредитација, како јавна установа која врши работи и задачи на национален акредитационен сервис, како и постапката за акредитирање што се врши во согласност со овој и други закони и прописите донесени врз основа на закон и надзор над исполнувањето на барањата за акредитација.

Институтот за акредитација на Република Македонија (ИАРМ), пред се, врши акредитација на:

- лаборатории за тестирање и калибрација;
- тела кои вршат сертификација на производи;
- тела кои вршат сертификација на системи за квалитет;
- тела кои вршат сертификација на системи за заштита на животната средина и природата;
- тела кои вршат сертификација на лица и
- тела кои вршат инспекција (контрола).

Постапката за акредитација ИАРМ ја спроведува врз основа на овој закон и други закони и во согласност со барањата содржани во соодветните национални, европски и меѓународни стандарди и документи на европските и меѓународните организации за акредитација.

Акредитацијата е дејност од јавен интерес.

Закон за пропишување на техничките прописи и оцена на сообразноста

Со овој закон се уредува:

- Технички барања кои треба да ги исполнуваат производите;
- Начин на пуштање во промет
- Постапка за оцена на сообразност (тестирање, сертификација и инспекција (контрола)
- Барања кои треба да ги исполната телата кои учествуваа во постапката за оцена на сообразноста
- Документи кои го следат производот кога се пуштаа во промет
- Тело надлежно за надзор на пазарот на производите
- Начин и обврска за означување на производите.

Техничките барања, пред се, се донесуваат на:

- остварување и заштита на јавниот интерес;
- заштита на животот и здравјето на луѓето, животните и растенијата;
- заштита и унапредување на животната средина и
- природата и заштита на потрошувачите и на другите корисници на производите.

Закон за Државна пазарна инспекција

Со овој закон се уредуваат надлежностите, овластувањата и организацијата на Државниот пазарен инспекторат.

Закон за трговија

Со Законот за трговија се уредува трговијата на домашниот и странскиот пазар со што се овозможува трговијата непречено да се одвива како и воспоставување на меѓусебна доверба и соработка меѓу членките на СТО, што пак ќе овозможи да се намалат и трговските бариери со што трговските субјекти ќе имаат еднаков атретман на пазарот.

Со овој закон се регулирани условите за вршење на трговијата на големо и трговијата на мало, продажбата на пазарите на големо и мало, услугите во трговијата и сл.

Законот за трговија е единствен закон со кој се уредува трговијата на домашниот и странскиот пазар што овозможува трговијата непречено да се одвива со воспоставување на меѓусебна доверба и соработка меѓу членките на СТО, што пак ќе овозможи да се намалат и трговските бариери со што трговските субјекти ќе имаат еднаков атретман на пазарот.

Преку трговијата ќе се стимулира економскиот развој отварање на пазарите, поголем избор на производи како и воспоставување на поголема сигурност и дисциплина во вршење на прометот на стоките и давањето на услугите во оваа област.

Со Законот за трговија прецизно се дефинираат обврските на трговците за пазарен пристап како и зајакнување на овластувањата и надлежностите на инспекциските органи во спроведување на истиот.

Според Законот за трговија трговецот има обврска исполнувањето на минимално техничките услови и започнувањето со работа да го пријави на Државниот пазарен инспекторат и на надлежниот орган на Општината односно градот Скопје најмалку 15 дена пред почетокот на работењето на продажниот или друг деловен објект.

Постапката за начинот на утврдување на минимално-техничките услови за вршење на одредена дејност е поедноставена со донесувањето на Законот.

Согласно Законот, трговецот е должен исполнувањето на условите да го пријави на Државниот пазарен инспекторат и на надлежниот орган на Општината односно градот Скопје најмалку 15 дена пред почетокот со работа на продажниот или друг деловен објект. Формата и содржината на образецот е посебно пропишана со Правилник донесен од Министерот за економија. Врз основа на поднесената пријава Државниот пазарен инспекторат не донесува посебен акт, а утврдувањето на условите го врши во редовен надзор.

Закон за заштита на потрошувачите

Со овој закон се уредува заштитата на правата на потрошувачите, условите и начинот на заштитата на потрошувачите, условите за трговско работење што се од значење за заштита на правата на потрошувачите, правата и обврските на здруженијата на потрошувачите како и надлежностите на органите на државната управа во однос на заштитата на потрошувачите.

Во законот а со цел заштита на потрошувачите е и одредбата со која увозникот е поистоветен со производителот.

Новина во овој закон, а во интерес на заштитата на потрошувачите е зајакнувањето на управните мерки со кои се наложува отстранување на недостатоци во определен рок. Меѓутоа доколку трговецот во определениот рок не ги отстрани недостатоците се превземаат подрастични мерки.

Закон за контрола на квалитет на земјоделски и прехранбени производи од увоз

Државниот пазарен инспекторат, контролата на квалитетот на земјоделските и прехранбените производи во надворешно трговскиот промет го врши врз основа на одредбите на Законот за контрола на квалитетот на земјоделските и прехранбените производи во надворешно трговскиот промет (Службен весник на РМ бр. 5/1998), стандардите како и подзаконските акти односно правилници.

Со овој закон се уредува начинот на вршење на контрола на квалитетот на одделни земјоделски и прехранбени производи нивните преработки во надворешно трговскиот промет.

Како контрола на квалитетот на производите се смета контролата на физичко хемиските и органолептичките својства на производот, количеството, декларирањето, пакувањето, означувањето, амбалажата, превозните средства, и транспортирањето.

Контролата на квалитетот во смисла на овој закон не се однесува на здравствената, ветеринарно-санитарната и фитосанитарната контрола на исправност на производите.

2. Како се организирани овие функции, како се спроведуваат и координираат?

Моменталната структура во Република Македонија и опис на начинот на координација и спроведување на функциите:

Структура:

1. Регулаторни функции реализирани преку:

- надлежни министерства;
- координатор Министерство за економија;

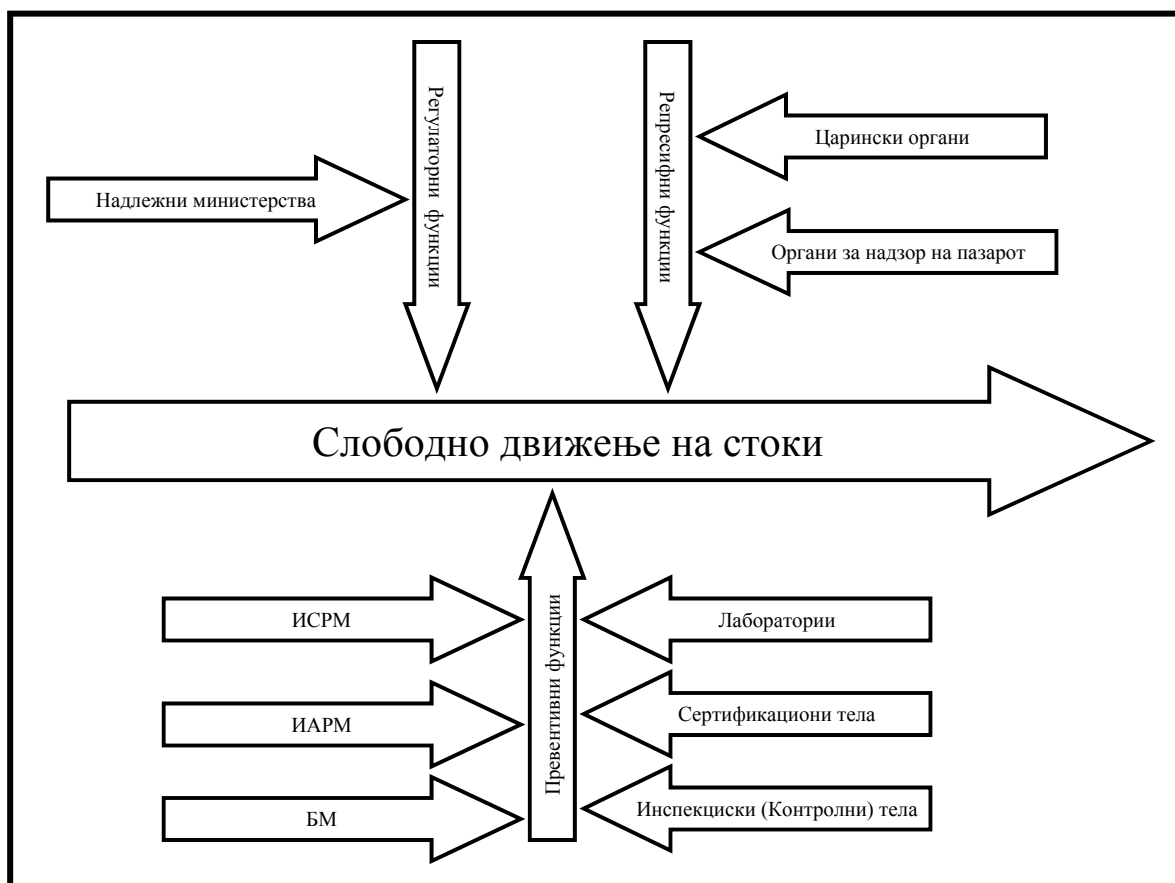
2. Репресивни функции реализирани преку:

- царнски органи; и
- органи надлежни за надзор на пазарот;

3. Превентивни функции реализирани преку:

- Институт за стандардизација на Република Македонија;
- Биро за метрологија;
- Институт за акредитација на Република Македонија;
- Мрежа на лаборатории, сертификациони тела и инспекциски (контролни) тела.

Согласно Законот за пропишување на техничките прописи и оцената на сообразноста („Службен весник на Република Македонија“, бр. 55/2002), донесувањето на техничките прописи (подзаконски акти) е во надлежност на соодветните министерства (Министерство за економија, Министерство за здравство, Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство, Министерство за животна средина и просторно планирање, Министерство за транспорт и врски).

Државен пазарен инспекторат

Државниот пазарен инспекторат функционира како орган во состав на Министерството за економија. Работите се вршат преку секторот за инспекциски надзор и осум одделенија на територијата на Република Македонија.

Секторот за инспекциски надзор ја организира, оперативната активност на одделенијата во состав на секторот кои преку државните пазарни инспектори вршат непосреден инспекциски надзор над примената на законите и прописите и други акти од областа на прометот на стоки и услуги, квалитетот на производите и услугите во производството и прометот, цените на производите и услугите во производството и прометот, заштита на потрошувачите, контрола на квалитет на земјоделските и прехранбени производи во надворешно трговскиот промет а врши и други работи определени со закон и други прописи.

Организира соработка на ниво на сектор и одделенија, меѓуодделенска соработка и меѓуинституционална соработка

Во зависност од актуелните појави има отворена соработка во правец на организирање надзори и со други државни органи (Министерство за внатрешни работи, Управата за јавни приходи, Управата за царина), асоцијации на потрошувачите.

Секторот превзема мерки и активности за стручно оспособување и усовршување на инспекторите на интерно и екстерно ниво.

На интерно ниво организира средби на инспекторите со цел да се обезбеди воведување на принцип на еднообразност и унифицираност на постапката во спроведување и примена на законската и друга регулатива, организирање на семинари, состаноци, светувања, со цел едукација, оспособување и усовршување на инспекторите.

На екстерно ниво секторот делегира и обезбедува учество на семинари, советувања, комисији организирани од Министерството за економија, друга институција во Република Македонија или надвор од неа.

Со инспекторатот раководи директор кој го именува Владата на Република Македонија.

Оперативната функција на раководење е доделена на раководителот на сектор кој го именува Министерот за економија.

Со одделенијата раководат раководители кои исто така се именувани од Министерот за Економија.

Во состав на Секторот, функционира и извршна група која го спроведува присилното извршување на извршните решенија донесени од пазарните инспектори а се однесуваат на непаричните обврски.

Институт за стандардизација на Република Македонија (ИСПМ)

За вршење на работите и задачите од областа на стандардизацијата утврдени со Законот за стандардизација и друг закон, Владата на Република Македонија основа Институт за стандардизација на Република Македонија (ИСПМ), како посебна јавна установа. ИСПМ има својство на правно лице.

ИСПМ ги врши, пред се, следниве работи и задачи:

- подготвување и усвојување на македонските стандарди и други стандардизациони документи кои ја сочинуваат македонската национална стандардизација;
- водење регистар на македонските стандарди;
- претставување на интересите на македонската национална стандардизација во меѓународните, европските и регионалните организации, како и организациите за стандардизација во други земји;
- прибирање на меѓународни, европски стандарди и стандардизациони документи, воспоставување и одржување на нивна база на податоци, како и стандарди и стандардизациони документи на други национални стандардизации;
- обезбедување на информации за заинтересираните страни од базата на податоци;
- издавање гласило во кое се содржани информации за започнувањето и текот на постапката за подготвување и усвојување на стандарди и стандардизациони документи на македонската национална стандардизација, како и информации за меѓународните и европските стандарди и стандардизациони документи;
- издавање и продажба на стандарди и други стандардизациони документи на македонската национална стандардизација, како и продажба на меѓународни, европски и други стандарди и стандардизациони документи;
- промовирање на примената на македонските стандарди;
- учество во работата на меѓународни и регионални тела за стандардизација;
- продажба на стандарди и стандардизациони документи врз основа на договори и членства во меѓународни, регионални организации и други странски тела за стандардизација;
- се грижи за извршување на обврските од областа на стандардизацијата кои произлегуваат од ратификуваните меѓународни договори кои ги склучила Република Македонија и
- врши и други работи и задачи во врска со спроведувањето на Законот за стандардизација и други закони.

Работите кои ги врши ИСПМ немаат за цел остварување на добивка.

Во рамките на ИСПМ постои и Информативно контактено тело (inquiry point).

За потребите за подготвување на прописи со кои се уредуваат технички барања за производите, со цел да се осигура безбедноста на имотот и заштита на животот и здравјето на луѓето и животната средина и природата, ИСПМ подготвува, усвојува и објавува соодветни стандарди на барање на Владата на Република Македонија.

ИСПМ има Статут кој го донесува Собранието на Институтот со кој се уредува името, седиштето и неговата организација, органите и нивните надлежности и одговорности, правата и обврските на членовите на Институтот, и други прашања во врска со остварувањето на дејноста заради која е основан Институтот во согласност со овој и друг закон и актот за основање. Согласност на Статутот дава министерот за економија.

Органи на Институтот се:

- Собрание;
- Совет;
- Директор и
- Одбор за контрола на материјално-финансиското работење.

Собранието го сочинуваат членовите на Институтот. Со Собранието претседава претседател. Претседателот го избира Собранието.

Орган кој управува со работата на Институтот е Советот на Институтот. Претседателот и членовите на Советот на Институтот ги именува и разрешува Собранието на Институтот од редот на истакнати стручни и компетентни лица од областа на стандардизацијата за период од четири години.

Со Институтот раководи директор. Директорот на Институтот ја организира и раководи со работата на Институтот, го претставува и застапува Институтот спрема трети лица и е одговорен за законитоста во работењето на Институтот. Директорот на Институтот го именува и разрешува Советот. На одлуката за именување и разрешување на директорот согласност дава Владата на Република Македонија. Директорот на Институтот се именува за време од четири години и по истекот на мандатот може повторно да биде избран.

За вршење на стручни работи Советот формира технички комитети.

Досега се формирани 20 технички комитетити, во кои се вклучени повеќе од 200 домашни експерти, а се применуваат 11.610 македонски стандарди. Овие стандарди се распоредени во 18 гранки и 177 главни групи.

Биро за метрологија (БМ)

- За вршење на стручните и другите работи во областа на метрологијата утврдени со Законот за метрлогијата (Сл. Весник на РМ”, бр. 55/2002) и со други закони се основа Биро за метрологија (БМ), како орган во состав на Министерството за економија. Бирото има својство на правно лице. Со Бирото раководи директор.

БМ ги извршува работите и задачите од областа на метролошкиот систем на Република Македонија, кои се однесуваат на:

- надзор над употребата и начинот на пишувањето на законските мерни единици;
- обезбедување на следливост, и остварување, чување и одржување на националните еталони и сертифицираните референтни материјали;
- обезбедување на следливост на референтните еталони;
- калибрација на еталони и мерила;
- учество во постапката за акредитација на лаборатории за калибрација и тестирање врз основа на Законот за акредитација;
- надзор над работењето на правните лица овластени за извршување на одделни работи од областа на метрологијата врз основа на овој закон;
- оцена на сообразноста на типот на мерилата;
- верификација на мерилата;
- постапка за регистрација за признавањето на важноста на ознаките и сертификатите за сообразност на типот на мерилата и ознаките и жиговите, односно сертификатите за верификација на мерилата од странско потекло;
- метролошки надзор над количините и означувањето на пакуваните производи;
- стручен надзор над примената на одредбите од овој закон и прописите донесени врз основа на овој и други закони;
- постојан тренинг и едукација на вработените во Бирото и во овластените правни лица;
- дефинирање на работите и задачите на метролошкиот совет и учество во неговата работа;
- консалтинг услуги за потребите на правните и физичките лица кои вршат промет или употреба на мерила;
- соработка со други инспекциски органи и

- други работи и задачи во врска со спроведувањето на Законот за метрологијата и прописите донесени врз основа на овој закон.

Бирото членува и ја претставува Република Македонија во меѓународните и регионалните организации од областа на метрологијата, соработува со нив и учествува во нивната работа.

Министерот за економија формира Метролошки совет, кој работи како стручно и советодавно тело на Бирото во областа на метрологијата.

Бирото издава гласило.

Институт за акредитација на Република Македонија (ИАРМ)

За вршење на работите и задачите од областа на акредитација утврдени со Законот за акредитација (Службен весник на Република Македонија, бр. 54/02), Владата на Република Македонија основа Институт за акредитација на Република Македонија (ИАРМ) како јавна установа. Институтот има својство на правно лице.

Институтот за акредитација на Република Македонија ИАРМ), пред се, врши акредитација на:

- лаборатории за тестирање и калибрација;
- тела кои вршат сертификација на производи;
- тела кои вршат сертификација на системи за квалитет;
- тела кои вршат сертификација на системи за заштита на животната средина и природата;
- тела кои вршат сертификација на лица;
- тела кои вршат надзор;

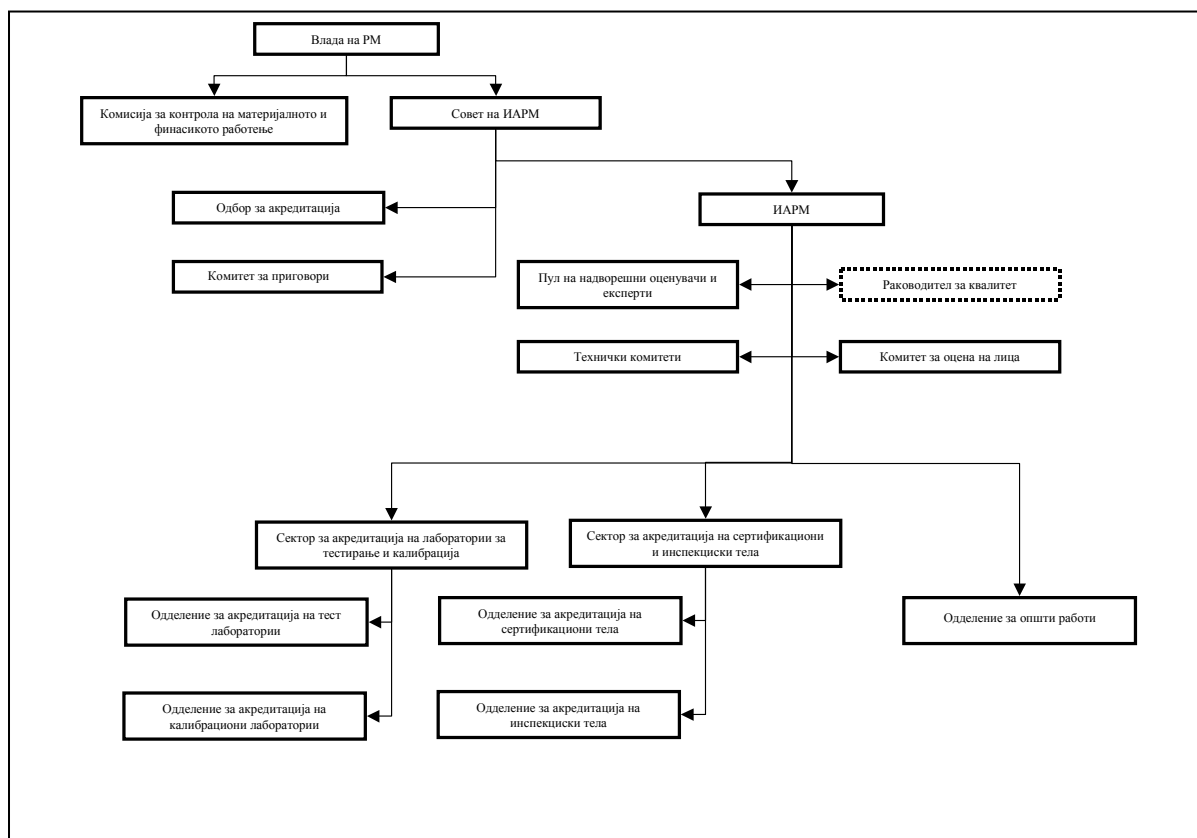
ИАРМ исто така:

- членува и учествува во работата на европски и меѓународни организации за акредитација и ги застапува интересите на Република Македонија во нив;
- дава мислења на државните органи за прашања кои се однесуваат на акредитацијата и дава мислења за одобренија за оспособеноста за спроведување на постапката за оцена на сообразноста;
- врши оценки и одобрување на компетентноста на телата за оцена на сообразноста, вклучувајќи и оцена на исполнетоста на барањата за телата кои вршат оцена на сообразноста според дадена регулатива.

Институтот работи во согласност со законите и другите прописи со кои се уредува работењето на јавните установи, освен ако со овој закон поинаку не е определено.

Работите кои ги врши Институтот немаат за цел остварување на добивка.

Институтот членува и ја претставува Република Македонија во европските и меѓународните организации од областа на акредитацијата, соработува со нив и учествува во нивната работа.

Лаборатории, сертификациони и инспекциски тела

Во Република Македонија има наследена мрежа на лаборатории, сертификациони и инспекциски тела, чиј статус е уреден со старата законска рамка и принцип на одобрување, авторизација и акредитација.

Во иднина се планира да добијат акредитација согласно новиот Закон за акредитација, и релевантните меѓународни и европски стандарди, со цел потврдување на нивната компетентност. Дел од нив се наоѓа во постапка на акредитација (поднесени се повеќе од 15 апликации).

Во регулираната област, врз основа на акредитацијата, надлежниот министер може да издаде овластување според Законот за пропишување на технички прописи и оцената на сообразност (“Службен весник на РМ” 55/02).

Во периодот од 15 септември до 1 октомври 2004 година, во рамки на мисијата на Светска банка, во правец на подготовка на проект за зајакнување на институционалниот капацитет во Република Македонија за промовирање на економскиот раст и понатамошна подготовка на земјата за членство во Европската унија, меѓу другите активности, земено е во предвид и подобрување на квалитетот на системот на Стандардизација, Акредитација, Метрологија, Сертификација и Надзор на пазарот. Оваа компонента на проектот ќе се одвива во соработка со ЕК/ЕАР.

3. Која е основата на прописите за усогласеност на производите и во која мерка законодавството е усогласено со европското, односно минималните барања, непостоење на обврзувачки стандарди, самосертификација и претпоставка за сообразност?

Основа на прописите за сообразност на производите се:

- Законот за стандардизација („Службен весник на Република Македонија“, бр. 54/2002)
- Законот за метрологијата („Службен весник на Република Македонија“, бр. 55/2002)
- Законот за акредитација („Службен весник на Република Македонија“, бр. 54/2002)

- Законот за пропишување на техничките прописи и оцената на сообразност („Службен весник на Република Македонија“, бр. 55/2002)
- Закон за заштита на потрошувачите („Службен весник на Република Македонија“, бр.38/2004)
- Закон за трговија („Службен весник на Република Македонија“, бр.16/2004)

Законите се изготвени со техничка помош од ЕУ и во нив се имплементирани принципите на Европското право и добра пракса во оваа сфера.

Овие закони претставуваат основа за понатамошна имплементација на техничкото законодавство и таа имплементација е во тек.

Се планира донесување на Закон за општа безбедност на производите кој е опфатен во рамките на GTZ проектот-Траспозиција на ЕУ директиви на Новиот приод во националното законодавство и TWINING проектот со Република Словенија за приближување на законодавството во областа на Внатрешниот пазар – слободно движење на стоки, како и транспортирање на 10 ЕУ директиви од новиот пристап, за што е изготвен посебен Акционен план, кој е составен дел на Националната програма за усогласување на законодавството (НППЗ).

В. Правен/Административен капацитет

Дали релевантните министерства и техничките организации имаат доволно обучен кадар за водење со техничките аспекти при изработката на законите и обезбедување на соодветна координација? Ве молиме прецизирајте.

Согласно заклучоците на Владата на Република Македонија од 22.03.2004 година за усвојување на Националната програма за усогласување на законодавството (НППЗ) на Република Македонија со законодавство на Европската унија, утврдени се надлежностите на релевантните министерства за усогласување на законодавството за планираните правни прописи, односно имплементација на ЕУ директивите од новиот и секторски приод во македонското законодавство.

Во првата фаза на тој процес, потпомогнати со проектот SMAQV'a – техничка помош за институтите за стандардизација, акредитација и метрологија и оценка на квалитетот како и TWINNING проектот со Република Словенија за приближување на законодавството во областа на Внатрешниот пазар – слободно движење на стоки, се оценува спремност и оспособеност на релевантните министерства за спроведување на тој процес за имплементација и координација, што ќе биде основа за припрема на детален план за имплементација.

Надлежните министерства, кои имаат основано работни групи за имплементација на ЕУ директивите од новиот пристап, за сега немаат доволен број оспособен кадар за тие задачи.

Институтот за стандардизација на Република Македонија, Институтот за акредитација на Република Македонија и Бирото за метрологија имаат соодветно обучен персонал, но не во доволен број за поддршка на министерствата кои ќе го ускладуваат техничкото законодавство на РМ со техничкото законодавство на ЕУ.

За зајакнување на капацитетот на релевантните министерства и техничките организации, се користи техничка помош од ЕУ со која ќе се дефинира планот за реструктурирање на кадровската политика и нови вработувања.

С. Стандардизација

1. Дали Институтот за стандардизација може да ги имплементира европските и меѓународните стандарди? Дали Институтот за стандардизација има направено оценка на потребата од инвестиции и техничко знаење потребно за негово учество во Европскиот систем на стандарди?

Согласно Законот за стандардизација (“Службен весник на Република Македонија” 54/2002) и Статутот (декември 2003 год.), Институтот за стандардизација на Република Македонија (во понатамошниот текст ИСРМ) е национално тело за стандардизација кое е надлежно за воспоставување на техничката инфраструктура за стандардизација, која ја сочинуваат техничките работни тела (технички комитети и работни групи) во чија работа можат да се вклучат сите заинтересирани страни: владини институции (министерства, органи во состав на министерствата) стопанството, индустријата, научно-образовни институции, невладини здруженија на граѓани, стопанска комора и други.

Досега се основани 20 технички комитети во кои се вклучени над 200 експерти во областите кои ги покриваат комитетите. Направена е анализа на постоечкиот статус на активностите како и потребите за идните активности во областа на стандардизацијата. Врз основа на оваа анализа изготвен е предлог за воспоставување на потребната техничка инфраструктура (технички комитети) за усвојување на европските стандарди како македонски. Предвидено е во три фази во периодот од наредните три години формирање на уште 40 технички комитети, со што ќе има вкупно 60 технички комитети кои со својот делокруг на работење ќе ги покриваат областите на работа на CEN, CENELEC и ETSI.

Процесот на усогласување на техничкото законодавство во Република Македонија со законодавството во Европската унија е во надлежност на ресорните министерства. Овој процес ја определува и динамиката на превземањето на европските стандарди. Земајќи ја во предвид постоечката состојба и очекуваниот развој во наредниот период, превземањето на европските стандарди како македонски стандарди во најголем дел ќе се изврши со методот на индосирање (ендорсемент).

Направена е проценка за бројот на хармонизирани ЕН стандарди од десете директиви од Новиот приод кои се оперделени како приоритетни за имплементација во законодавството на Република Македонија.

Во согласност со условите за придружно членство во европските организации за стандардизација, ИСРМ планира и врши унапредување на техничкото знаење потребно за учество во европскиот систем за стандардизација. Во рамките на националната ЦАРДС програма –СМАЉВ-а проектот (01 јули 2003 - 31 октомври 2004), обезбедено е:

- информатичка (хардвер) и телекомуникациска опрема,
- тренинзи и семинари.

Новата информатичко-телекомуникациска опрема претставува основа за воспоставување на нов информациски систем кој ќе ја подржува националната стандардизација за учество во европската стандардизација.

Дополнително е предвидена и тренинг програма за сите заинтересирани страни за стандардизација со што ќе се унапреди техничкото знаење потребно за учество во европскиот систем на стандардизација.

ИСРМ направи проценка за потребата од инвестиции и тоа за:

- кадровска доекипираност

- обука, предвидени се 15 тренинзи во рамките на CARDS SMAQV'a проектот -техничка помош за институтите за стандардизација, акредитација и метрологија и оцена на квалитетот, како и учество на представници на ИСПМ во CARDS -Твининг проектот меѓу Република Македонија и Република Словенија за приближување на законодавството во областа на внатрешниот пазар – слободно движење на стоки
- воспоставување на софтвер за менаџирање на информацискиот систем на ИСПМ
- инвестиции за реализација на процесот за превземање на европските стандарди во македонски

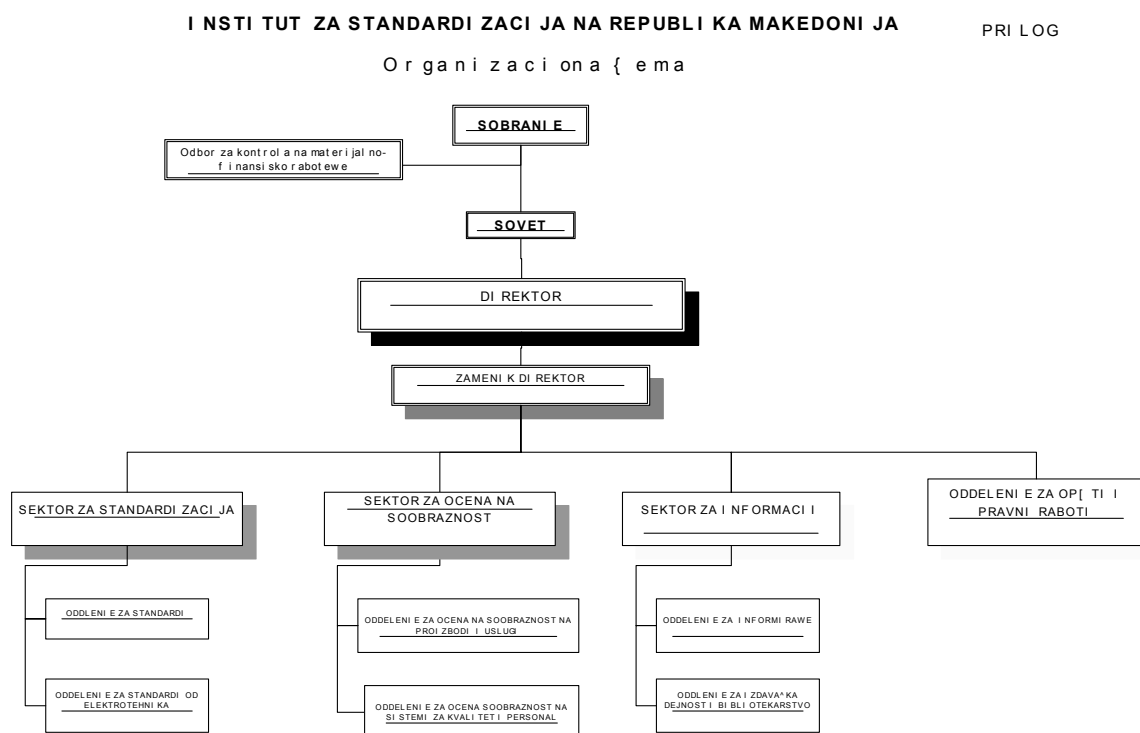
ИСПМ направи проценка за инвестициите во 2005 година за преземање на европските хармонизирани стандарди од директивите на Новиот приод. Оваа проценка е содржана во Буџетот за 2005 година.

2. Дали бројот на вработени и начинот на финансирање е адекватен?

Во овој момент во Институтот за стандардизација на Република Македонија (ИСПМ) се вработени вкупно осум (8) службеника што е недоволно за извршување на сите работи и задачи што треба да ги врши ИСПМ.

Согласно новоусвоената организација и систематизација на ИСПМ се предвидува вкупниот број на вработени да изнесува 27.

Согласно член 19 од Законот за стандардизација, работите и задачите се финансираат од Буџетот на Република Македонија и од приходи што ги остварува ИСПМ.

3. Кој е процентот на стандарди кои се усогласени со европските стандарди (дадете пооделни проценти за ЦЕН, ЦЕНЕЛЕК и ЕТСИ стандардите)?

Основа за подготовка на Програмата за усвојување на европските стандарди како македонски стандарди во 2005 година претставува процесот на имплементација на десет директиви од Новиот приод кои се определени како приоритетни за Република Македонија. Се предвидува

превземањето на европските хармонизирани стандарди како македонски стандарди во најголем дел да се изврши со методот на индосирање (ендорсемент).

Досега се усвоени 5 европски стандарда од областа на топлинска изолација.

Во постапка на преземање на европски стандарди како македонски со превод на македонски се:

- 20 од областа на градежништво;
- 2 од областа на недеструктивни испитувања - терминологија-; и
- 2 од областа на нафтени деривати.

Со цел подобрување на инфраструктурата на квалитетот, во областа на стандардизација, за наредниот период таргетирани се следниве активности: воведување на систем за брзо прифаќање на европските стандарди и модернизација на базите на податоци за електронско архивирање и дистрибуција на стандардите.

4. Наведете го (или наведете во таа насока) членството во европските и меѓународни организации за стандардизација (ЦЕН, ЦЕНЕЛЕК, ЕТСИ и други). Дали постои временски распоред за постигнување целосно членство во ЦЕН и ЦЕНЕЛЕК? Какви се односите со меѓународните тела за стандардизација (ИЕЦ и ИСО)?

Од 01.01.1995 година Институтот за стандардизација на Република Македонија (ISCPM) е полноправен член во Меѓународната организација за стандардизација – ISO. ISCPM е полноправен член во еден ISO технички комитет и посматрач во два технички комитети. Заради недостаток на финансиски средства, учеството во работата на состаноците на техничките комитети е незначително.

Од 2001 година ISCPM (претходно Завод за стандардизација и метрлогија) е учесник во IEC Програмата за придружни членки. Заради исполнување на условите за придружно членство во CENELEC, на 13.09.2004 година во Женева, ISCPM поднесе апликација за асоцијативно членство во IEC.

Од 14.01.2005 година ISCPM е асоцијативна членка на IEC.

ISCPM како национално тело за стандардизација на Република Македонија е придружен член во CEN од 01.07.2003 година.

Остварени се преговори и непходни подготовки за поднесување на апликацијата и отпочнување на процедурата за придружно членство во CENELEC. Апликацијата за придружно членство во CENELEC.

Се предвидува поднесување на апликација за членство во ETSI.

Активностите на македонската стандардизација се насочени кон забрзани подготовки за исполнување на 9 услови (законски, организациони и технички) за добивање статус на полноправна членка во CEN и CENELEC.

Рок за постигнување на полноправно членство во CEN и CENELEC на Република Македонија е таргетиран за најмалку пет до шест години.

D. Акредитација

1. Дали во земјата има систем за акредитација и тело за акредитација? Дали е независно? Дали телото располага со сите технички и административни компетенции

неопходни за акредитирање на сертификационите тела во согласност со европскиот систем?

Дали во земјата има систем за акредитација и тело за акредитација?

Да, Институтот за акредитација на Република Македонија (ИАРМ) е единствено национално тело за акредитација.

Работната рамка врз основа на која функционира ИАРМ се заснова на:

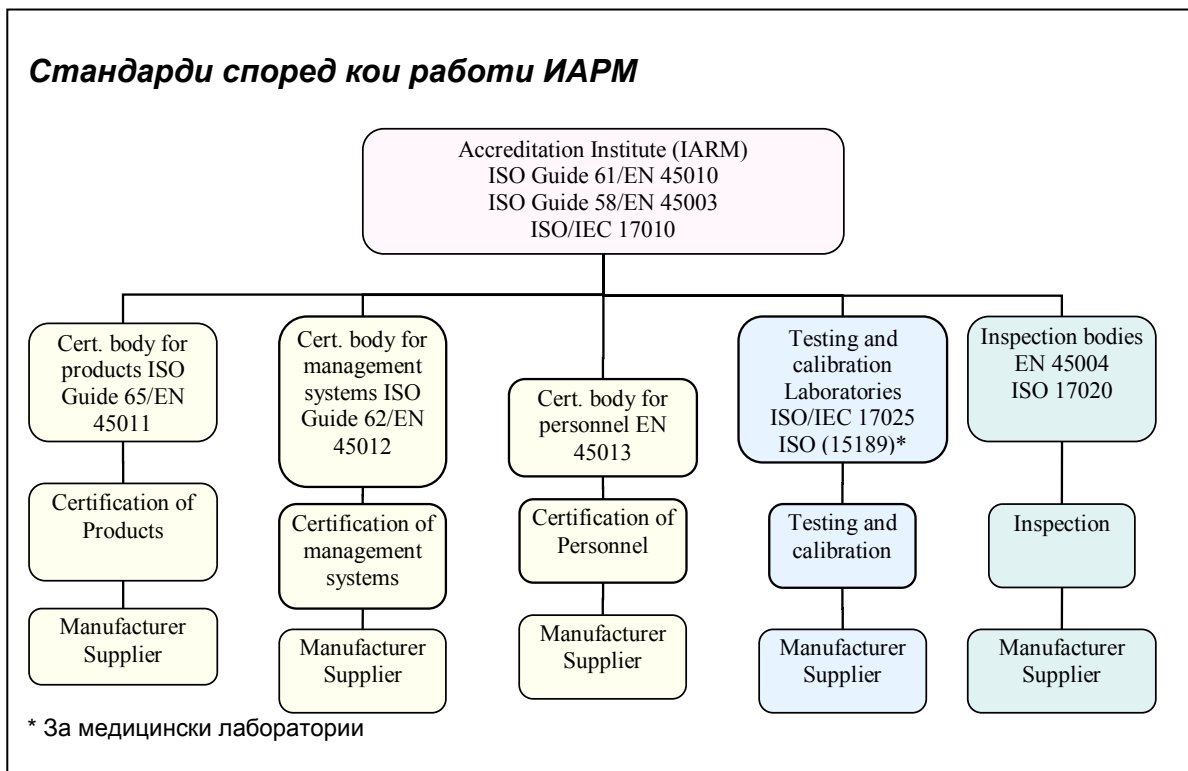
- Законот за акредитација (Службен весник на Република Македонија”, бр. 54/2002)
- Одлуката на Владата на Република Македонија за оснивање на ИАРМ;
- Статутот на ИАРМ;
- Актите на Советот на ИАРМ;
- Актите на Директорот на ИАРМ;
- Меѓународни и европски стандарди;
- Документите на EA, ILAC и IAF.

Дали е независно?

Да, ИАРМ е независно тело во своите активности и одлуки. Принципите врз основа на кои се заснива работата на ИАРМ се:

- транспарентност и достапност;
- застапување на јавните интереси;
- доброволен карактер на акредитацијата;
- независност;
- непристрасност;
- хармонизација и еквивалентност на постапките;
- недискриминација;
- градење на доверба мај клиентите;
- заштита на податоците;
- непрофитно работење.

Овие принципи се вградени во документите кои ја креираат работната рамка на ИАРМ.

Дали телото располага со сите технички и административни компетенции неопходни за акредитирање на сертификационите тела во согласност со европскиот систем?

Да, ИАРМ располага со минимум технички и административни компетенции неопходни за акредитирање.

Располага со:

- соодветен уреден работен простор, доволно голем за сместување на сите планирани работници согласно систематизацијата и организацијата на ИАРМ;
- во рамките на во рамките на CARDS SMAQV'a проектот - техничка помош за институтите за стандардизација, акредитација и метрологија и оцена на квалитетот, до крајот на 2004 година ИАРМ е опремен со најмодерна информатичка опрема.

Органите и телата преку кои ИАРМ ги извршува своите функции се:

- Совет;
- Директор;
- Одбор за контрола на материјално – финансиското работење;
- Одбор за акредитација;
- Комисии за оцена;
- Технички комитети;
- Комитет за оценувачи и експерти;
- Комитет за приговори.

Сите органи и тела на ИАРМ се формирани.

2. Дали телото за акредитација има договори со европски или со други меѓународни организации за акредитација?

ИАРМ нема потпишано договори со европски и други меѓународни организации за акредитација.

3. Дали е член или делува во насока да стане член на која и да било од овие организации ?

Во октомври 2004 година Институтот за акредитација на Република Македонија (ИАРМ) поднесе апликација за членство во ЕА – Европска организација за акредитација.

Исто така се планира во тек на 2005 година ИАРМ да поднесе апликација за членство во две меѓународни организации за акредитација, и тоа IAF – Меѓународен форум за акредитација и ILAC – Меѓународна соработка за акредитација на лаборатории.

Е. Сертификација/ тестирање/ инспекција

1. Кои надлежни тела (и во кои производни сектори) постојат во вашата земја во овие области? Дали е направена оценка на овие тела за лабораториската практика, неопходната опрема и потребите од обука на кадарот?

Кои надлежни тела (и во кои производни сектори) постојат во вашата земја во овие области?

Во Република Македонија постои наследена мрежа на лаборатории, сертификациони и инспекциски (контролни) тела, чиј статус е идентификуван согласно старата законска рамка и стариот принцип на одобрување, овластување и акредитација.

Во наредниот период ќе следи нивна акредитација согласно Законот за акредитација и соодветните меѓународни и европски стандарди за да се оцени и потврди нивната техничка компетентност.

Дел од нив е веќе во постапка за добивање на акредитација (повеќе од 15 апликации за акредитација).

Во регулираната област, врз основа на акредитацијата, надлежниот министер може да издаде овластување според Законот за пропишување на технички прописи и оцената на сообразност.

Може да се сумира дека во Република Македонија воочена е потребата за:

- Обезбедување на услови за сертифицирање производи од страна на македонски сертификациони тела чии сертификати ќе бидат признати на европскиот и меѓународниот пазар и воведување на принципите на глобален и модуларен приод при постапката за сообразност.
- Воведувањето на национални сертификациони тела кои ќе работат согласно критериумите наведени во стандардите МКС ЕН 450 11 и 450 012 и ќе бидат надлежни за сертификација на производи.

Дали е направена оценка на овие тела за лабораториската практика, неопходната опрема и потребите од обука на кадарот?

Оцена на состојбата на лабораториите, сертификационите и инспекциските (контролни) тела е направена во студијата во рамките на CARDS SMAQV'a проектот -техничка помош за институтите за стандардизација, акредитација и метрологија и оцена на квалитетот (простор, опрема, кадар, проблеми).

Студијата ги утврдува активностите кои се таргетирани како неопходни за реализација во Република Македонија:

1. Изградба на националниот систем за оцена на сообразност, кој ќе овозможи имплементација на барањата за безбедност на производите, давајќи приоритет на секторите во кои Република Македонија има интерес.
2. Транспонирањето на ЕУ директивите од новиот приод и воспоставување на функционална инфраструктура за оцена на сообразност засниван на принципите на новиот и глобален пристап на ЕУ превентивно треба да обезбеди слободно движење на индустриските производи.

Транспонирани директиви и развиен национален систем за оцена на сообразност се основа за потпишување на РЕСА протоколите кои гарантираат слободно движење на индустриските производи.

Исто така, во иднина, државните органи за надзор на пазарот не ќе можат да функционираат аргументирано без развиен национален систем за оцена на сообразност.

Студијата предлага да се:

1. Изработи документ „Стратегијата за развој и изградба на националниот систем за оцена на сообразност заснован на принципите на новиот и глобален пристап на ЕУ “
2. Определат приоритетните области опфатени, пред се, со ЕУ директивите од новиот приод
3. Дефинираат кои услови треба да се исполнат за да може компетентно да профункционира националниот системот за оцена на сообразноста во приоритетните области (независност, непристрасност и слично)
4. Обезбедување на ЕУ техничка помош за тренинг на персоналот
5. Идентификуваат можните извори на средства за набавка на соодветна опрема
6. Обезбедување на средства за припрема на телата за оцена на сообразност за акредитација
7. Да се определи организациониот концепт на националниот систем за оцена на сообразност (дистрибуиран, интегриран или комбиниран).

Во правец на реализација на споменатите активности, во рамките на CARDS SMAQV'a проектот -техничка помош за институтите за стандардизација, акредитација и метрологија и оцена на квалитетот, согласно чл. 5, чл 68 и чл. 73 од ССА, клучната цел за обезбедување на техничка помош за операционализација и непречено функционирање на таргетираната инфраструктура е постигната, при што е изградена солидна основа за имплементација на планираните активности.

F. Метрологија

1. Каква е постоечката структура за метрологија?

Сегашната метролошка инфраструктура е скоро целосно ориентирана кон законската метрологија и добро се одржува. Оваа инфраструктура е наследена од поранешниот Закон за мерните единици и мерилата, како и наследените технички прописи што се однесуваа на законската метрологија, кои во голема мера се во согласност со препораките на OIML – Меѓународната организација за законска метрологија.

Поголем дел од овие регулативи се сеуште во сила, ова се однесува на метролошките регулативи за оцена на сообразност на одредени категории мерила што се многу побројни одошто е опфатот на МИД директивата и реалните можности на Бирото за метрологија за нивно спроведување.

Бирото за метрологија врши верификација на масовните мерила: мерила за маса ваги и тегови од сите видови, водомери, мерила за електрична енергија, таксаметри, справи за мерење на

течни горива, мерила за топлотна енергија, контрола на машините за дозирање и пакување контрола на предмети од скапоцени метали и други.

Следливоста на мерилата преку Бирото за метрологија тешко се обезбедува поради пред се слабата опременост и недостаток на технички персонал, а корисниците во инфраструктурата самостојно обезбедуваат следливост и калибрација од странски институции. Сеуште егзистира системот на метролошки лаборатории (овластени и одобрени) што Бирото за метрологија административно ги координира.

Овластените лаборатории се правни лица овластени од министерот за економија и ги исполнуваат условите за вршење на одредена метролошка дејност – проверка на сообразеноста на својставата на мерниот инструмент пропишана со посебен технички пропис.

Одобрените лаборатории не се посебна категорија на Законот за метрологија, а беа дефинирани со претходниот закон за мерните единици и мерилата. Тоа се правни лица што обезбедуваат услови (опрема, простории и обучен персонал) за проверка на сообразеноста – верификација на мерниот инструмент од страна на работник од Бирото за метрологија на својставата на мерниот инструмент пропишана со посебен технички пропис.

Овие субјекти се упатени за идните чекори што треба да ги превземат за нивно интегрирање во новата законска рамка за инфраструктурата за квалитет низ повеќе наменски работилници и семинари и почнаа да ја сваќаат потребата од воведувањето на системите за квалитет посебно за лабораториите за калибрацијата ИСО 17025 и оцената на нивната компетентност низ процесот на акредитација. Во преодниот период со посебен Владин пропис за одобрените лаборатории е воведен е партнерски однос на договор со Бирото за метрологија до нивната транзиција во новиот систем со докажување на нивната компетентност преку акредитацијата.

Во одредени области што не се традиционални на законската метрологија постои научна метрологија (сеизмологија, генетика, биохемија) што е потребно да се интегрираат во метролошкиот систем.

2. Дали постои национална програма за развој на структурата на метрологијата?

Со конституирањето на Метролошкиот Совет се обезбеди добра база за идното креирање на националните политики, стратегии и програми за развој во метрологијата. Подготвена е нацрт политика за метрологијата и краткорочна програма за развој (двогодишна) на метролошката инфраструктура и дадена е во натамошна владина процедура.

Ова програма се базира на скринингот на метролошката инфраструктура и препораките од експертите во рамките на CARDS SMAQV'а проектот -техничка помош за институтите за стандардизација, акредитација и метрологија и оцена на квалитетот како и врз база на веќе постоечките документи од оваа област како што е Националната програма за квалитет на Република Македонија и Акциониот план за развој на неопходната организациона инфраструктура и човечките ресурси за исполнување на барањата содржани во 73 од ССА како и врз основа на усвоената политика за развој на националната метролошка инфраструктура дадена подолу:

- Градење на компетентна и независна национална метролошка институција
- Потпирајќи се на домашните ресурси, вклучувајќи го расположивиот научен и технолошки потенцијал и врз основа на подршката од меѓународната заедница во рамките на метролошката инфраструктура ќе се обезбеди база за развој посебно на Бирото за метрологија како носител на метролошката инфраструктура и на неговите капацитети за калибрација
- Формирање на национални еталони и лаборатории
- Пред се водени од потребите и барањата на државата, стопанството и потрошувачите, заштита на граѓаните и животната средина, ќе се обезбедат соодветни национални еталони и лаборатории
- Обезбедување на база за сертификациски и инспекциски активности

- Базата ќе се состои од соодветна метролошка опрема и know-how на Бирото за метрологија
- Меѓународно признавање на домашната метролошка инфраструктура
- Преку постојани активности, меѓународни договори и меѓународна соработка да се обезбеди препознатливост на македонската метролошка инфраструктура на национално и меѓународно ниво како и членство во европски и меѓународни метролошки организации и институции
- Лоцирање на областите неопходни за одржлив развој на нашата метролошка инфраструктура
- Областите за одржлив развој ќе се лоцираат врз база на специфичностите на македонското стопанство и индустрија во глобализациски светски трендови
- Информативно-промотивни активности за метрологијата
- Ќе се организираат активности за градење и афирмација на националната метролошка инфраструктура преку организирање на работилници за метролошки теми и
- Активно учество во работата на меѓународните организации

3. Како е осигурена следливоста кон меѓународните еталони (мерни) стандарди?

Република Македонија претставувана со Бирото за метрологија е полноправна земја членка на ОИМЛ - Меѓународната организација за законска метрологија од 1994 година. Поведена е постапка пред БИПМ -Меѓународното биро за тегови - мери во Париз за остварување на придружно членство во ЦГПМ - Генералната конференција за мери и тегови и на тој начин пристап кон Метарската Конвенција со можност за потпишување на МРА - Аранжман за меѓусебно прифаќање на сертификатите за калибрација и мерења, како еден од условите за зачленување во регионалната европска организација за метрологија - ЕУРОМЕТ преку која најсоодветно може да се обезбеди следливоста на мерењата.

Сегашната состојба е подетално објаснета во одговорот на прашањето 01_ II_P1. а) (првиот пасус), а за понатамошниот развој е дадено објаснение под б) .

Во изминатиот период Бирото за метрологија низ програмата PHARE/PRAQ III учествуваше со своите технички можности во интеркомпарациите за маса, должина и електрични големини на метролошките институции од југоисточна Европа како и калибрација на нејзините национални еталони во европските калибрациони лаборатории. Потребна е техничка помош за воведување на систем за квалитет во Бирото за метрологија како еден од условите за исполнувањето на ЕН ИСО 17025 во лабораторискиот центар на Бирото и техничка помош за подготовка за пристап на ЕУРОМЕТ.

G. Надзор над пазарот

Како земјата обезбедува производите на пазарот низ целата земја да се во согласност со барањата дадени во стандардите? (Алтернативно, дали има сигурен и стандардизиран систем на одобрување пред производите да се најдат на пазарот?) Како се обезбедува координацијата помеѓу секторите? Како се координира надзорот на пазарот помеѓу надлежните органи за надзор на пазарот и царината во однос на усогласеноста на производите и контрола на безбедноста на надворешните граници? Каква е постоечката мрежа за размена на информации помеѓу различните надлежни органи?

Во Републиката постои наследена мрежа на лаборатории, сертификациони и инспекциски (контролни) тела, чиј статус е идентификуван согласно старата законска рамка и стариот принцип на одобрување, овластување и акредитација.

Одговорноста за производите е на производителите пред да ги пуштат во промет или да ги стават во употреба. Тестирање, сертификација, односно инспекција (контрола) на производот вршат соодветни тела за сообразност. Тоа произлегува од преодните одредби на Законот за стандардизација, Законот за акредитација, Законот за метрологија и Законот за пропишување на техничките барања за производите и оцена на сообразноста, според кои прописите кои ги определуваат техничките барања за производите, постапката за оцена на нивната сообразност со техничките барања, означувањето на производите, како и потребната документација со која се проследуваат производите, се врши согласно прописите донесени врз основа на Законот за стандардизација од 1995 година („Службен весник на Република Македонија“, бр. 23/95).

Координацијата помеѓу органите за надзор на пазарот (инспекциските служби) се врши врз основа на Законот за општа управна постапка, Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија“ бр. 58/2000 и 44/2002), како и посебните закони на инспекциските органи во кои се регулирани надлежностите на секој орган на државната управа.

Пред отпочнување на постапката за царинење Државниот пазарен инспекторат врши инспекциски надзор на стоките (непрехранбени производи) по однос на декларирањето и упатството за употреба кои треба да бидат напишани на македонски јазик и кирилско писмо на оригиналната амбалажа, што не ја исклучува можноста за истовремена употреба и на други јазици и знаци лесно разбирливи за купувачите, составува документ (записник) врз основа на кој надлежниот царински орган врши царинење на стоката.

Размената на информациите помеѓу различните надлежни органи се врши континуирано и со постојани меѓусебни контакти.

Н. Меѓународни договори

1. Какви договори има потпишано вашата земја за взаемно признавање или соработка на полето на стандардите, тестирањето, сертификацијата и оценката на сообразност? Дали таквите договори ги користат меѓународните стандарди како основа? Ве молиме да доставите преведени копии на англиски јазик од тие договори.

Договори за меѓусебно соработка во областа на стандардизација, метрологијата, акредитација и оцена на сообразноста, РМ има и тоа (копии на договорите се доставува во прилог):

1. Спогодба помеѓу Заводот за стандардизација и метрологија на Република Македонија и Државниот завод за стандардизација и метрологија на Република Хрватска;
2. Спогодба помеѓу Заводот за стандардизација и метрологија на Република Македонија и Сојузниот завод за стандардизација на Република Југославија.
3. Спогодба меѓу Министерството за стопанство на Република Македонија и Државниот Комитет на Руската федерација за стандардизација, метрологија и сертификација за признавање на резултатите од испитувањата на увезената стока;
4. Спогодба меѓу Владата на Република Македонија и Кабинетот на министерите на Украина за соработка во областа на взаемно признавање на извешаите за утврдување на сообразноста;

Протоколи за соработка и меморандуми за разбирање и тоа:

1. Меморандум за разбирање меѓу Заводот за стандардизација и метрологија на Република Македонија и Холандскиот Метролошки институт

2. Меморандум за разбирање меѓу Заводот за стандардизација и метрологија на Република Македонија и Националната лабораторија за тегови и мери на Обединетото кралство
3. Меморандум за разбирање меѓу Заводот за стандардизација и метрологија на Република Македонија и Националниот метролошки институт на Република Турција
4. Меморандум за разбирање меѓу Службата за стандардизација и метрологија на Република Македонија и Чешката Служба за Стандардизација, Метрологија и Тестирање.
5. Протокол за соработка помеѓу Заводот за стандардизација и метрологија на Република Македонија и Сојузниот завод за мери и скапоцени метали на Сојузна Република Југославија.

II. ЗАКОНОДАВСТВО СПЕЦИФИЧНО ЗА ОДРЕДЕНИ СЕКТОРИ

А. Хармонизација на законодавството вклучувајќи и технички прописи

1. Ве молиме доставете информација за:

(Одговорот треба да е во два дела, да ја покријат индустријата во целост како и секој од поединечните сектори наведени во Поглавје 15 од Прашалникот, дел II)

- а) сегашната состојба, вклучувајќи го описот на постоечкиот тип на систем за одобрување за секој подсектор наведен во поглавје 15. I секција II од овој прашалник
- б) направете проценка (датум на усвојување и имплементација на ЕУ директивите)

а) сегашната состојба, вклучувајќи го описот на постоечкиот тип на систем за одобрување за секој подсектор наведен во поглавје 15. I секција II од овој прашалник

Владата на Република Македонија во рамки на Националната програма за приближување на законодавството (НППЗ), го инкорпорираше Акциониот план за приближување на техничка стандардизација-технички регулативи. Во рамките на НППЗ содржани се и техничките прописи од другите надлежни министерства кои се надлежни за хармонизирање на законодавството а кои се во корелација со индустриски сектори кои се во делокругот на индустриска политика. Во рамки на програмирањето се очекува за наредниот период да се дополни Акциониот план со други технички прописи кои треба да се транспонираат.

Воедно со Акциониот план за Европското партнерство преземени се истите обврски за прилагодување кон ЕУ стандардите.

Во 2002 година се донесени и во примена се законите:

- Закон за стандардизација („Службен весник на Република Македонија”, бр. 54/2002)
- Закон за метрологијата („Службен весник на Република Македонија”, бр. 55/2002)
- Закон за акредитација („Службен весник на Република Македонија”, бр. 54/2002)
- Закон за пропишување на техничките прописи и оцената на сообразност („Службен весник на Република Македонија “, бр. 55/2002).

Истите целосно се усогласени со европското законодавство.

Со Законот за стандардизација од 1995 год. ("Службен весник на Република Македонија" бр. 23/95) од законодавството на бившата СФРЈ беа превземени прописите, подзаконските акти и стандардите. Како македонски стандарди беа преземени 11.610 ЈУС стандарди.

Најголемиот број од прописите и подзаконските акти (правилници за квалитет, наредби за задолжително атестирање, правилници за технички нормативи и други) не се укинати и сеуште се во примена, односно се спроведуваат од надлежните министерства и органи во состав на министерствата. Најголемиот дел од стандардите беа со задолжителна примена.

Со новиот Закон за стандардизација ("Службен весник на РМ" бр. 54/02) сите македонски стандарди се со доброволна примена. Согласно Законот за пропишување на техничките барања за производите и оцена на сообразноста ("Службен весник на РМ" 55/02) техничките прописи сега се во надлежност на соодветните министерства.

Македонските стандарди се групирани во 18 главни гранки и тоа:

- Гранка А: Основни и општи стандарди (6 главни групи) - вкупно 101 стандард
- Гранка Б: Рударство и преработка на минерали, масла и нафта (10 главни групи) - вкупно 1138 стандарди
- Гранка Ц: Металургија и технологија за преработка на метали (13 главни групи) – вкупно 1.079 стандарди
- Гранка Д: Шумарство, дрвна индустрија и преработка на материјали од дрво (11 главни групи) – вкупно 559 стандарди
- Гранка Е: Земјоделие, прехранбена и тутунска индустрија (9 главни групи) – вкупно 397 стандарди
- Гранка Ф: Текстилна и индустрија за облека (8 главни групи) – вкупно 321 стандард
- Гранка Г: Индустрија за кожа, гума и пластични маси (8 главни групи) – вкупно 446 стандарди
- Гранка Х: Хемиска индустрија (14 главни групи) – вкупно 1.724 стандарди
- Гранка И: Информатика и обработка на податоци (7 главни групи) – вкупно 62 стандарда
- Гранка Ј: Енергетика (1 главни групи) – вкупно 2 стандарда
- Гранка К: Индустрија за алати и прибор (16 главни групи) – вкупно 842 стандарда
- Гранка Л: Индустрија за мерни и други апарати и прецизна механика (10 главни групи) – вкупно 100 стандарди
- Гранка М: Машиноградба и метална индустрија (15 главни групи) – вкупно 1.726 стандарди
- Гранка Н: Електротехника (15 главни групи) – вкупно 1.784 стандарда
- Гранка П: Уреди, постројки и возила за шински сообраќај (10 главни групи) – вкупно 367 стандарда
- Гранка Р: Бродоградба, уреди и постројки за речен и поморски сообраќај (1 главна група) – вкупно 1 стандард
- Гранка У: Градежништво (12 главни групи) - вкупно 533 стандарди
- Гранка З: Стандарди кои што не припаѓаат во ниту една посебна група (10 главни групи) – вкупно 428 стандарди.

Важечките македонски стандарди не се усогласени со европските, освен во гранката У: Градежништво, каде пет европски стандарди од областа на топлинска изолација се усвоени како македонски стандарди.

Види подетален одговор во Поглавје 01 Слободно движење на стоки, прашање 01_I_C_ПЗ.

А. Суровини, обоени метали, феро-легури, цемент, стакло, керамика, хартија и дрво, издавачка индустрија

Постојните важечки технички прописи за суровини, обоени метали, феро-легури, цемент, стакло, керамика, хартија и дрво, издавачка индустрија (18 правилници и 6 уредби) кои се применуваат во оваа област сеуште не се хармонизирани со европските прописи.

Види повеќе во Поглавје 15-Индустриска политика 15_I_II_A_0.

Б. Хемиски производи и гуми

Подрачјето на хемиските производи и гуми се регулираат со постојните прописи. Националното законодавство ги разликува хемикалиите спрема потребите на секој закон соодветно.

- Правилник за пуштање во промет на предмети од општа употреба (Службен лист на СФРЈ бр. 26/83)
- Закон за промет со отрови (“Службен весник на Република Македонија” бр.13/91)
- Закон за производство на отрови (“Службен весник на Република Македонија” бр.18/76)
- Закон за превоз на опасни материји (“Службен весник на Република Македонија” бр.12/93)
- Закон за лекови, помошни лековити средства и медицински помагала (“Службен весник на Република Македонија” бр. 21/98)
- Закон за прекурсори (“Службен весник на Република Македонија” бр. 37/2004)
- Правилник за означување на отровите што на домашниот пазар се пуштаат во промет (“Службен лист на СФРЈ” бр.32/86)
- Правилник за начинот на уништување на неупотребените отрови и амбалажа што е користена за пакување на отрови и за начинот на повлекување на отровите од промет (“Службен лист на СФРЈ” бр.7/83)
- Законот за заштита на растенијата (Службен весник на Република Македонија бр.25/98) и Изменување и дополнување на Законот за заштита на растенијата („Службен весник на Република Македонија „ бр.6/2000)
- Правилник за условите што треба да ги исполнуваат правните лица во поглед на опремата, уредите и просториите за вршење дејност производство, промет на големо и мало на средства за заштита на растенија и содржината и начинот на водење на регистарот („Службен весник на Република Македонија „ бр.54/2001)

Пневматиците (гумите) наменети за употреба на друмски возила мора да ги задоволат прописите утврдени со Наредбата за хомологација ОН ЕСЕ Р 54 – Наредба за задолжителна Хомологација на пневматиците за стопанските возила и за нивните приколки освен за патничките возилка („Службен лист на СФРЈ„ бр. 11/85) која е обновена и прифатена во Наредбата за задолжително атестирање и хомологација на возилата на тркала, опремата и деловите кои можат да се вградат и /или да се користат на возила на тркала (Службен весник на Република Македонија бр. 89/2000, 95/2001, 21/2002, 45/2002, 35/2004).

Пневматиците за трактори и за нивните приколки се прифатени со регулативата ЕЦЕ Р 106/00, а репарираниите пневматици за моторни возила и нивните приколки од категоријата М, Н, О мора да ги задоволат барањата од ЕЦЕ правилниците бр. 108 и 109 објавени во погоре цитираната Наредба во Службен весник на Република Македонија „ бр. 89/2000 год.

Види повеќе во Поглавје 15-Индустриска политика 15_ I_II_A_0.

С. Машинско инженерство, електрика и потрошувачка електрика

Подрачјето на машинското инженерство, електрика и потрошувачка електрика се регулира со постојните прописи, а воедно се регулираат и со новите закони кои се хармонизирани со законите на ЕУ и тоа Законот за стандардизација, Законот за акредитација, Законот за метрологија и Законот за пропишување на техничките барања и оцена на сообразност. Во рамките на оваа област постојат 54 технички правилници и 8 уредби, кои сеуште не се усогласени со европските прописи.

Види повеќе во Поглавје 15.-Индустриска политика 15_ I_II_A_0.

Д. Индустрија на информатичка технологија

Подзаконски акт за терминалска и телекомуникациска опрема во кој ќе се хармонизира директивата бр. 98/13/ЕЕС, а ќе се транспонира од Министерството за транспорт и врски во 2005/2006 година.

Директива за „Информации,, бр.98/34ЕЕС (изменета со бр.98/48/ЕЕС) за обезбедување на информации од областа на техничките стандарди, прописии правила за информативни услуги

Е. Садови под притисок, медицински уреди, мерни инструменти, медицински уреди, вклучувајќи активни медицински уреди и епруветски уреди

Во ова подрачје Државниот технички инспекторат, како орган во состав на Министерството за економија е надлежен за спроведување на законите и прописите кои ја регулираат оваа област и тоа :

- изградба и реконструкција на парните котли;
- изградба, реконструкција, вградување односно производство и употреба на топловодни котли, стабилни садови под притисок и сита опрема која се смета за апарати под притисок;
- техничките својства и состав на материјал кој служи за изработка односно производство на парни котли и садови под притисок,
- исполнување на пропишаните услови на запослените кои работат со котли
- исполнување на условите на правни и физички лица кои се бават со проектирање, конструирање, изработка и монтажа и експлатација на котловските постројки и котли.

Во Република Македонија сите постапки за медицинските помагала се регулирани со Законот за лековите, помошните лековити средства и медицинските помагала (Службен весник на Република Македонија број 21/98).

Во моментот постои работна група која работи на нов Правилник за медицинските помагала во согласност со Европските директиви.

Во согласност со акциониот план во рамките на 2005/2006 година ќе се донесат следниве подзаконски акти:

- Подзаконски акти за садови под притисок во кој ќе се хармонизира со директивите 87/404/ЕЕС, 90/488/ЕЕС, 93/68/ЕЕС
- Подзаконски акт за апарати на гас 90/396/ЕЕС, 93/68/ЕЕС;
- Подзаконски акт за бојлери за топла вода ќе се хармонизира со директивата бр.92/42/ЕЕС
- Подзаконски акт за медицински помагала во кој ќе се хармонизира бр. 93/42/ЕЕС
- Подзаконски акт за Дијагностичка медицинска опрема каде ќе се хармонизира директивата бр. 98/79/ЕЕС.

Ф. Градежништво и градежни производи

Во оваа област важечки се 51 пропис (1 закон, 4 наредби односно уредби и 46 правилници) кои сеуште не се усогласени со ЕУ стандардите.

Законот за градба со пропратни подзаконски акти, во завршна фаза на изработка, а негово усвојување и примена се очекува во 2005 година ;

Со подготовка на Законот за градежни производи и подзаконски акти ќе се отпочне во 2005 година, а негово усвојување се очекува во 2006 година – овие правни акт во целост усогласени со 89/106/ЕЕС за градежни производи.

Г. Индустија за опрема за транспорт

Во оваа област се применуваат 22 прописи кои се уште не се хармонизирани.

Република Македонија континуитетот во хомологацијата на друмските возила го црпи од 1962 година по основ на сукцесија од СФРЈ со прифаќање на Женевската спогодба од 1958 година која што е прифатена од Република Македонија од 17.ноември 1991 год. (“Службен весник на Република Македонија” бр. 89/2000; 95/2001; 21/2002; 45/2002; 35/2004).

Врз основа на прифатениот Женевски договор објавени се повеќе наредби за хомологација и тоа:

- Наредба за задолжително атестирање (хомологација) на возилата на тркала, опремата и деловите кои што можат да се вградат и/или да се користат на возилата на тркала (“Службен весник на Република Македонија” бр. 89/2000; 95/2001; 21/2002; 45/2002; 35/2004).
- Наредба за задолжително атестирање (хомологација) на возилата на тркала на опремата и делови за моторни возила (“Сл. весник на РМ” бр. 84/2001; 21/2002; 31/2002; 52/2002; 26/2004; 35/2004.)

Со донесување на измените и дополнувањата на Законот за безбедност на сообраќај на патишта (Службен весник на Република Македонија бр. 14/98, 38/2004) и Законот за пропишување на техничките барања за производните и оцена на сообразноста (Службен весник на Република Македонија бр. 55/2002) е создадена правна основа, преку прифатените ЕСЕ хомологациски правилници за возилата од категорија Л, М, Н, О и соодветните кореспондентни директиви на ЕСЕ да се изврши имплементација на директивите кои се однесуваат на хомологација на возилата како целина.

Воедно во постапката на прифаќање на ЕСЕ правилниците е воведен автоматизам, а во националното законодавство е воведена динамичност на стапување на поедини правилници со цел во догледно време на посреден начин преку ЕСЕ правилниците, односно преку ЕЕС директивите да се воспостави целосна хармоничност во примената на европските директиви во оваа област.

Н. Прехрамбени производи

Во изработката на Законот за безбедност на храната и материјалите и производите што доаѓаат во контакт со храната (Службен весник на Република Македонија бр. 54/02) земена е како основа регулативата на Европскиот парламент и Советот број **178/2002/EУ**.

Законот е нормативно-технички дизајниран за да биде препознатлив и во меѓународни рамки, со пристап за хоризонтално и вертикално нормирање (Основен закон и голем број подзаконски акти). Аналогијата на овој закон се наоѓа и во структурата на Кодекс Алиментариус и во структурата на европското право за храна.

Националното законодавство во Република Македонија од областа на здравствената безбедност на храната не е сеуште целосно усогласен со меѓународните стандарди, меѓутоа со донесување на Законот за безбедност на храната и на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната се темели на ЕУ прописите: Директива 2000/13/ЕУ, Одредба на Советот (ЕЕЗ) 2082/92, Директива 2001/18/ЕЗ, Директива на Советот 93/99/ЕЕЗ, Одредба (ЕЗ) 258/97 на Европскиот Парламент и Совет.

За постојните подзаконски акти и правила види Поглавје (01- III.Д)

I.Текстил и облека, кожа, обувки, мебел, играчки

- Директива на Советот бр. 88/378/ЕЕС од 3 Мај 1998 год. за приближување на земјите членки во врска со безбедноста на играчките
- Директива на Советот бр. 93/68/ЕЕС од 22 Јули 1993 година, за измена и дополна на Директивата 88/378/ЕЕС (за безбедност на играчките)
- Директивата на Советот бр. 88/378/ЕЕС, во врска со безбедноста на играчките, е имплементирана во "Правилник за својства на детските играчки што се пуштаат во промет"(Службен весник на Република Македонија бр. 90/2004), што произлегува согласно Законот за заштита на потрошувачите (Службен весник на Република Македонија бр. 38/2004).
- Директива 94/11/ЕС на Европскиот парламент и на Советот од 23 Март 1994 година за приближување на законите, прописите и административните одредниби на земјите-членки, во врска со обележување на материјалите што се користат како главни компоненти за обувки за продажба

Подзаконски акт на Законот за пропишување на техничките барања за производите и оцена на сообразноста (ЗПТБПОС) - Обележување на материјалите што се користат како главни компоненти за изработка на обувки

- Директива 96/74/ЕС на Европскиот парламент и на Советот од 16 Декември 1996 год. за називи на текстилот

Подзаконски акт на ЗПТБПОС за имињата на текстилот

- Директива 73/44/ЕЕЗ на Советот од 26 Февруари 1973 год. за приближување на законите на земјите-членки во врска со квантитативната анализа на тројните мешавини на влакна

Подзаконски акт на ЗПТБПОС за квантитативна анализа на тројни мешавини на влакна

- Директива 96/73/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот , од 16 Декември 1996год. во врска со одредени методи за квантитативна анализа на бинарните мешавини на текстилни влакна

Подзаконски акт на ЗПТБПОС за методи за квантитативна анализа на бинарни мешавини на текстилни влакна

Ј. Фармацевтски производи

1. Медицински производи за човечка употреба

Важечки законски прописи од областа на лековите за хумана употреба

- Законот за лековите, помошните лековити средства и медицинските помагала (Службен весник на Република Македонија бр.21/98)
- Инструкција за водење на постапката за издавање на одобрение за ставање во промет на готов лек (Службен весник на Република Македонија. бр.49/04)
- Правилник за условите по однос на просторот, опремата и кадарот што треба да ги исполнуваат правните лица кои вршат промет на големо со лекови, помошни лековити средства и медицински помагала (Службен весник на Република Македонија бр. 64/02)
- Правилник за начинот на пропишување и издавање на лекови (Службен весник на Република Македонија бр.17/02)
- Правилник за организирање на следењето на начинот на известување и податоците што се доведуваат во врска со утврдените несакани споредни појави при употреба на лек (Сл.лист бр.57/87)
- Правилник за клиничко испитување на лек (Сл.лист бр.2/89)
- Упатство за методите за лабораториско испитување на лекови заради нивно ставање во промет (Сл.лист бр.34/89)
- Наредба за лековите кои подлежат на посебна контрола при ставање во промет (Сл.лист бр.22/88)
- Решение за единствена класификација на лековите (Сл.лист бр.47/85,73/85,54/90)

2. Ветеринарни медицински производи

Областа на лековите кои се употребуваат во ветеринарната медицина е регулирана со два закони:

1. Закон за лекови, помошни лековити средства и медицински помагала (Службен Весник на Република Македонија 21/98)
2. Законот за Ветеринарно Здравство (Службен Весник на Република Македонија 28/98).
  - Правилник за начинот на пријавување на несакани дејства од употребата на лековите и предизвиканите инциденти со медицински помагала, како и начинот на нивното следење собирање и евидентирање (Службен Весник на Република Македонија бр. 39/2002)

- Правилник за условите кои правните лица што вршат промет на големо со лекови помошни лековити средства и медицински помагала во ветерината по однос просторот, опремата и кадарот (Службен Весник на Република Македонија бр. 39/2002).

б) направете проценка (датум на усвојување и имплементација на ЕУ директивите)

Владата на Република Македонија во 2004 година ја усвои Националната програма за хармонизација на Законодавство на Република Македонија со Европското законодавство во која беа утврдени рокови за донесување на законите и подзаконските акти .

Како нови предлози за 2005 година се предвидуваат: Законот за општа безбедност на производите, во кој треба да бидат транспонирани Директивата 92/59/ЕЕС ревидирана со 95/01/ЕЕС и подзаконски акт за СЕ означување во кој ќе се транспонира Директивата 93/68/ЕЕС.

А. Суровини, обоени метали, феро-легури, цемент, стакло, керамика, хартија и дрво, издавачка индустрија

Во 2005 година се планира донесување на Закон за предмети од скапоцени метали во кој ќе бидат инкорпорирани директивите од оваа област: Директива 51993PC0322 и изменета со 51994PC0267.

Се планира да се донесе и Законот за минерални суровини во кој ќе бидат инкорпорирани директивите: 85/337/ЕЕС дополнета со 97/11/ЕС; 96/61/ЕС; 2001/42/ЕС; 2003/4/ЕС; 2000/60/ЕС.

В. Хемиски производи и гуми

Во рамките на ова подрачје се планира да се донесе Законот за хемикалии како и подзаконските акти што ќе произлезат од овој закон. Во законот за хемикалии ќе се хармонизираат следниве директиви од ЕУ (67/548/ЕЕС, 2001/59/ЕЕС).

Во Република Македонија од 01.10.2005 год. стапи на сила Правилникот ЕCE R106/00 кој се однесува на пневматици за трактори и нивни приколки што значи дека е создаден правен основ за усогласување на националните прописи со барањата на цитираниот правилник.

С. Машинско инженерство, електрика и потрошувачка електроника

- Директива за „Машините,, бр.98/37/ЕЕС
- рок- 2005год
- Директива за „Неавтоматски ваги,, бр.90/384/ЕЕС, (изменета со бр.93/68/ЕЕС);
- рок-2006 год.
- Директива за „Електромагнетна контабилност,, бр.89/336/ЕЕС; (изменета со бр.92/31/ЕЕС, 93/68/ЕЕС)
- рок- 2005год
- Директива за „Опрема за пресување,, бр.97/23/ЕЕС
- рок- 2006 год
- Директива за „Опрема за низок напон,, бр.73/23/ЕЕС
- рок-2005год
- Директива за „Лифтови,, бр.95/16/ЕЕС
- рок- 2005/2006год
- Директива за „Ладилници, замрзнувачи и комбинација од нив за домаќинството,, бр.96/57ЕЕС
- рок- 2005/2006год

Д. Индустрија на информатичка технологија

- Директива за „Терминалска радио и телекомуникациска опрема“, бр.98/13/ЕЕЗ; рок-2006 год.
- Директива за „Информации“, бр.98/34/ЕЕЗ (изменета со бр.98/48/ЕЕЗ) за обезбедување на информации од областа на техничките стандарди, прописии правила за информативни услуги; рок- 2005

Е. Садови под притисок, медицински уреди, мерни инструменти, медицински уреди, вклучувајќи активни медицински уреди и епруветски уреди

- Директива за „Бојлери за топла вода“, бр.92/42/ЕЕЗ
рок- 2005/2006год
- Директива за „Садови под притисок“, бр.87/404/ЕЕЗ (изменета со бр.90/488/ЕЕЗ, 93/68/ЕЕЗ)
рок- 2005/2006год
- Директива за „Апарати за гас“, бр.90/396/ЕЕЗ и бр.93/68/ЕЕЗ
рок- 2005/2006год
- Директива за „Дијагностичка медицинска опрема“, бр.98/79/ЕЕЗ.
рок- 2005/2006год
- Директива за „Медицински помагала“, бр.93/42/ЕЕЗ
рок- 2005/2006год.

Ф. Градежништво и градежни производи

- Законот за градба со пропратни подзаконски акти, во завршна фаза на изработка, а нивно усвојување и примена се очекува во 2005;
- Законот за градежни производи и подзаконски акти, со изработка ќе се отпочне во 2005, а нивно усвојување се очекува во 2006 година –ovie правни акти во целост ќе бидат во согласност на барањето на директивата 89/106/ЕЕЗ за градежни производи.

Г. Индустрија за опрема за транспорт

- Директива за „Челични јажиња наменети за транспорт на патници“, бр.93/46/ЕЕЗ; рок- 2006год
- Директива за „Рекреативни пловни објекти“, бр.94/25/ЕЕЗ;
рок- 2006год

Н. Прехранбени производи

- Директива бр.94/34/ЕС – 2005/2006
- Директива бр. 94/36/ЕС -2005/2006
- Директива бр. 95/2/ЕС -2005/2006
- Регулотива бр.3954/87 - 2005/2006
- Регулотива бр.466/2001 -2005/2006
- Регулотива бр. 315/93 -2005/2006
- Регулотива бр.2375/2001 -2005/2006
- Директива бр. 88/344/ЕЕЗ -2005/2006
- Директива бр. 88/388/ЕЕЗ – 2005/2006
- Директива бр. 84/500/ЕЕЗ -2005/2006
- Директива бр. 89/109/ЕЕЗ -2005/2006
- Директива бр.2002/72/ЕС – 2005/2006
- Директива бр.89/398/ЕЕЗ -2005/2006
- Директива бр. 89/397/ЕЕЗ -2005/2006
- Директива бр. 2003/40/ЕС -2005/2006
- Директива бр. 79/112/ЕЕЗ -2005/2006
- Директива бр. 93/43/ЕЕЗ – 2005/2006

- Директива бр. 98/83/ЕС – 2005/2006

I. Текстил и облека, кожа, обувки, мебел, играчки

- Директива 88/378/ЕЕС План 2005 год.
- Директива 94/11 /ЕС План 2006 год.
- Директива 96/74/ЕС План 2005 год.
- Директива 73/44/ЕЕС План 2005 год.
- Директива 96/73/ЕС План 2005 год.

J. Фармацевтски производи

1. Медицински производи за човечка употреба

Во областа на медицинските производи за човечка употреба се планира во 2005 година да се направат измени и дополнување на Законот за лековите, помошните лековити средства и медицинските помагала („Службен весник на Република Македонија „ бр.21/98).

2. Ветеринарно медицински производи

Се планира донесување на нов закон за ветеринарни лекови со подзаконските акти во 2007 година, кој ќе биде апроксимиран со легислативата на Европската Унија.

V. Калибрација, метрологија, стандарди, тестирање, сертификација, оценка на сообразност, акредитација и надзор на пазарот

1. Ве молиме доставете информација за релевантните режими за производи:

(Одговорот треба да е во два дела, да ја покријат индустријата во целост како и секој од поединечните сектори наведени во Поглавје 15 од Прашалникот, дел II)

а) краток опис и б) понатамошен развој.

а) краток опис

Сегашната метролошка инфраструктура е ориентирана кон законската метрологија, односно верификацијата на масовните мерила е наследена од претходниот систем и е скоро комплетно централизирана во Бирото за метрологија. Индустриската метрологија, каде што постои во извесно ниво и калибрацијата е комплетно децентрализирана и е слабо развиена.

Оцената на сообразноста на типот на мерилата се извршува административно според постоечки правилник, а надзорот на пазарот според чл. 39 од Законот за метрологијата (Службен весник на Република Македонија бр. 55/2002) препуштен е на пазарната инспекција, а Бирото учествува само со експертски надзор.

Увозот на мерните инструменти е уреден со точка 2 од Одлуката за распоредување на стоките на увоз и извоз („Службен весник на Република Македонија“, бр.56/2004) според административна постапка за добивање на Решение за упис во Регистарот на Бирото за метрологија по Нацрт Правилникот за формата, содржината и начинот на кој Бирото за метрологија (во понатамошниот текст: Биро) го води регистарот за упис на ознаките и сертификатите за сообразност на типот на мерилата и ознаките и жиговите, односно сертификатите за верификација на мерилата од странско потекло, како и формата и содржината на решението за упис во регистарот, односно решението со кое се одбива уписот во регистарот. Освен од увоз во Регистарот Бирото за метрологија ги впишува и Решенијата за оцена на сообразноста за мерните инструменти произведени во земјата. До донесување на овој правилник административно Бирото за метрологија увозот на мерните инструменти од режимот Д2 од наведената Одлука се врши според важечкиот Правилник за начинот на издавање на потврдата за исполнување на метролошки и други услови за мерилата.

b) понатамошен развој.

Со техничка помош од ЕУ во рамките на CARDS SMAQV'a проектот -техничка помош за институтите за стандардизација, акредитација и метрологија и оцена на квалитетот, ќе се обезбедат неопходните еталони со кои ќе се овозможи обезбедување на следливоста и калибрација за осум категории на мерила во 2005 година и тоа маса, должина, зафатнина, притисок, електрични големини, време и фреквенција, термометрија, референтни материјали и контрола на пакувани производи. Во тек е аранжирањето на лабораторискиот простор за овие еталони. Со краткорочната програма за развој на националната инфраструктура е да се оформат национални еталони за маса, температура и притисок до крајот на 2006 година. Со таа програма предвидено е донесување на основната техничка регулатва за операционализација на Законот за метрологија до јуни 2005 година која е во нацрт и е изработена во соработка со меѓународни експерти од проектот во рамки на CARDS/SMAQVA. Пријавувањето на телата за оцена на сообразноста и соодветното означување на мерилата е вградено во оваа регулатива, а ќе стане задолжително по потпишувањето на соодветниот документ за влез на Македонија во ЕУ.

Директивата за неавтоматски ваги 90/384/ЕЕС е во процедура на транспозиција во националното законодавство со техничка помош од GTZ во рамки на проектот –“Траспозиција на ЕУ директиви на Новиот приод во националното законодавство”. За транспозиција на оваа директива потребно е да се прифати европскиот стандард ЕН 45501 од ИСРМ). Директивите за пакуваните производи исто така ќе се транспонираат со германската техничка помош во тек на 2005/2006 дина.

Видете го и одговорот на прашањето бр. 01_II_B_1.

III. ЗАКОНОДАВСТВО ЗА ХРАНА

A. Надлежно тело/ла

1. Обезбедете табели / органиграми во кои ќе ги наведете нивоата на надлежности како и приказ на управувачките врски со нивоата за да се опише структурата и организацијата на услугите одговорни за безбедноста на храната. Треба јасно да биде видлива поделбата на надлежностите и врските помеѓу централното, регионалното и локалното ниво (треба да се дефинира степенот на децентрализација/пренесување на надлежности).

Ве молиме објаснете ја моменталната состојба и предвидениот развој со прецизен временски распоред.

Во однос на храната, надлежности имаат Министерството за здравство и Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство. Активностите на овие министерства се одвиваат преку оперативни служби:

- Стручни служби кои учествуваат во планирањето и следење на состојбите во областа на безбедноста на храната и при изготвување на прописите;
- Инспекциски служби;
- Овластени стручни организации за лабораториска контрола;
- Овластени стручни организации за едукација по хигиенски минимум.

Во рамките на овие министерства работат органи кои вршат надзор над примената на националните прописи што ги регулираат прашањата врзани за храната во поширок контекст:

- Министерство за здравство-Државен санитарен и здравствен инспекторат до 31.12.2004 година, односно од 1.1.2005 Дирекција за храна)

- Министерство за земјоделство, шумарство, водостопанство - Управата за ветеринарство, Управа за заштита на растенијата и Државен инспекторат за земјоделство

Со донесувањето на Законот за безбедност на храната и на производителите материјалите што доаѓаат во контакт со храната („Службен весник на Република Македонија“ бр. 54/02) е формирана Дирекција за храна како орган во состав на Министерството за здравство, а контролата на храната и на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната ќе ја вршат инспекторите за храна. Државниот санитарен и здравствен инспекторат и Државниот пазарен инспекторат продолжуваат да ги вршат работите за инспекцискиот надзор над прехранбените продукти и предметите за општа употреба до отпочнувањето на вршење на инспекцискиот надзор од страна на Дирекцијата за храна (01.01.2005), согласно Законот за безбедност на храната и на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната („Службен весник на Република Македонија“ бр.54/2002).

Лабораториската контрола се врши во овластени институции:

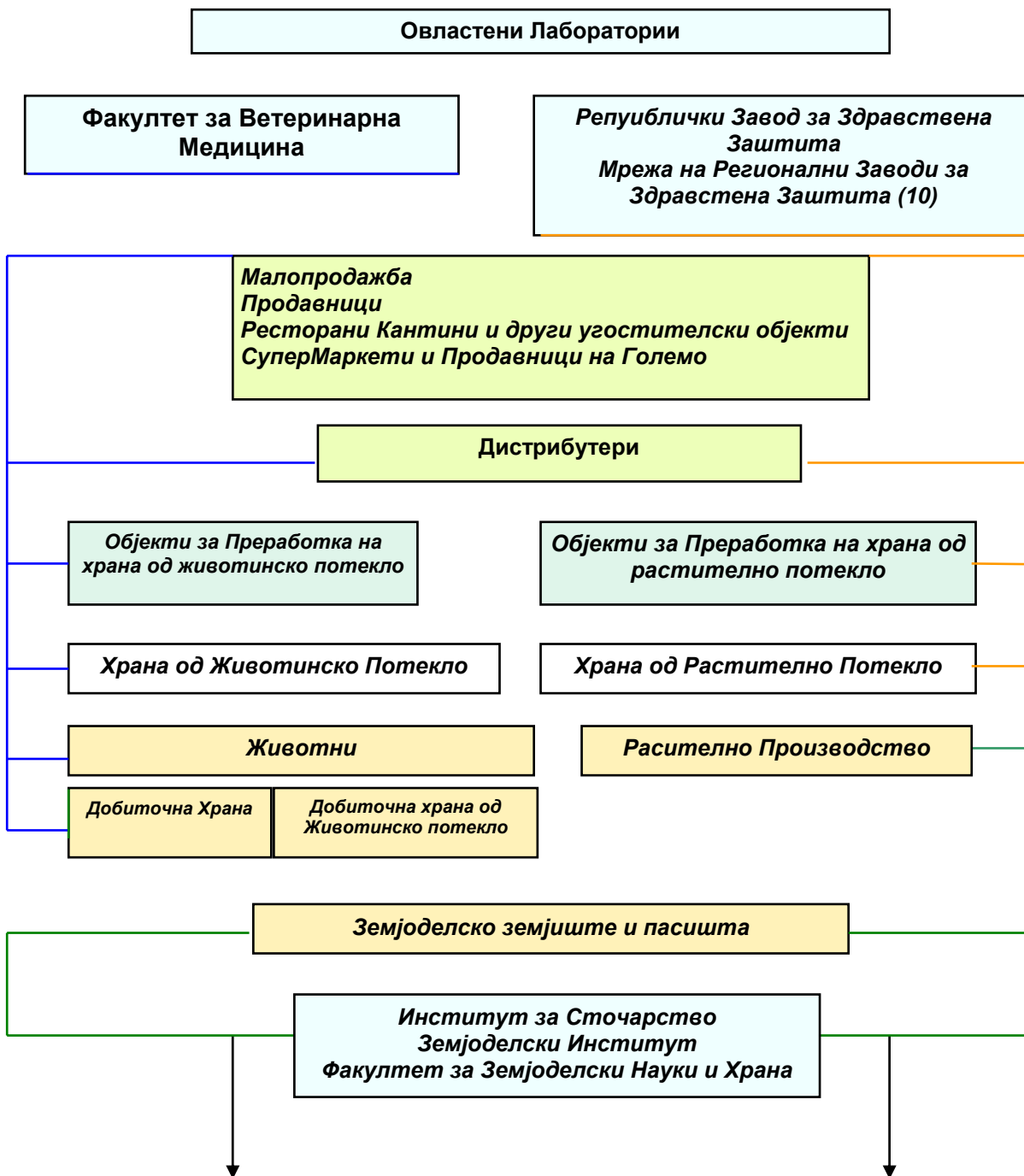
- Републичкиот завод за здравствена заштита;
- Факултет за ветеринарна медицина;
- 10 Регионални заводи за здравствена заштита.

Органограмот на телата надлежни за спроведување на контролата на безбедноста на храната е даден на сл.1.

Слика бр.1

Од 01.01.2005 година со своите активности почна да функционира Дирекција за храна во состав на Министерството за здравство, согласно Законот за безбедност на храна и на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната (“Службен весник на Република Македонија” бр.54/02). Со донесување на овој закон и отпочнување на активностите на Дирекцијата за храна ќе се постигне основната цел на јавно-здравствената политика во доменот на храната на што се засноваат и четирите основни столба на јавното здравство: безбедност на храната, соодветност на храната, социјална правда и здравствена екологија.

Со донесување на прописите што произлегуваат од Законот за безбедност на храна и на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната ќе се создадат услови за воспоставување на интегриран систем за контрола на храна во согласност со интернационалните стандарди и законодавството на Европска Унија од оваа област, со што ќе се направи трансформација на традиционалниот национален систем за контрола на храната

во современ систем што овозможува превенција на болестите и повредите предизвикани од храна.

Надлежна институција за безбедност и квалитетот на храната ќе биде Дирекцијата за храна, која согласно организациона поставеност и законските обврски има предвидено надлежност за општите барања во однос на безбедноста на храната и посебните барања за одделни видови храна. Во состав на Дирекцијата, инспекцискиот надзор ќе се одвива преку регионални одделенија кои ја контролираат храната во точно определени подрачја и едно одделение за инспекциски надзор кое е надлежно за контрола на храната при увоз извоз. Официјалната контрола ќе се врши во сите фази од ланецот на храна и тоа преку контрола на документација, контрола на самоконтролата и земање на мостри. Одговорноста за безбедност на храната е сведена на самиот оператор со храна (производител). За навремено и целосно имплементирање на овој систем потребно е да се обезбедат дополнителни обуки на инспекторите за храна како и на самите оператори за системите на Добра производна пракса (ГМП), Добра хигиенска пракса (ГХП) и ХАЦЦП процедурите.

Дирекцијата за храна е вградена во Националната стратегија за интегрирано гранично управување и Акционен план за интегрирано гранично управување во Република Македонија. Активностите на Дирекцијата за храна во рамките на интегрираното гранично управување отпочна на 01.01.2005 година.

Во однос на храната од животинско потекло детален опис е даден во одговорот на прашањето 07_VII_A__1.

2. Наведети ги ресурсите (човечки, материјални и финансиски) кои се прераспределени за секој сектор.

Ве молиме објаснете ја моменталната состојба и предвидениот развој со прецизен временски распоред.

Човечки ресурси:

Службата на Државниот санитарен и здравствен инспекторат (во натамошниот текст: ДСЗИ) ја сочинуваат - Директор на Државниот санитарен и здравствен инспекторат, два Сектори и 19 Подрачни одделенија, одредени со Правилникот за систематизација на работните места во Министерството за здравство.

Секторот за стручно-оперативни работи раководи со подрачните единици на Државниот санитарен и здравствен инспекторат како и со Одделението за граничен надзор. Секторот за стручно-оперативни работи и подрачните единици распоредени во општините на Република Македонија и се одговорни за здравствената исправност на храната во производството и прометот во Република Македонија.

Вработените во ДСЗИ се дел од државната администрација, односно имаат статус на државни службеници (советник - инспектор) и за својата работа одговорни се пред директорот, раководителот на секторот и раководителот на одделението. По образование се доктори на медицина и доктори-специјалисти по превентивни гранки од медицината. ДСЗИ управува централно со инспекцискиот надзор, а е организиран во подрачни единици за определено географско подрачје. ДСЗИ врши надзор над примената на прописите во областа на контролата на храна, вода, заразни болести, козметика, отрови, болничка хигиена, радијациона сигурност, детски играчки, тутун и тутунски производи, аерозагадување и бучава.

Вкупен број на инспектори во Државниот санитарен и здравствен инспекторат е 95.

Инспекторите за својата работа изготвуваат месечен извештај и го доставуваат до секторите на Државниот санитарен и здравствен инспекторат каде што се врши собирање и анализа на податоците од извештаите.

За надзорот на здравствената исправност на храната која се увезува во Република Македонија, одговорно е Одделението за граничен надзор на Државниот санитарен и здравствен инспекторат, а надзорот го спроведуваат државни санитарни и здравствени инспектори за граничен надзор на царински терминали и јавни царински складишта на територијата на Република Македонија.

Државните санитарни и здравствени инспектори за граничен надзор организирани се во 11 центри во Република Македонија со 17 извршители.

Материјални ресурси

Платите и другите финансиски средства за спроведување на редовните активности и функционирање на ДСЗИ се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија, а се планираат на годишна основа координирана од Министерството за здравство. Мал дел од средствата се одбедбедуваат од услуги како што е прикажано на табелата која што следува.

Податоци за 2003 година МКД	
Вкупно приходи:	Буџетски средства:
Буџетски средства:	41,257,000.00
За плати, доприноси и надоместоци:	26,591,000.00
Средства за реконструкција, опрема итн.	8,146,000.00
Сопствени приходи:	14,200,000.00
Извор: Министерство за здравство, ДСЗИ	

Републичкиот завод за здравствена заштита претставува јавна здравствена организација за врвна специјализирана превентивна здравствена заштита во Република Македонија.

Функцијата на Републичкиот завод за здравствена заштита се спроведува низ различни активности во областа на: епидемиологијата, хигиената, социјалната медицина, и современите лабораториски истражувања во делот на микробиологијата, токсиколошката хемија, радиобиекологијата и радиобиодозиметријата. Републичкиот завод за здравствена заштита ја координира активноста на регионалните Заводи за здравствена заштита со што се обезбедува опфаќање на целата територија на Републиката во спроведувањето на единствените и стандардизираните мерки и активности од значење за заштита на здравјето на населението.

Секторот по хигиена и заштита на човековата околина при Републичкиот завод за здравствена заштита претставува карика во процесот на спроведување на националната политика во областа на превентивно-медицинската, пред се здравствено-еколошката дејност во Републиката, како и на управувањето со проблемите од областа на заштитата на човековата животна и работна околина од кои еден од нив претставува и храната. Поради утврдување на здравствената исправност на храната, предметите кои се во допир со храната и водата, Секторот поседува лаборатории, а работата во Секторот освен лабораториските испитувања подразбира и мониторирање, оценување, предлог мерки за превенција и корекција на потенцијално штетните материји кои ја загадуваат храната. Експертите во Секторот се вклучени во специјалистичка обука на кадрите од медицината и учествуваат во оспособувањето на лицата во самостојната аналитичка дејност, работат во развојот на методи во аналитиката на храна, во предлагањето на мерки и законските и подзаконски акти во делот на безбедноста на храната и во спречувањето и сузбивањето на заболувањата кои се пренесуваат со храната, заедно со другите Сектори во Заводот и со Државниот санитарен и здравствен инспекторат.

Републичкиот завод за здравствена заштита е вклучен во подготовката на годишните програми за превентивна здравствена заштита заедно со Министерството за здравство. РЗЗЗ реализира стручни активности во областа на радиобиекологијата и програмско анализирање на здравствената исправност на прехранбените производи и предметите за општа употреба, како и програмско следење на алиментарниот дневен внос на хемиски контаминенти.

Лабораторискиот сегмент на овие активности комплетно се реализира во лабораториите на РЗЗЗ.

Од 01.01.2005 година, надлежностите на Државниот санитарен и здравствен инспекторат престануваат да функционираат во однос на контролата на здравствена исправност на храната и на материјалите и производите кои доаѓаат во контакт со храната. Сите активности ги презема Дирекцијата за храна која со Актот за организација и систематизација (заснован на Законот за безбедност на храна и на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната Службен весник на Република Македонија бр.54/2002) која почна да ги извршува своите надлежности од 01.01.2005 година.

– Човечки ресурси

Дирекцијата за храна ја сочинуваат Директор, 3 сектори и 12 одделенија. Вкупниот број на извршители во Дирекцијата изнесува 75 со предвидување на 15 нови вработувања. Од наведената бројка 60 инспектори се превземаат од Државниот санитарен и здравствен инспекторат кои се доктори по медицина, специјалисти по хигиена и епидмиологија. 15 лица ќе бидат преземени од Министерството за економија - Државен пазарен инспекторат кои се со завршен технолошки факултет (прехранбен смер), Факултет за ветеринарна медицина (доктори по ветеринарна медицина), биолози и земјоделски инженери. Со оглед на мултидисциплинарниот пристап на контролата на храната и анализата на ризиците на храна, во Дирекцијата за храна се предвидуваат уште 15 нови вработувања.

– Материјални ресурси

Дел од канцеларискиот простор во подрачните одделенија се превзема од Државниот санитарен и здравствен инспекторат. Предвидено е во Предлог-Буџетската програма за 2005 година да се обезбедат средства за реновирање на канцеларии на централно ниво и во регионални одделенија и нивно опремување со канцелариски мебел, телефонски линии и компјутерска опрема со мрежно поврзување. За таа цел потребна е дополнителна финансиска поддршка за поставување на соодветен информатички систем, како и соодветна обука за операторите на системот. За оваа намена финансиски средства предвидени се со ребалансот на буџетот

Платите и другите финансиски средства за спроведување на редовните активности и функционирање на Дирекцијата за храна се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија, а се планираат на годишна основа, координирани од Министерството за здравство. Мал дел од средствата ќе се обезбедат од услуги по барање на подносителите. На табелата која што следува се прикажани и буџетските средства предвидени за Дирекцијата за храна во тековната 2005 година.

Предлог Буџет за 2005 година МКД	
Вкупно приходи:	Буџетски средства:
Буџетски средства:	71,772,000.00
За плати, доприноси и надоместоци:	31,330,000.00
Стоки, услуги итн.	10,402,000.00
Средства за реконструкција, опрема итн.	30,070,000.00
Сопствени приходи:	12,500,000.00
Извор: Министерство за здравство, Дирекција за храна	

3. Ве молиме, опишете ја сегашната структура, како и предвидениот развој. Би сакале да видиме два комплекта на органограми: еден со сегашната структура и друг со идната планирана структура (треба да бидат наведени предвидените датуми за воспоставување на новите правни субјекти).

Ве молиме објаснете ја моменталната состојба и предвидениот развој со прецизен временски распоред.

Одговорноста за безбедноста на храната од осамостојувањето на Република Македонија е во надлежност на Министерството за здравство, Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, вклучени во различни активности од аспект на законодавството, управувањето, инспектирањето, земањето мостри, лабораториски испитувања и докажување на безбедноста на храната.

Во Министерството за здравство работи Сектор за примарна и превентивна здравствена заштита во чиј состав е Одделение за храна со мандат за подготовка и следење на здравствената политика во врска со безбедноста на храната.

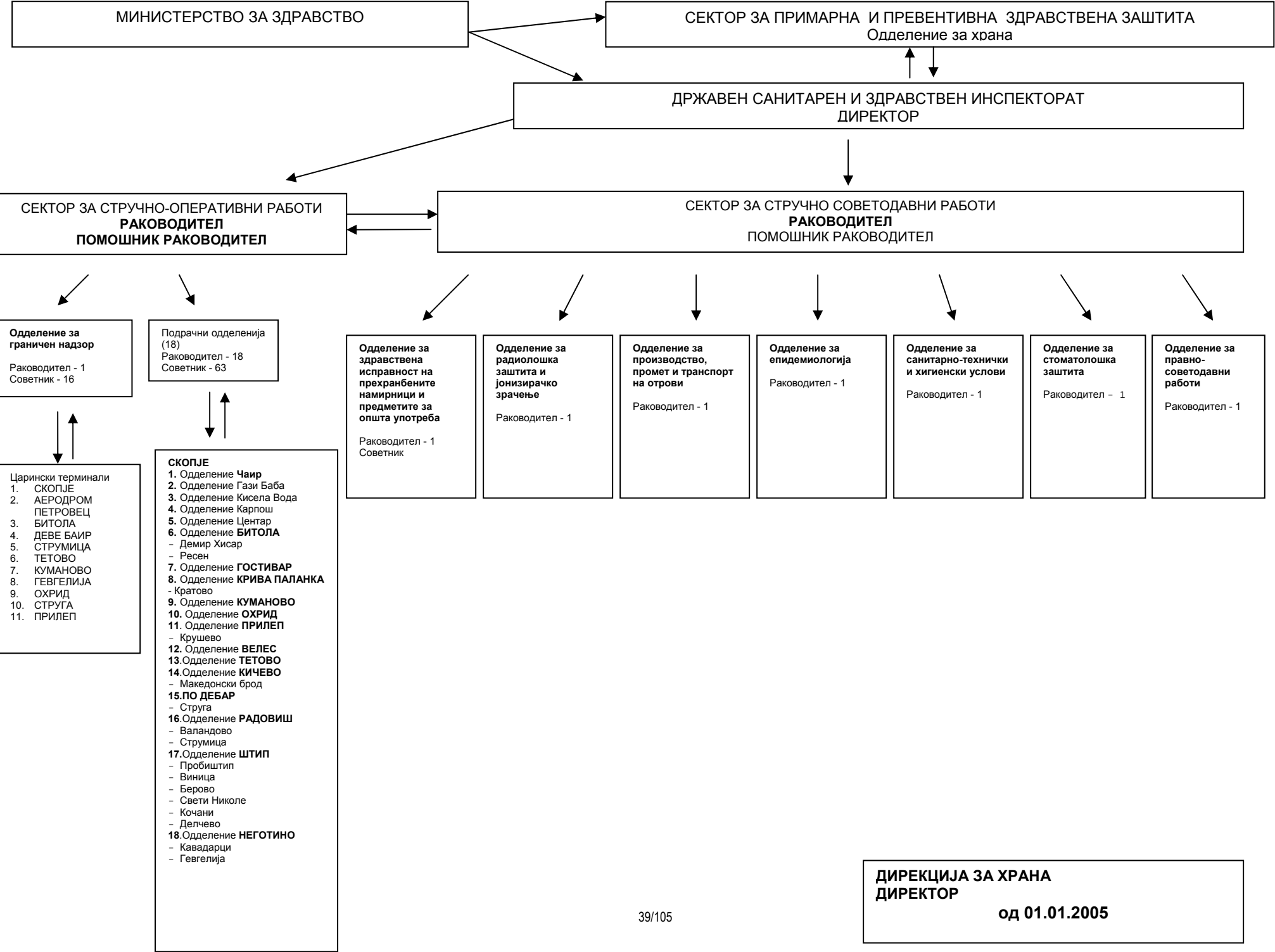
Со Законот за санитарна и здравствена инспекција (“Службен весник на Република Македонија” бр.19/95) се уредува работата, составот, начинот на работа, овластувањата и должностите на државните санитарни и здравствени инспектори, како и условите за извршување на работните задачи и именувањето на државните санитарни и здравствени инспектори. Според наведениот закон инспекцискиот надзор опфаќа надзор над производството и прометот со храна, водата за пиење, надзор над исполнување на санитарно-технички и хигиенски услови во објектите, просториите, уредите и опремата која се користи во производството на храна и трговија на храна, угостителство, градбите и уредите што се користат за снабдување со вода за пиење и друго.

Инспекцискиот надзор опфаќа и надзор на лица кои доаѓаат во непосреден контакт со храна и вода за пиење, а кои потенцијално можат да го загрозат здравјето на населението.

Надлежностите на државните санитарни и здравствени инспектори во контрола на здравствената исправност на сите видови храна наменета за хумана консумација, беа пропишани со Законот за здравствена исправност на животните намирници и предметите за општа употреба (“Службен лист на СФРЈ” бр. 53/91). Со донесување на Законот за безбедност на храна и на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната, престануваат да важат одредбите од Законот за здравствена исправност на животните намирници и предметите за општа употреба (“Службен лист на СФРЈ” бр. 53/91), што се однесуваат на животните намирници, садови, прибор, постројки и уреди за производство и промет на животни намирници и предметите кои доаѓаат во допир со животните намирници, амбалажа за животни намирници, тутунот, тутунски преработки и прибор за пушење.

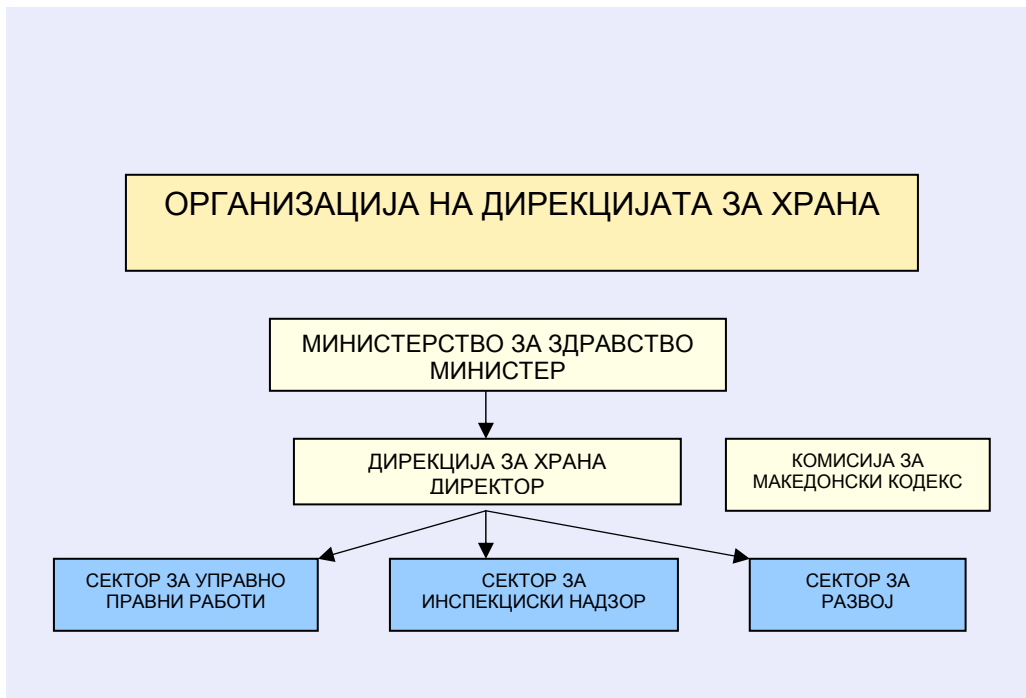
Државниот санитарен и здравствен инспекторат го сочинуваат - Директор на Државниот санитарен и здравствен инспекторат, два Сектори и 19 Одделенија.

ЈЗУ Републички завод за здравствена заштита и Факултет за ветеринарна медицина се стручни институции-лаборатории, овластени од Министерот за здравство за извршување на лабораториски испитувања. Со воспоставување на Дирекцијата за храна, ќе се овозможат услови за подобрување на стратешкото управување со безбедноста на храната и на производите и материјалите кои што доаѓаат во контакт со храната, во чија основа ќе биде и проценката на ризикот.

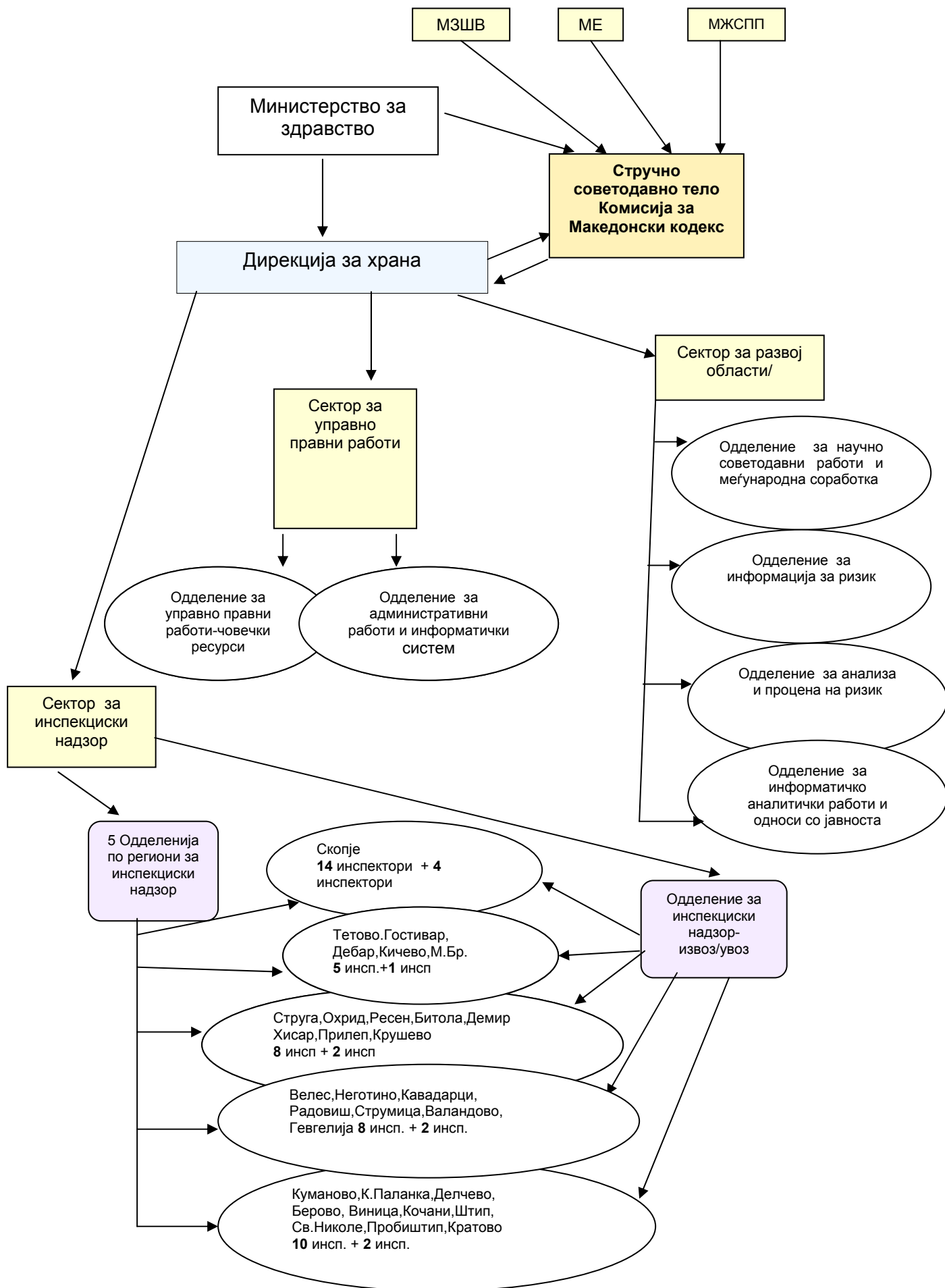

Со преземањето на активностите од Државниот санитарен и здравствен инспекторат, Дирекцијата за храна, имајќи ги во предвид интересите на потрошувачите и индустријата, ќе овозможи спроведување на политиката за безбедност на храната која ќе биде усмерена на клучни проблеми и превенција на опасностите.

Органограм бр. А: 3/1

Дирекцијата за храна обавува стручни и управни работи врзани за безбедноста на храната од неживотинско потекло, а за својата работа одговорна е пред Министерот за здравство.

Дирекцијата за храна како нов орган во состав на Министерството за здравство претставува централен орган одговорен за инспекција и супервизија во целиот синџир на храната. Главната цел се состои во превземање на чекори за да се гарантира дека храната која е произведена, дистрибуирана или маркирана во земјата, е во согласност со највисоките стандарди за безбедност и хигиена на храната, како и да гарантира дека храната е во согласност со легалните (правните) барања и дека е соодветна на кодексите за добра пракса. Покрај службена контрола на безбедноста на храната Дирекцијата за храна, ќе учествува во изработка на прописи од областа на храната, ќе организира едукација на инспекторите, ќе изработува водичи за добра производна пракса, добра лабораториска пракса, водич за примена на HACCP системот и друго.

Дирекцијата за безбедност на храна ги проследува сите информации во врска со опасностите на храната и воспоставува координација на информативниот систем со други служби инволвирани во оваа област.

Дирекцијата за храна како орган во состав на МЗ отпочна со работа на 1.01.2005 година. Основна програмска цел на Дирекцијата за храна е заштита на здравјето на потрошувачите и заштита од заблуда со воспоставување нов институционален систем за вршење на стручни и управни работи во областа на безбедноста на храната како и реформирање на системот за контрола на храната согласно законодавството на ЕУ и почитување на превземените обврски за членство во СТО.

Покрај вршењето на контролата на безбедноста (состав, контаминенти, микробиолошка исправност), Дирекцијата ќе ги превземе досегашните активности на Министерство за економија за контрола на квалитет на прехранбени производи што значи анализа на квалитет (состав, сообразност со етикетата)

На тој начин ќе се оневозможи дуплирање на контролата во двете министерства, намалување трошоците и воспоставување правилни редовни процедури на контрола на храната.

Контролата на храната од животинско потекло е во надлежност на Управа за ветеринарство, при МЗШВ. Дирекцијата за храна како надлежно тело за контрола на храната во Република Македонија ги координира сите активности со Управа за ветеринарство, што се однесува за мониторингот и контролата на квалитетот и безбедноста на храната. Дирекцијата за храна во надлежност ќе опфати повеќе аспекти на спроведување на политиката за безбедност на храната во согласност со СТО, прибирање и анализа на податоци како основа за превземање на мерки за транспарентно информирање и заштита на потрошувачот. Според регулативите на ЕУ оваа Дирекција ќе ги анализира податоците како и информациите и од други релевантни институции и ќе прави комплетна анализа на податоците, со што ќе се овозможи карактеризација и мониторинг на ризиците кои имаат директно или индиректно влијание врз безбедноста на производите (согласно регулативите 178/2002/ЕС, 882/2004/ЕС и 852/2004/ЕС).

Соработката и координацијата помеѓу министерствата ќе се одвива и преку Научно советодавното меѓуминистерско тело (Комисија за Македонскиот Кодекс КМК) и преку комитетите кои ќе работат во состав на Дирекцијата за храна.

Вклучувањето на Организацијата на Потрошувачи на Македонија ќе овозможи директно вклучување на барањата на потрошувачите во однос на квалитетот и безбедноста. Но и покрај тоа Дирекцијата ќе има одделение за координација, комуникација и промотивни активности со што ќе се овозможи транспарентно пренесување на информациите до владата, потрошувачите и меѓународната заедница.

Во склоп на дирекцијата постојат 3 сектори со 12 одделенија и тоа:

Сектор за управно-правни работи

Во секторот за управно-правни работи се вршат нормативно-правни и стручни работи кои се во функција на извршување на основната дејност на Дирекцијата за храна, човечки ресурси, како и функционирање на информатичко аналитички систем за логистичка поддршка на целокупното работење на истата.

Во **Одделението за управно-правни работи и човечки ресурси** се вршат подготовка на прописи од надлежност на Дирекцијата, изработка водичи за инспекциски надзор, добра производна пракса, добра хигиенска пракса, за ХАЦЦП системот, добра лабораториска пракса, следење на примената на прописите и на другите подзаконски акти од надлежност на Дирекцијата, изготвува стратегија за обука на инспекторите за храна и водење евиденција за обуката и други активности.

Во **Одделението за административни работи и информатички систем** се вршат нормативно-правни и стручни работи кои се во функција на извршување на основната дејност на Дирекцијата за храна, човечки ресурси, како и функционирање на информатичко аналитички систем за логистичка поддршка на целокупното работење на истата.

Сектор за инспекциски надзор

Секторот за инспекциски надзор ги врши работите и задачите што се однесуваат на остварување на функцијата за контрола на храната и производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната, преку следење на спроведувањето на прописите од областа на храната од неживотинско потекло.

Одделенијата за инспекциски надзор ги вршат работите и задачите што се однесуваат на:

Одделението 1 инспекцискиот надзор го врши на подрачјето на градот Скопје со неговите општини.

Одделението 2 инспекцискиот надзор го врши на подрачјето на општините: Тетово, Гостивар, Дебар, Кичево и Македонски Брод;

Одделението 3 инспекцискиот надзор го врши на подрачјето на општините: Струга, Охрид, Ресен, Битола, Демир Хисар, Прилеп и Крушево;

Одделението 4 инспекцискиот надзор го врши на подрачјето на општините: Велес, Неготино, Кавадарци, Радовиш, Струмица, Валандово и Гевгелија;

Одделението 5 инспекцискиот надзор го врши на подрачјето на општините: Куманово, Крива Паланка, Делчево, Берово, Винаца, Кочани, Штип, Свети Николе, Пробиштип и Кратово.

Одделението за инспекциски надзор при увоз-извоз ги врши работите и задачите што се однесуваат на: контрола на храната и на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната при увоз и извоз.

Сектор за развој

Во овој сектор се врши идентификација, анализа, процена и комуникација на ризикот во поглед на здравствената исправност на храната, со цел навремено превенирање на сите потенцијални опасности, како и примена на научни согледувања во однос на безбедноста на храната и овозможување на меѓународна соработка од интерес за функционирање на Дирекцијата.

Одделението за научно-советодавни работи и меѓународна соработка обезбедува конзистентност на процедурите за изготвување на научните мислења, подготвува работни процедури за хармонизација на методите за работа, врз основа на мислења од Научните комитети, подготвува стручни и научни согледувања за различните облици храна како потенцијални ризици врз здравјето на луѓето, издава мислења и одобренија за производство за храна со посебно нутритивна употреба и храна произведена со иновирани технологија како и храна произведена со употреба на јонизирачко зрачење, креира механизам за размена на информации за потенцијалните ризици, предлага политика за безбедност на храната во

согласност со СТО, ги следи сите информации од ЕУ во однос на безбедноста на храната, презема мерки за остварување на меѓународна соработка со институции и организации кои се занимаваат со храна и исхрана, ФАО, СЗО, СТО и др.

Одделението за анализа и процена на ризикот превзема активности на координирана активност заедно со МЗШВ во однос на контролата на безбедноста на храната, како и за развој и изработка на прописи од областа на храната, подготвува анализи на потенцијални ризици од податоци добиени од други надлежни инспекциски тела, спроведува мониторинг на ризиците, изработува план за управување со кризи, дава предлози за унапредување на процесот на процена на ризикот по региони.

Одделението за информирање за ризикот презема ставови и мерки за транспарентно информирање и заштита на потрошувачот, воспоставува систем за брзо предупредување и проследување на информации во врска со опасностите со храната, и претставува централно тело за размена на податоци во однос на кризите, Во истото одделение ќе се формира брз систем за предупредување (RASFF).

Одделението за информатичко-аналитички работи и односи со јавноста ги води дата база на сите податоци, води регистар на сите производно-преработувачки капацитети за храна, дистрибутивни центри и угостителски објекти.

Се занимава и создава публикации и други информативни материјали наменети за јавноста, поврзани со работата на Дирекцијата, изготвува и одржува веб страница на Дирекцијата и комуницира со јавноста и дава информации во однос на клучните промени во законска регулатива, техниката и начинот на вршење на работите во Дирекцијата.

В. Законодавна власт за законодавството од областа на храната

1. Ве молиме, наведете ги надлежните институции (за законодавство) и како законодавството е (или ќе биде) усвоено (дали преку парламентарна процедура или со одредби и одлуки на министерот) ?

Ве молиме објаснете ја моменталната состојба и предвидениот развој со прецизен временски распоред.

Собранието на Република Македонија е највисока државна институција за донесување на законите. Право да предлага донесување на закон има секој пратеник во Собранието, Владата на Република Македонија и најмалку 10.000 избирачи (овластен предлагач на законот). Носителите на изработувањето на законите се надлежните органи на управа.

Собранието донесува закони со мнозинство гласови од присутните пратеници, а најмалку со една третина од вкупниот број пратеници, ако со Уставот не е предвидено посебно мнозинство.

По донесувањето законите се објавуваат со Службениот Весник на Република Македонија.

Подзаконските акти (правилници, наредби, одлуки) од поедини области, за чие донесување постои законска основа во соодветен системски закон, се донесуваат од страна на надлежен министер, на основа на одредбите од релевантните закони.

Овие подзаконски акти треба претходно треба да бидат одобрени од Секретаријатот за Законодавство дека се во согласност со Уставот на Република Македонија и другите законски прописи. По донесувањето подзаконските акти се објавуваат со Службениот Весник на Република Македонија.

Законодавство во сила во областа на здравството

- Законот за безбедност на храна и на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната (“Службен весник на Република Македонија” бр.54/2002).

Подзаконските акти што треба да се донесат врз основа на наведениот закон се во подготовка, а во сила се постоечките технички прописи за храна, преземени од правниот систем на СФРЈ.

Македонскиот Кодекс за храна ќе го сочинуваат сите прописи за храна што треба да се донесат врз основа на наведениот закон.

Во стратешката цел на Дирекцијата за храна е предвидено евалуација на законодавството во Република Македонија од областа на храната и донесување на сите подзаконски акти хармонизирани согласно регулативите на Европската Унија (01_III_D_P2).

2. Ве молиме, објаснете како е (или ќе биде) обезбедена координација во поглед на транспозиција, имплементација и креирање на политиката за да се осигури целосна покриеност на ланецот на храна.

Ве молиме објаснете ја моменталната состојба и предвидениот развој со прецизен временски распоред.

Согласно Законот за организација на органите на државната управа, пропишана е обврска на органите на државна управа што вршат инспекциски работи, во вршењето на инспекциските работи од заеднички интерес да соработуваат меѓусебно, како и со другите органи на државна управа, односно ако во текот на инспекцискиот надзор се утврди некоја неправилност, задолжително да го известат соодветниот орган односно инспекциската служба за да во рамките на своите овластувања преземе соодветни мерки.

Министерството за здравство ги врши работите што се однесуваат на безбедноста на храната, а Министерството за земјоделие, шумарство и водостопанство-Управа за ветеринарство ги врши работите што се однесуваат на храната од животинско потекло, во согласност со прописите за ветеринарно здравство и општите барања пропишани со Законот за безбедност на храната и на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната („Службен весник на Република Македонија “ бр.54/00).

Контролата на примарното растително производство од аспект на безбедноста на храната е дадено во одговорот на прашањата од Поглавје 07 и тоа: 07_VII_A_P1 и 07_VII_A_P3.

Спроведувањето на одредбите од Законот за безбедност на храната и на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната („Службен весник на Република Македонија “ бр.54/00) од аспект на безбедноста на храната го вршеше Државниот санитарен и здравствен инспекторат во Министерството за здравство, а од 1.01.2005 site nadle`nosti gi prezema Direkcijata za храна.

Македонскиот кодекс за храна ќе го сочинуваат сите прописи за храната што се произведува и се става во промет во Република Македонија. За Македонскиот кодекс за храна, министерот за здравство формира комисија во октомври 2004 година, како стручно советодавно тело од претставници на Министерството за здравство, Министерството за земјоделие, шумарство и водостопанство, Министерството за економија и Министерството за животна средина и просторно планирање на предлог на надлежните министри, како и од истакнати научни и стручни работници и претставници на организацијата на потрошувачите.

Комисијата ги разгледува прашањата што се уредуваат со Македонскиот кодекс на храна и методите за анализа на храни засновани на меѓународни научни достигнувања, како и дава препораки во својот домен на работење, засновани на препораките на меѓународните организации усогласени со барањата и состојбите во земјата.

Во рамките на Дирекцијата ќе работат осум Комитети составени од експерти по одредени области. Врз основа на добиените податоци од сопствена контрола или од системот за предупредување за ризици од храна од друга земја во регионот и пошироко ќе се изработува специјална програма од страна на експертите за заштита од соодветниот ризик и можности за

негово отстранување ако е ризикот присутен во нашата земја. Комитетите се одговорни за давање на научни мислења на Дирекцијата, секој во рамките на својата сфера, и кога е неопходно организирање на јавни расправи.

Научниот комитет е одговорен за општата координација неопходна за да се обезбеди конзистентност на процедурите на изготвување на научните мислења, како и посебно во однос на усвојување на работните процедури и хармонизација на методите на работа.

Во април 2004 година е донесен Акциониот план за храна и исхрана на Република Македонија од страна на Владата на Република Македонија. Изработката на приоритетите на акциониот план за храна и исхрана на државата, се базирани на трите столба на политиката на храна и исхрана: стратегија за исхрана, стратегија за безбедна храна и стратегија за соодветно снабдување со храна, како императив во превенирањето на заболувањата кои се поврзани со храната и исхраната, како и обврска на Република Македонија како земја членка на Светската здравствена организација. Акциониот план за храна и исхрана е резултат на мултисекторски пристап остварен преку работата на Националниот Комитет за храна и исхрана, кој иако е номиниран од Министерот за здравство вклучува претставници од Министерствата за земјоделство, водостопанство и шумарство, Министерството за економија, претставници на највисоките образовни институции, организација на потрошувачите и сл.

Во делот за транспонирање и имплементација на Кодекс алиментариус стандардите во националната регулатива извршени се следните активности:

- Формирана е Национална Кодекс канцеларија како централно тело за врски со Кодекс Алиментариус комисијата, со другите земји членки, а во земјата со релевантните министерства, прехранбената индустрија, потрошувачите, трговците и заинтересирани организации и поединци.
- Во рамките на Министерството за здравство формиран е мултисекторски Национален комитет за храна и исхрана и Комитет на Кодекс алиментариус со претставници од релевантните министерства, прехранбената индустрија, секторот трговија, научни организации, организација на потрошувачи.

Натамошниот развој на системот за безбедност на храна е во правец на приближување и со тенденција за потполно усогласување на законодавството за безбедност на храна со законодавството на ЕУ. Националната програма за приближување на законодавството ги определува насоките и временските рамки и во оваа област.

C. Контролни активности и нивно спроведување во полето на законодавството за храна

1. Ве молиме, наведете ги надлежните институции кои се (или ќе бидат) задолжени за контролните активности и нивното спроведување, како и одговорностите на институциите. Каде што е релевантно, опишете ги механизмите на координација. Ве молиме објаснете ја моменталната состојба и предвидениот развој со прецизен временски распоред.

Со Законот за безбедност на храната и производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната, јасно се разграничени надлежностите. Од 01.01.2005 година надлежностите од Државниот санитарен и здравствен инспекторат ги презема Дирекцијата за храна која ги решава прашањата во врска со надзорот над примената на овој пропис.

Според постојната состојба до 31.12.2004 година Државниот санитарен и здравствен инспекторат - Скопје, ја координираше работата на државните санитарни и здравствени инспектори со седиште во општините на Република Македонија, со точно определено географско подрачје на инспектирање, а од 01.01.2005 година Дирекцијата за храна. Исто така,

ги обработува месечните извештаи на државните санитарни и здравствени инспектори од подрачните одделенија во поглед на извршениот надзор над храната и има обврска да ги известува за сите сознанија на здравствено-неисправна храна и потребата за нејзино повлекување од промет.

Координацијата на работата на санитарните инспектори за граничен надзор е од Министерството за здравство каде што е седиштето на раководителот на Одделението на Државниот санитарен и здравствен инспекторат за граничен надзор, при што на сите инспектори се доставуваат упатства за постапките за секое прашање од делокругот на активностите и се доставуваат релевантни известувања.

Раководителот непосредно ја организира и ја насочува работата на санитарните инспектори на теренот. Повратните информации се доставуваат со редовни месечни извештаи за извршените активности.

Дирекцијата за храна овие активности од Државниот санитарен и здравствен инспекторат во своја надлежност ги презема од 01.01.2005 година, со донесените акти на организационата поставеност и систематизацијата на работните места на Дирекцијата за храна.

Контролата на храната и на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната се врши во сите фази на производството и прометот и неа ја спроведува Дирекцијата за храна преку инспектори за храна согласно Законот за безбедност на храната и на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната (Службен весник на Република Македонија бр.54/2000).

Таа ги опфати сировините, адитивите, помошните технолошки средства и сите други супстанции што се употребуваат во производството,

1. поупроизводи или готова храна, без оглед каде се произведени или за кој пазар се наменети,
2. производи и материјали што можат да дојдат во контакт со храната,
3. постапките и средствата за чистење и ДДД,
4. Состојбата и користењето на локациите, објектите, просториите, ланцелариите, околината на постројката, превозните средства, машинските уреди и опремата во сите фази на производството и прометот
5. Технолошките процеси за производство на храна,
6. Пакувањето, означувањето, информирањето и рекламирањето, како и презентацијата на храна и производите и материјалите кои доаѓаат во контакт со храната,
7. НАССР системот во производството или трговецот на храна,
8. Методите и начинот за конзервирање на храната,
9. Хигиенска и здравствена состојба на лицата кои директно или индиректно доаѓаат во контакт со материјалите и храната.

Согласно Законот е предвидено дека инспекцискиот надзор се врши редовно, систематски согласно со утврден план, како и во случај на сомнеж. Инспекцискиот надзор се врши без претходна најава. При вршење на инспекцискиот надзор, инспекторот по правило кај секој одделен сегмент ги селектира фазите или фазата кои се сметаат за најсоодветни за вршење на надзорот.

Овој надзор опфаќа една или повеќе од следниве инспекциски постапки:

1. Општа проверка на документацијата,
2. Земање на мостри заради лабораториски анализи и испитувања,
3. Проверка на хигиената на персоналот,
4. Проверка и контрола на НАССР системот за верификација што го применуваат производителите и трговецот и резултатите добиени од нив,
5. Проверка и контрола на вредностите регистрирани со мерни инструменти на производителите и трговецот и контрола со мерни инструменти на инспекторот.

Инспекцискиот надзор над храната од животинско потекло ја врши Управата за ветеринарство во согласност со Законот за безбедност на храна и прописите од областа на ветеринарното здравство. Подетален опис е даден во одговорот на прашањето 07_VII_A_P5.

Во иднина во Дирекцијата за храна се планирани следните активности:

- a) *Развој на систем за навремено предупредување за важните опасности по региони. Основање и ставање во функција на сектор за анализа на информации за политиката за безбедност на храната.* Клучна улога на оваа единица се состои во спроведување и следење на политиката за безбедност на храната и односно развој на систем за управување со ризикот, мапирање на потенцијалните закани и обезбедување на совети во вакви ситуации. Почитувајќи ја регулативата 882/2004/ЕС во случај на постоење на повеќе компетентни установи/институции (Управа за ветеринарство, Управа за заштита на растенијата и Државниот инспекторат за земјоделство во состав на МЗШВ и Државниот инспекторат за животна средина при МЖСПП) со цел да се спроведуваат ефикасни официјални контроли, ќе се воспостави ефикасна и стручна координација и соработка помеѓу единиците.
- b) *Програма за воспоставување и одржување комуникација со сите вклучени партнери, вклучувајќи ги и потрошувачите.* Воспоставување и одржување на информациона систем за потребите на Дирекцијата за храна. Ваквиот систем ќе овозможи воспоставување на директно интранет поврзување со сите подрачни инспектори за храна, вклучувајќи ја и граничната инспекција со централната дирекција, потоа поврзување со овластените лаборатории за храна, со други инспекторати кои вршат контрола на храна и со Здруженијата на потрошувачите.
- c) **Работа на комисија на Македонскиот кодекс за храна како стручно советодавно тело** - врз основа на интрасекторска соработка со претставници од надлежни министерства и истакнати научни и стручни работници
- d) *Формирање и активна работа на **комитети** составени од експерти по одредени области кои треба да припремаат експертски мислења за спроведување на систем за анализа на ризикот и спроведување на принципи на претпазливост и одговорност на сите кои се занимаваат со храна и добиточна храна.* На тој начин ќе се овозможи соодветна заштита од потенцијални ризици по здравјето на луѓето.
- e) Воведување на регистар на производни капацитети за храна во Р. Македонија
- f) *Издавање на одобренија за производство на храна за посебно нутритивна употреба и храна произведена со иновирани технологии како и храна произведена со употреба на јонизирачко зрачење*
- g) Воспоставување и одржување на *канцеларија за односи со јавноста*: редовна комуникација со јавноста и давање информации за одредени ресори во однос на клучните промени во политиката, законска регулатива, техниката и институциите во рамките на Дирекцијата во согласност со владините протоколи, како и комуникација со јавноста во однос на жалби за работата на Дирекцијата или по однос на квалитетот и безбедноста на храната во производството, транспортот и прометот.
- h) *Програма за земање на мостри со која точно ќе се дефинира работата на инспекциските служби, начинот на земање на пробите, бројот на мостри во зависност од степенот на ризик, видот на производот, капацитетот на погонот итн во согласност со документирани процедури и законските обврски од регулативите на ЕУ.* Компетентната институција, контролите кои ги врши мора да бидат во согласност со документирани процедури. Овие процедури мора да содржат информации и инструкции за постапките на персоналот при вршењето на официјалните контроли.

- i) *Изготвување на водич за официјални контроли во согласност со процедурите на ЕУ.* Водичот може да содржи препораки за официјалните контроли на:
- Имплементацијата на ХАЦЦП принципите
  - Системите на менаџмент кои бизнис операторите со храна мора да ги спроведуваат за да ги остварат барањата пропишани во Законот за храна
  - Микробиолошка, физичка и хемиска сигурност на храната.
- j) *Програма за надградување и обука на инспекторите што ќе овозможи комплетно нов период на контрола на храната во сите сегменти од ланецот на храна.*
- k) *Во соработка со надлежните министерства во 2005 година ќе отпочнат активностите за воспоставување на систем за брзо предупредување.*

D. Транспозиција и имплементација на законите

1. Опишете ги плановите за транспозиција/ имплементација (вклучувајќи и примена) на законите со прецизен и детален временски распоред со референца кон секој посебен дел од ЕУ законодавството кое е транспонирано/имплементирано во областа на законодавството за храна. Во случај на делумна усогласеност со законодавството на ЕУ треба јасно да се назначи кој дел е усогласен и кога ќе се заврши целосното усогласување и имплементација.

Хармонизирањето на националното законодавство за безбедност на храната и на материјалите и производите кои што доаѓаат во контакт со храната со законодавството на Европската Унија се спроведува со техничка помош на Европската Агенција за реконструкција и развој. Спецификацијата на транспозиција на директивите со точен распоред и временски рокови се дадени во Националната програма за приближување на националното законодавство кон законодавството на Европската унија донесена од Владата на Република Македонија на 22.03.2004 година како и со Акциониот план за Европско партнерство донесен 2004 година.

Со Законот за безбедноста на храната и на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната ("Службен весник на Република Македонија" бр.54/02) се уредуваат условите за обезбедување на безбедноста на храната и на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната, производството и прометот, правата и обврските на физичките и правните лица што произведуваат или вршат промет, со општа цел да се заштити здравјето на луѓето, да се заштитат потрошувачите од заблуда и да се овозможи слободен промет на внатрешниот и надворешниот пазар.

Законот е во функција на создавање нормативно-правни и други претпоставки за воспоставување на интегриран и ефикасен систем за контрола на храната и на производите и материјалите кои доаѓат во контакт со храната, како и во функција на асоцијативните процеси кон ЕУ - СТО.

Со Законот ќе се обезбеди сигурност кај потрошувачот и заштита од заблуда преку соодветни и навремени информации за безбедноста на храната и ефикасен надзор над производството, увозот и прометот, и заштита на здравјето на потрошувачот.

Во изработката на Законот за безбедноста на храната и на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната ("Службен весник на РМ" бр.54/02) земена е како основа Уредба на Европскиот Парламент и Советот 178/2002/ЕУ и Советот за општите начела и услови за прописите за храна, основањето на Европската агенција за храна како и Регулативата (ЕС бр.178/2002).

Законот е нормативно-технички дизајниран за да биде препознатлив и во меѓународни рамки, со пристап за хоризонтално и вертикално нормирање (Основен закон и голем број подзаконски акти).

Националното законодавство во Република Македонија од областа на безбедноста на храната се темели на ЕУ прописите:

- Директива 2000/13/ЕУ за усогласување на прописите на државите членки кои се однесува означување, презентирање и рекламирање на прехранбените производи (ОЈ Л 109, 06.05.2000),
- Одредба на Советот (ЕЕЗ) 2082/92, за специфичните својства на земјоделските и прехранбените производи (ОЈ Л 208, 24.07.1992 година),
- Директива 2001/18/ЕЗ за намерно пуштање во околината на генетски модифицирани микроорганизми (ОЈ Л 106, 17.04.2001 година),
- Директива на Советот 93/99/ЕЕЗ за додатни мерки за службена контрола на прехранбените производи (ОЈ Л 290, 24.11.1993 година),
- Одредба (ЕЗ) 258/97 на Европскиот Парламен и Совет, - за “новата храна” и состојките на “новата храна” (ОЈ Л 043, 14.02.1997 година).

Сите ЕУ директиви и одредби кои не се вградени во Законот за безбедноста на храната и на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната (“Службен весник на Република Македонија” бр.54/02) ќе бидат вградени во подзаконските прописи кои се во фаза на донесување. Имплементацијата на ЕУ законодавството е одговорено во прашање 01_III_V_P1 и 01_III_V_P2)

Подзаконските акти во сила:

1. Правилник за условите и начинот на испитување на прехранбените продукти и предметите за општа употреба во текот на нивното производство и за начинот на водење евиденција за извршените испитувања (“Службен весник на СРМ” бр. 20/76).
2. Правилник за методите на земање на мостри и за вршење на хемиски и физички анализа на алкохолните пијачки (“Службен лист на СФРЈ” бр. 70/87)
3. Правилник за методите на физичките и хемиските анализи за контрола на квалитетот на жито, мелнички и пекарски производи, тестенини и брзо смрезнати теста (“Службен лист на СФРЈ” бр. 74/88)
4. Правилник за методите на земање на мостри и за методите на хемиските и физичките анализи на млеко и на производитена млеко (“Службен лист на СФРЈ” бр. 32/83).
5. Правилник за општите минимални технички услови за просториите, уредите и опремата за производство, складирање, чување и промет на прехранбени продукти и предмети за општа употреба (“Службен весник на СРМ”,бр. 17/79).
6. Правилник за методите на земање на мостри и за вршење на хемиските и физичките анализи заради контрола на квалитетот на производите од овошје и зеленчук (“Службен лист на СФРЈ” бр. 29/83).
7. Правилник за методите на земање на мостри и за методите на хемиските и физичките анализи на квалитетот на оцетот и на разблажената оцетна киселина (“Службен лист на СФРЈ” бр. 26/89).
8. Правилник за методите на земање извадоци и вршење на хемиските и физичките анализи на белтачинести производи на прехранбена индустрија(“Службен лист на СФРЈ” бр. 41/85).
9. Правилник за методите на земање извадоци и методите за вршење на хемиските и физичките анализи на какао - зрно, какао производи, производи слични на чоколада,

бонбонски прозводи, крем производи, кекс и производи сродни на кексот. (“Службен лист на СФРЈ” бр. 41/87).

10. Правилник за условите во поглед на микробиолошката исправност на кои мораат да одговараат животните намирници во прометот (Службен лист на СФРЈ” бр. 45/83, 43/89).
11. Правилник за условите во поглед на здравствената исправност на диететските намирници кои мораат да се стават во промет (“Службен лист на СФРЈ” бр. 4/85, 70/86, 69/91).
12. Правилник за количината на пестицидите и другите отровни материи, хормоните, антибиотиците и микотоксините кои можат да се најдат во животните намирници (Службен лист на СФРЈ” бр. 59/83, 33/87, 79/87).
13. Правилник за условите во поглед на здравствената исправност на предметите за општа употреба кои можат да се става во промет (Службен лист на СФРЈ” бр. 26/83, 61/84, 56/86, 50/89, 18/91).
14. Правилник за условите под кои можат да се стават во промет животните намирници и предметите за општа употреба конзервирани со зрачење (“Службен лист на СФРЈ” бр. 68/54).
15. Правилник за условите под кои можат да се стават во промет и употребуваат водата за пиење, животните намирници и предметите за општа употреба кои содржат радиоактивни материи над одредени граници на активност (“Службен лист на СФРЈ” бр. 23/86).
16. Правилник за безбедност на водата за пиење (“Службен весник на Република Македонија” бр.5/04).
17. Правилник за квалитетот на природната минерална вода (“Службен лист на СФРЈ” бр.58/78).
18. Правилник за начинот на определување и одржување на заштитни зони околу изворите на водата за пиење (“Службен весник на СРМ”, бр. 17/83).
19. Уредба за класификација на водите (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 18/99).
20. Уредба за категоризација на водите (“Службен весник на Република Македонија”, бр. 18/99).
21. Решение за определување на здравствени и други организации за вршење и испитување на здравствена исправност на прехранбени продукти и на предметите за општа употреба (Службен весник на СРМ.” бр. 27/81, 39/82, 15/91).
22. Решение за здравствени и други организации кои ги исполнуваат условите на супер анализи на животни намирници и на предметите за општа употреба (“Службен лист на СФРЈ” бр. 68/91).
23. Решение за определување на местата во кои може да се врши здравствен надзор над животните намирници и на предметите за општа употреба (“Службен лист на СФРЈ” бр. 85/91).
24. Упатство за начинот на доставување на извештаите за спроведување на Законот за здравствена исправност на животните намирници и на предметите за општа употреба и на прописите донесени врз основа на тој закон (“Службен лист на СФРЈ” бр. 45/84).

25. Упатство за начинот на земање на мостри за вршење на анализи и супер анализи на намирниците и предметите за општа употреба (“Службен лист на СФРЈ” бр. 60/78).
26. Наредба за означување на атестираната специјална опрема на транспортни средства за меѓународен превоз на лесно расипливи прехранбени производи (“Службен лист на СФРЈ” бр. 24/78).
27. Правилник за методите за определување на пХ вредностите и на количеството на токсични метали и неметали во средствата за одржување на лична хигиена за неа и разубавување на лицето и телото и за утврдување на микробиолошка исправност на тие средства (“Службен лист на СФРЈ” бр. 46/83).
28. Наредба за задолжително донесува на производствена спецификација за детергенти за машинско и рачно перење на текстилни предмети (“Службен лист на СФРЈ” бр. 53/83).
29. Наредба за задолжително донесување на производна спецификација на
- шампони за миене коса (“Службен лист на СФРЈ” бр. 29/85);
  - забна паста (“Службен лист на СФРЈ” бр. 29/85);
  - течни детергенти за рачно перење на садови (“Службен лист на СФРЈ” бр. 67/85).
30. Наредба за пакување и декларирање на:
- шампони за миене на коса (“Службен лист на СФРЈ” бр. 34/90);
  - прашок за перење на текстилни предмети (“Службен лист на СФРЈ” бр. 53/83);
  - течни детергенти за рачно перење на садови (“Службен лист на СФРЈ” бр. 34/90);
  - пастите за заби (“Службен лист на СФРЈ” бр. 29/85, 26/90).
31. Правилници за квалитет на пијалоците:
32. Правилник за квалитетот на виното (“Службен лист” бр. 17/81 и 14/89).
33. Правилник за квалитетот на алкохолните пијалоци (“Службен лист” бр. 16/88 и 64/88).
34. Правилник за квалитетот на алкохолните и безалкохолните пијалоци, мразот и оцетот (“Службен лист” бр. 31/63, 25/65, 45/71, 48/71, 25/75, 18/77, 13/78, 53/78, 2/82, 34/82, 52/83, 58/83, 16/88, 24/89 и 91/91).
35. Правилник за квалитетот на освежителните безалкохолни пијалоци (“Службен лист” бр. 52/83 и 56/83).
36. Правилник за квалитетот на пивото (“Службен лист” бр. 91/91).
37. Правилник за квалитетот на природна минерална вода (“Службен лист” бр. 57/78).
- Правилник за методите за земање мостри за вршење хемиски и физички анализи на алкохолни пијачки (“Службен лист” бр. 70/87).
38. Правилници за квалитетот на кафето и сурогатите од кафе:
- Правилник за квалитетот на кафето, производите од кафе и сурогатите на кафе (“Службен.лист” бр. 55/89, 57/89 и 36/91).
  - Правилник за квалитетот на кафето и сурогатите на кафе, чајот, зачините, пекарскиот квасец, прашокот за пециво, прашакот за пудинг, диететските производи и адитивите (“Службен лист” бр. 22/63, 2/64, 25/65, 50/66, 10/67, 54/67, 15/78, 53/69, 27/71, 8/75, 58/77, 60/77, 20/80, 41/80, 45/81, 52/86, 33/89 и 13/78).
39. Правилници за квалитетот на житото и пекарските производи:
- Правилник за квалитетот на житата, мелничките и пекарските производи, тестенините и брзо смрзнатите теста (“Службен лист” бр. 53/83 и 57/88).
  - Правилник за квалитетот на пекарскиот квасец (“Службен лист” бр. 32/87).
  - Правилник за квалитетот на кексот и на производите сродни со кекс (“Службен лист” бр. 68/78 и 63/79).
  - Правилник за методите на физичките и хемиските анализи за контрола на квалитетот на житата, мелничките и пекарските производи, тестенините и брзо смрзнатите теста (“Службен лист” бр. 74/88).
  - Наредба за начинот на измелување на пченицата (“Службен лист” бр. 62/82 и 50/81).

- слични на чоколадо, бонбонски производи, крем производи, кекс и производи сродни на кексот (“Службен лист” бр.41/87).
40. Правилници за квалитетот на белтачини за прехранбената индустрија:
- Правилник за квалитетот на белтачинестите производи и на мешаниците на белтачинести производи за прехранбената индустрија (“Службен лист” бр.41/85).
41. Правилници за квалитетот на маслата за јадење:
- Правилник за квалитетот на маста и маслото од растително потекло, маргаринот, мајонезот, шеќерот и другите сахарида, слаткарските производи, медот, какао производите и производите слични на чоколада (“Службен лист” бр.19/63, 2/64, 27/71, 54/76, 59/77 и 13/78).
  - Правилник за квалитетот на маслата за јадење и маста од растително потекло и на маргаринот, мајонезот и на нив сродни производи (“Службен лист” бр.27/85 и 51/91).
  - Правилник за квалитетот на маслиново масло за јадење и на мешано маслиново масло (“Службен лист” бр.51/91).
42. Правилници за квалитетот на млекото и производите од млеко:
- Правилник за квалитетот на млекото, производите од млеко, сирилата и чистите култури (“Службен лист” бр.51/82 и 39/89).
  - Правилник за методите за земање на мостри и за методите на хемиски и физички анализи на млеко и на производите од млеко (“Службен .лист” бр.32/83).
43. Правилници за квалитетот на јајцата и производите од јајца:
- Правилник за квалитетот на јајцата и производите од јајца (“Службен .лист” бр.55/89).
  - Правилник за методите за испитување на квалитетот на јајца и производи од јајца (“Службен .лист” бр.72/87).
44. Правилник за квалитетот на медот и другите производи од пчели и за методите на контрола на квалитетот на медот и другите производи од пчели (“Службен .лист” бр.4/85).
45. Правилник за квалитетот на адитивите за прехранбени производи (“Службен .лист” бр.39/89 и 22/90).
46. Правилници за квалитетот на какаото и какао производите:
- Правилник за квалитетот на какао производите, производите слични на чоколадо, крем производите и на бонбонските производи (“Службен .лист” бр.23/88, 63/88, 36/89 и 21/90).
  - Правилник за методите на земање извадоци и методите за вршење на хемиски и физички анализи на какао зрно, какао производи, производиПравилник за методите за земање извадоци и вршење на хемиски и физички анализи на белтачинести производи за прехранбената индустрија (“Службен .лист” бр.41/85).
47. Правилници за квалитетот на месото и на производите од месо:
- Правилник за квалитетот на закланите свињи и категоризацијата на свинското месо (“Службен лист” бр.2/85, 12/85 и 24/86).
  - Правилник за квалитетот на месото од перната живина (“Службен лист” бр.1/81 и 15/88).
  - Правилник за квалитетот на месото од добиток за колење, од живина и од дивеч (“Службен .лист” бр.34/74, 26/75 и 13/78).
  - Правилник за квалитетот на производите од месо (“Службен .лист” бр.29/74, 41/80 и 13/78).
  - Правиник за квалитетот на производите од месо од перната живина (“Службен .лист” бр.55/91).

48. Правилник за квалитетот на рибите, раковите, школкарите, морските ежови, жабите, желките, полжавите и нивните производи (“Службен лист” бр.65/79 и 48/84).
49. Правилник за квалитетот на зачините, екстрактите од зачини и смесите од зачини (“Службен лист” бр.4/85 и 84/87).
50. Правилници за квалитетот на овошје, зеленчук и печурки:
- Правилник за квалитетот на овошјето, зеленчукот и печурките (“Службен лист” бр.29/79 и 53/87).
  - Правилник за квалитетот на производите од овошје, зеленчук и печурки и на пектинските препарати (“Службен лист” бр.1/79, 20/82, 39/89 и 74/90).
  - Правилник за методите на земање мостри и за вршење на хемиски и физички анализи заради контрола на квалитетот на производите од овошје и зеленчук (“Службен лист” бр.29/83).
  - Правилник за квалитетот на јастиви печурки и производи од јастиви печурки (“Службен лист” бр.46/91 и 64/91).
51. Правилници за квалитетот на оцетна и разблажена оцетна киселина:
- Правилник за квалитетот на оцет и на разблажена оцетна киселина (“Службен лист” бр.24/89).
  - Правилник за методите на земање мостри и за методите на хемиски и физички анализи заради контрола на квалитетот на оцетот и на разблажената оцетна киселина (“Службен лист” бр.26/89).
52. Правилник за квалитетот на супите, концентратите за супа, концентратите за сосови и на додатоците за јадење (“Службен лист” бр.5/82 и 58/85).
53. Правилници за квалитетот на добиточна храна:
- Правилник за квалитетот на добиточната храна (“Службен лист” бр.15/89 и 54/90).
  - Правилник за методите за земање мостри и методите за физички, хемиски и микробиолошки анализи на добиточната храна (“Службен лист” бр.15/87).

2. Дали имате коресподентна табела на законодавството од оваа област?

Ве молиме објаснете ја моменталната состојба и предвидениот развој со прецизен временски распоред.

Коресподентни табели на законодавството кое е во сила од оваа област во Република Македонија не се подготвени. Моменталната состојба детално е образложена во прашањата со број 01_III_C_P1 и 01_III_D_P1 од ова Поглавје.

Во тек на изготвувањето на правните акти од оваа област, во согласност со предвидената динамика во Националната програма за приближување на законодавството со законодавството на Европската унија ќе се изработуваат и коресподентни табели. Истите ќе бидат доставени и до ЕК.

Правилник за производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната**Краен рок на донесување -2005 год.**

1. Директива **89/109/ЕЕС** од 1988 год. За приближување на законите на земјите-членки Што се однесуваат на материјалите и на артиклите наменети да дојдат во допир со прехранбените производи.
2. Директива **82/711/ЕЕС** од 1982 год. Со која се утврдуваат сите правила за тестирање на миграцијата на состојките на пластичните материјали и артиклите Што треба да дојдат во допир со прехранбените производи.
3. Директива **93/8/ЕЕС** од 1993 год. За изменување и дополнување на директива 82/711/ЕЕС (1982)
4. Директива **85/572/ЕЕС** од 1985 год. Со која се утврдува списокот на симулантите Што треба да се користат за испитување на миграцијата на состојките на пластичните материјали и артикли наменети да дојдат во допир со прехранбените производи.
5. Директива **90/128/ЕЕС** од 1990 год. За пластични материјали и артикли наменети да дојдат во допир со прехранбени производи.
6. Директива **92/39/ЕЕС** од 1992 год. Со која се менува и дополнува директивата 90/128/ЕЕС
7. Директива **93/9/ЕЕС** од 1993 год. Со која се менува и дополнува директивата 90/128/ЕЕС
8. Директива **93/10/ЕЕС** од 1993 год. Која се однесува на материјали и на артикли направени од регенериран целулозен филм наменети да дојдат во допир со прехранбени производи.
9. Директива **93/111/ЕЕС** од 1993 год. За измена и дополнување на директивата 93/10/ЕЕС
10. Директива **84/500/ЕЕС** од 1984 год. За приближување на законите на земјите членки кои се однесуваат на керамичките артикли наменети да дојдат во контакт со прехранбени производи.
11. Директива **78/142/ЕЕС** од 1978 год. За приближување на законите на земјите членки што се однесуваат на артикли кои содржат винилхлорид мономер и се наменети да дојдат во допир со прехранбени производи
12. Директива **2002/72/ЕЗ** на Комисијата од 6 август 2002 година која се однесува на пластични материјали и предмети што се во контакт на прехранбени производи.
13. Исправка на Директивата **2002/72/ЕЗ** на Комисијата од 6 август 2002 година која се однесува на пластични материјали и предмети што се во контакт на прехранбени производи.

ПРАВИЛНИКОТ ЗА ОЗНАЧУВАЊЕ НА ПРЕДПАКУВАНИ ПРЕХРАНБЕНИ ПРОИЗВОДИ**Краен рок на донесување -2005 год.**

1. Директива **2000/13/ЕС** за означување, презентирање и рекламирање на прехранбените производи.
2. Директива **94/54/ЕЕС** што се однесува на задолжителна индикација на означувањето на одделни, конкретни прехранбени производи, различно од оние предвидени во Директивата 79/112/ЕЕС.
3. Регулатива (ЕЕС) **2092/91** на органското производство на земјоделски производи и индикациите што при тоа се однесуваат на земјоделските производи и прехранбените производи.
4. Регулатива (ЕЕС) **1829/2003** за генетски модифицирана храна и храна за добиток.
5. Директива **94/35/ЕС** за засладувачи што се користат во прехранбените производи.
6. Директива **2002/67/ЕС** за означување на прехранбени производи кои содржат кинин и прехранбени производи кои содржат кофеин.
7. Директива **89/396/ЕЕС** на индикатори или маркери за идентификација на сериите (лотовите) на прехранбени производи на кои што се однесуваат.
8. Директива **87/250/ЕЕС** за индикација на јачината на алкохол по волумен во означувањето на алкохолните пијалици за продажба до крајниот консумер.
9. Директива **90/496/ЕЕС** за обележување на хранливоста кај прехранбените производи.

ПРАВИЛНИК ЗА АДИТИВИ ВО ПРЕХРАНБЕНИ ПРОИЗВОДИ**Краен рок на донесување -2005 год.**

1. Директива **94/35/ЕЦ** за засладувачите што се користат во прехранбените производи
2. Директива **94/36/ЕЦ** за боите што се користат во прехранбените производи
3. Директива **95/2/ЕЦ** за прехранбените адитиви, освен боите и засладувачите
4. Директива **88/388/ЕЦ** за аромите наменети за користење во прехранбените производи
5. Директива **88/344/ЕЦ** за растворувачи за екстракција што се користат во производството на прехранбени производи
6. Директива **95/45/ЕЦ** со која што се утврдуваат специфичните критериуми за чистотата на боите што се користат во прехранбените производи
7. Директива **95/31/ЕЦ** со која се утврдуваат специфичните критериуми за чистотата на засладувачите наменети за користење во прехранбените производи
8. Директива **2004/46/ЕЦ** дополнување на Директивата 95/31/ЕЦ што се однесува на Е 955 сукралоза и Е 962 аспартам-ацесулфамова сол
9. Директива **96/77/ЕЦ** со која се утврдуваат специфичните критериуми за чистотата на прехранбените адитиви, освен за боите и засладувачите
10. Директива **78/663/ЕЕЦ** со која се утврдуваат специфичните критериуми за чистотата на емулгаторите, стабилизаторите, згуснувачите и агенсите за желатинирање наменети за користење во прехранбените производи
11. Директива **82/504/ЕЕЦ** со која се изменува и дополнува Директивата 78/663/ЕЕЦ со која се утврдуваат специфичните критериуми за чистотата на емулгаторите, стабилизаторите, агенсите згуснување и желатинирање, наменети за употреба кај прехранбените производи

ПРАВИЛНИК ЗА МАКСИМАЛНО ДОЗВОЛЕНИ НИВОА НА КОНТАМИНЕНТИ ВО ХРАНАТА**Краен рок на донесување -2005 год.**

1. Директива 86/362/ЕЦ за максимални нивоа на остатоци на пестициди во житарици
2. Директива 76/895/ЕЦ за максимални нивоа на остатоци на пестициди во и на овошјето и зеленчукот
3. Директива 90/642/ЕЦ за максимални нивоа на резидуи пестициди во и на одредени производи од растително потекло, вклучувајќи го и овошјето и зеленчукот
4. Директива 86/363 ЕЦ за максимални нивоа на резидуи на пестициди во и на производи од анимално потекло
5. Регулотива 2001/466/ЕЦ со која се утврдуваат максималните количества на одредени контаминенти во прехранбените производи
6. Регулотива 2001/2375/ЕЦ за измени и дополнувања на регулативата 466/2001
7. Регулотива 2002 /472/ЕЦ за дополнувања на регулативата 466/2001
8. Регулотива 2002 /563/ЕЦ за дополнувања на регулативата 466/2001
9. Регулотива 2003 /1425 ЕЦ за дополнувања на регулативата 466/2001
10. Регулотива 2003 /2174/ЕЦ за дополнувања на регулативата 466/2001
11. Регулотива 2004 /242/ЕЦ за дополнувања на регулативата 466/2001
12. Регулотива 90/ 2377/ЕЦ за утврдување на дозволеният максимум на остатоци на ветеринарни медицински производи во прехранбените производи од животинско потекло
13. Директива 96/22/ЕЦ за забрана на употреба во сточните фарми на одредени супстанции со хормонално тироестатско делување и бета -агонисти

ПРАВИЛНИКОТ ЗА МИКРОБИОЛОШКА ИСПРАВНОСТ НА ПРЕХРАНБЕНИ ПРОИЗВОДИ**Краен рок на донесување -2005 год.**

1. Директива 94/65/ЕЕЦ за барањата за производство и пуштање во промет на меленото месо и преработки од месо.
2. Директива 92/46/ЕЕЦ за здравствените норми за производство и пуштање во промет на сурово млеко, термички третирано млеко и млечни производи.
3. Директива 91/492/ЕЕЦ за здравствените услови за производство и пуштање во промет на живи школки и други мекотели.
4. Директива 89/437/ЕЕЦ за хигиена и здравствени услови што се однесуваат на производство и пуштање во промет на производи од јајца.
5. Директива 80/777/ЕЕЦ за експлоатација и промет на природни минерални води.
6. Одлука 93/51/ЕЕЦ за микробиолошки критериуми што се применуваат за производство за на варени ракови и школки.
7. Одлука 2001/471/ЕЦ за здравствените услови што се однесуваат на производство и пуштање во промет на свежо месо од перната живина.

ПРАВИЛНИК ЗА ВИДОВИТЕ НА ХРАНА ЗА ПОСЕБНА НУТРИТИВНА УПОТРЕБА**Краен рок на донесување 2005 год**

1. Council Directive 89/398/EEC of 3 May 1989 on the approximation of the laws of the Member States relating to foodstuffs intended for particular nutritional uses
2. Directive 96/84/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL OF 19 DECEMBER 1996 AMENDING DIRECTIVE 89/398/EEC ON THE APPROXIMATION OF THE LAWS OF THE MEMBER STATES RELATING TO FOODSTUFFS INTENDED FOR PARTICULAR NUTRITIONAL USES
3. Directive 1999/41/EC Of The European Parliament and of the Council of 7 June 1999 amending Directive 89/398/EEC on the approximation of the laws of the Member States relating to foodstuffs intended for particular nutritional uses
4. Commission Directive 2001/15/EC of 15 February 2001 on substances that may be added for specific nutritional purposes in foods for particular nutritional uses
5. Commission Directive 1999/21/EC of 25 March 1999 on dietary foods for special medical purposes
6. Directive 2002/46/EC of the European Parliament and of the Council of 10 June 2002 on the approximation of the Laws of the member States relating to food supplements

Правилник за составот и означувањето на диеталната храна за специјални медицински цели**Краен рок на донесување- 2005 год**

1. Council Directive 89/398/EEC of 3 May 1989 on the approximation of the laws of the Member States relating to foodstuffs intended for particular nutritional uses
2. Commission Directive 1999/21 of 25 March 1999 on dietary foods for special medical purposes [Official Journal L 91, 07.04.1999]

Правилник за барањата кои се однесуваат на храната произведена на житна основа и детската храна наменета за доенчиња и мали деца**Краен рок на донесување -2005 год**

1. Commission Directive 96/5/EC of 16 February 1996 on processed cereal-based foods and baby foods for infants and young children [Official Journal L 49 of 28.02.1996].
2. Commission Directive 98/36/EC of 2 June 1998 amending Directive 96/5/EC on processed cereal-based foods and baby foods for infants and young children [Official Journal L167, 12/6/1998 P. 0023-0024].
3. Commission Directive 1999/39 EC OF 6 May 1999 [Official Journal L124 of 18.05.1999].

Правилник за составот и означувањето на млечната храна за доенчиња-доенечка формула
Краен рок на донесување -2005 год

1. **Council Directive 89/398/EEC** of 3 May 1989 on the approximation of the laws of the Member States relating to foodstuffs intended for particular nutritional uses
2. **Commission Directive** of 14 May 1991 on infant formulae and follow-on formulae (**91/321/EEC**)
3. **Commission Directive 96/4/EC** of 16 February 1996 amending Directive 91/321/EEC on infant formulae and follow-on formulae (Text with EEA relevance)
4. **Commission Directive 1999/50/EC** of 25 May 1999 amending Directive 91/321/EEC on infant formulae and follow-on formulae (Text with EEA relevance)
5. **Commission Directive 2003/14/EC** of 10 February 2003 amending **Directive 91/321/EEC** on infant formulae and follow-on formulae
6. **Commission Directive 2003/5/EC** of 10 January 2003 amending Council **Directive 91/414/EEC** to include deltamethrin as active substance
7. **Commission Regulation (EC) No 466/2001** of 8 March 2001 setting maximum levels for certain contaminants in foodstuffs [Official Journal L 77 of 16.03.2001]

ПРАВИЛНИК ЗА БАРАЊАТА ЗА СОСТАВОТ, КАРАКТЕРИСТИКИТЕ И ОЗНАЧУВАЊЕТО НА ДОДАТОЦИ НА ХРАНА
Краен рок на донесување -2005 год

1. **DIRECTIVE 2002/46/EC** of the European Parliament and of the Council of 10 June 2002 on the approximation of the laws of the Member States relating to food supplements [Official Journal L183 of 12.07.2002].

ПРАВИЛНИК ЗА ХИГИЕНА НА ХРАНА
Краен рок на донесување -2005 год

1. **Regulation (ec) no 852/2004** of the european parliament
2. And of the council of 29 april 2004 on the hygiene of foodstuffs
3. **Regulation (ec) no 853/2004** of the european parliament
4. And of the Council of 29 april 2004 laying down specific hygiene rules for on the hygiene of foodstuffs
5. **Directive 93/43/EEC** of food hygiene
6. **Regulation EC 178/2002** laying down the general principles and requirements of food law, establishing the food safety authority and laying down procedures in matters of food safety
7. **Regulation (EC) No. 882/2004** OF THE EUROPEAN PARLIAMENT
8. AND OF THE COUNCIL on official controls performed to ensure the verification of compliance with feed and food law, animal health and animal welfare rules

ПРАВИЛНИК ЗА РАДИОАКТИВНА КОНТАМИНАЦИЈА НА ХРАНА
Краен рок на донесување -2005 год

ЕУ мерки:

1. Council Directive 3954/87 of 22 december 1987 laying down maximum permitted levels of radioactive contamination of foodstuffs of feedingstuffs following a nuclear accident or any other case of radiological emergency.
2. Council Regulation 2218/89 of 18 July 1989 amending Regulation 3954/87 laying down maximum permitted levels of radioactive contamination of foodstuffs of feedingstuffs following a nuclear accident or any other case of radiological emergency.
3. Council Regulation 737/90 of 22 March 1990 on the conditions governing imports of agricultural products originating in third countries following the accident at the Chernobil nuclear power-station
4. Coucil Regulation 686/95 of 28 March 1995 extending Regulation EEC No. 737/90 on the conditions governing imports of agricultural products originating in third countries following the accident at the Chernobil nuclear power-station
5. Council Regulation No. 616/200 of 20 March 2000 amending Regulation EEC No 737/90 on the conditions governing imports of agricultural products originating in third countries following the accident at the Chernobyl nuclear power station
6. 737/90 of 01 April 1990 on the conditions governing imports of agricultural products originating in third countries following the accident at the Chernobyl nuclear power station

Подготовка на администрацијата и операторите

1. Ве молиме, идентификувајте ги системите за одобрување на храната и незините додатоци за пазарот пред продажбата, кои не се во согласност со законодавството на ЕУ и наведете дали и кога се предвидува нивна ревизија заради усогласување со правните принципи за храна на ЕУ (во врска со примарната одговорност на операторите за безбедност на храна)? Ве молиме објаснете ја моменталната состојба и предвидениот развој со прецизен временски распоред.

Со Законот за безбедноста на храната и на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната (“Службен весник на Република Македонија” бр.54/02) се уредуваат условите за обезбедување на безбедноста на храната и на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната, производството и прометот, правата и обврските на физичките и правните лица што произведуваат или вршат промет, со општа цел да се заштити здравјето на луѓето, да се заштитат потрошувачите од заблуда и да се овозможи слободен промет на внатрешниот и надворешниот пазар.

Сите ЕУ директиви и одредби кои не се вградени во Законот за безбедноста на храната и на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната (“Службен весник на Република Македонија” бр.54/02) ќе бидат вградени во подзаконските прописи кои се во фаза на донесување. Имплементацијата на ЕУ законодавството е одговорено во прашање 01_III_B_P1 и 01_III_B_P2.

Од 01.01.2005 година, надлежностите во однос на примарната одговорност на операторите за безбедност на храна, контролата на здравствена безбедност на храна и на материјалите кои доаѓаат во контакт со храна, ги презема Дирекцијата за храна.

Во законодавството на Република Македонија не се предвидува систем за издавање на пред-пазарни одобренја кога се работи за здравствената безбедност на храната.

2. Како водич за информациите кои треба да ги доставите, земете го за пример подрачјето: Правила на контрола/хигиена на храната како што е долу опишано

- а) Обука на различните инспектори кои ја вршат контролата на подрачјето на инспекцијата општо и во поглед на ХАЦЦП (анализа на ризични и критични контролни точки)-сегашна состојба и планови за во иднина**
- б) Спроведување на ХАЦЦП од страна на контролорите кои се бават со прехранбени производи-сегашна состојба и идни планови**
- в) лаборатории кои се користат за контрола на хигиената и анализа на храната и нејзините додатоци (хемиски, микробиолошки, ГМО, итн): сегашни и планирани активности (со временски распоред) со цел да се ускладат со системите на ЕУ: временски распоред на акредитација во согласност со законите на ЕУ со име на акредитациското тело: методи на собирање на примероци и анализа (општо: за загадувачи: за материјали кои доаѓаат во контакт со прехранбените производи, итн).**
- г) постапки за регистрација и одобрување (ако постојат) или постапка на попишување на претпријатијата кои произведуваат прехранбени производи: состојба и планови за во иднина**
- д) сегашни (и планирани) ресурси (персонал, буџет и опрема за инспекција)**
- е) сегашни (и планирана) динамика на контрола планирани инспекциски активности;**
- ж) сегашни (и планирани) постапки за поттикнување на развојот на водичи за добра практика за хигиена и за оцена на тие водичи**
- з) оцена на контролните служби (постоечки или планиран систем на проверка/ревизија)**
- и) справување со рекламации за храна, случаи на труење со храна, извршување, судски тужби и жалби**
- ј) контрола на увезена храна (постоечки и планиран систем).**

Ве молиме опишете ја моменталната состојба и предвидениот развој со прецизен временски распоред.

а) Во рамките на потпишаниот двогодишен договор за соработка на СЗО и Министерството за здравство на Република Македонија, успешно се реализира првиот СЗО Семинар за обука на инструктори за HACCP (анализа на штетностите и контрола на критичните точки), кој се одржа во Ј.З.О Републички завод за здравствена заштита, во Скопје од 11 до 15 ноември 2002 година, со учество на 14 инспектори (8 санитарни инспектори и 2 ветеринарни и 2 земјоделски инспектори), кои ја завршија предвидената обука за тренери, а како придонес во зајакнување на капацитетите во Министерствата кои работат со безбедноста на храна.

Министерот за здравство со донесување на посебни прописи врз основа на Законот за безбедност на храната и производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната, ќе ги пропише и утврди сите услови за поедини субјекти кои работат со храна и ќе бидат задолжени да го спроведат HACCP системот. До крајот на 2005 година се предвидува подготвување и донесување на Правилникот за општите барања за безбедност на храната (дел за хигиена на храна) хармонизиран со ЕУ Директивата 93/43.

б) Согласно Законот за безбедност на храната и на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната (Сл.весник на РМ бр.54/2000), производителите и трговците на храна се должни во производството и прометот на храна да го применуваат системот за процена на ризикот на критичните контролни точки. (HACCP) што опфаќа:

1. Анализа на можните ризици од загадување на храната,
2. Идентификација на фазите од технолошкиот процес каде што постојат можности за настанување на потенцијални ризици и донесување на одлука која од фазите може да очекува да биде критична точка,
3. Воспоставување и примена на постапки за мониторирање и контрола на утврдените опасности на критичните точки и
4. Периодични прегледи на активностите од точките 1-3 во однос на нивната ефективност или обновување во случаевите на промени во процесот на производство и прометот на храна, како и водење на писмена евиденција з периодичните прегледи.

Со отпочнување со работа на Дирекцијата за храна (01.01.2005 година), се планира да се изготви имплементационен план за целата прехранбена индустрија, дистрибуцијата и прометот со временски рокови во согласност на предусловите кои ги исполнуваат капацитетите и степенот на ризик. Инспекторите за храна ќе бидат обучени да даваат и соодветни совети и да изготвуваат посебни имплементациони временски планови за секој капацитет посебно, согласно генералната временска рамка.

Во моментов мал е бројот на производни капацитети кои го имплементирале HACCP системот, но голем број се во фаза на имплементација.

Во 2003 година успешно е реализиран Проектот на GTZ за формирање на HACCP Инфо центар со веб страна (<http://www.haccpinfo.org.mk>).

Во Република Македонија од 2002 година до сега е во фаза на реализација проект на GTZ за имплементација на HACCP системот во 10 производствени капацитети во Република Македонија со надворешна верификација.

Во рамките на Министерство за економија се одржани неколку работилници за предуслови за имплементација на HACCP системот, како и за самиот систем. Неколку меѓународни проекти (GTZ, USAID, SIDA, SEED, Канцеларијата на FAO во Република Македонија и др.) се ангажирани за едукација на примарните производители и преработувачите во спроведување на системите за Добра земјоделска практика, Добра производна практика и HACCP системот, како и обука за контролори.

с) Со Законот за безбедност на храната и на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната (Сл.весник на РМ бр.54/2000) е пропишано испитувањата и анализите на

храна и предметите што доаѓаат во контакт со храната да ги вршат акредитирани лаборатории, а акредитацијата на лабораториите да се врши во согласност со прописите за акредитација. Одговорна институција за спроведување на акредитацијата на лабораториите е Институтот за акредитација на Република Македонија.

Во Република Македонија во моментот нема акредитирана лабораторија. До акредитација на таква, испитувањата и анализите на храната на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната ќе ги вршат постојните овластени лаборатории од страна на Министерот за здравство и Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Од Министерот за здравство овластени лаборатории за вршење на анализа и суперанализа на храна и предмети за општа употреба од увоз и домашно производство се ЈЗУ Републички завод за здравствена заштита-Скопје и Факултетот за ветеринарна медицина-Скопје кои ја испитуваат здравствената безбедност со сите параметри. Останатите десет лаборатории на регионалните заводи за здравствена заштита вршат лабораториски анализи на храната од домашно производство и промет. Лабораториите за храна во ЈЗУ Републички завод за здравствена заштита и Факултетот за ветеринарна медицина поседуваат најсофистицирана опрема за испитување и во истите работат високостручни кадри со доктринарен пристап во лабораториските испитувања за брза и точна анализа со утврдена методологија.

Лабораториите за храна (микробиолошка, токсиколошка и радиолошка) на Републичкиот завод за здравствена заштита се во фаза на поднесување на апликацијата за акредитација.

Во останатите 10 лаборатории за храна на заводите за здравствена заштита (микробиолошки и за испитување на физичко-хемиски параметри) нема најава за отпочнување на процесот на акредитација.

Државниот мониторинг е дефиниран со Програмата за превентивна здравствена заштита, која се донесува од Владата на Република Македонија по предлог на Министерот за здравство секоја година и се објавува во Службен весник на РМ (санитарно-хигиенски дел) каде се дефинирани програми за реализација од страна на 10 Регионални заводи и Републичкиот завод за здравствена заштита во однос на на следење на контаминенти во храна, вода за пиење во рурални средини, радиолошка контаминација на храна и контрола на предмети за општа употреба. Овие програми се финансирани од буџетот на Република Македонија.

Пр. Лабораториите за храна на Републичкиот завод за здравствена заштита поседуваат најсофистицирана опрема за испитување и работат со високостручни кадри кои редовно посетуваат семинари во земјите на Европската Унија. Во нив се врши:

- лабораториско одредување на хигиенскиот квалитет на прехранбен производ;
- лабораториско одредување на контаминентите во прехранбен производ со детекција на пестициди, тешки метали, микотоксини, адитиви;
- лабораториска идентификација на присуство на органски и неоргански хемиски контаминенти во прехранбен производ;
- лабораториско одредување на контаминентите во вода за пиење, минерална вода, согласно критериумите и прописите важечки во Републиката
- одредување на контаминенти во мостри на земја;
- експертно учество во изработка на прописи и стандарди за референтни здравствено-еколошки лабораториски постапки, норми и услови за работа;
- тренинг и едукација на аналитичкиот кадар од областа на санитарната хемија и токсикологија.

Во однос на методите за анализа на храната и предметите кои се во допир со храната, истите не се посебно пропишани во македонското законодавство. Каде е тоа можно се користат меѓународно признаети и референтни методи, како и алтернативни методи опишани во зборници (АОАС, САС, Food chemical codex итд). Во некои случаи се користат неофицијални емпириски методи.

Тешки метали (во сите прехранбени производи)

Квантитативно определување на арсен и селен со примена на графитна атом-ска апсорпциона спектрометрија

Квантитативно определување на метали со пламена атомска апсорпциона спектрометрија со претходно растворање на примерокот со конц. HCl / HNO₃.

Квантитативно определување на тежки метали со метода на атомска апсорпциона спектрометрија после микробранова минерализација

Анализи на реизидуи на пестициди

Овошје, зеленчук, сокови и домати

Гасхроматографскоодредување на пестициди кои содржат хлор и фосфор после clean-up со гел-пермеабилна хроматографија и хроматографија со мини-силика гел –колони

Гасхроматографскоодредување на пестициди кои содржат фосфор и сулфур после clean-up со гел-пермеабилна хроматографија и хроматографија со мини-силика гел -колони

Гасхроматографскоодредување на пестициди кои содржат фосфор, сулфур и азот после clean-up со гел-пермеабилна хроматографија и хроматографија со мини-силика гел -колони

Гасхроматографскоодредување на пестициди кои содржат хлор,азот, фосфори сулфур после clean-up со гел-пермеабилна хроматографија и хроматографија со мини-силика гел -колони

Гасхроматографскоодредување на пиретрини после clean-up со гел- пермеабил-на хроматографија и хроматографија со мини-силика гел –колони

Жито и производи од жито, зачини, пулверизирано овошје, чаеви

Гасхроматографскоодредување на пестициди кои содржат хлор и фосфор после clean-up со гел-пермеабилна хроматографија и хроматографија со мини-силика гел –колони

Гасхроматографскоодредување на пестициди кои содржат фосфор и сулфур после clean-up со гел-пермеабилна хроматографија и хроматографија со мини-силика гел -колони

Гасхроматографскоодредување на пестициди кои содржат фосфор, сулфур и азот после clean-up со гел-пермеабилна хроматографија и хроматографија со мини-силика гел -колони

Гасхроматографско одредување на пестициди кои содржат хлор,азот, фосфори сулфур после clean-up со гел-пермеабилна хроматографија и хроматографија со мини-силика гел -колони

Гасхроматографско одредување на пиретрини после clean-up со гел пермеабил-на хроматографија и хроматографија со мини-силика гел –колони

Масти и масла за јадење,есенцијални масла

Гасхроматографскоодредување на органохлорни пестициди со претходно рас-тварање на мастите во петрол етер(40-80) или во *n*-хексан и партиципација со ацетинитрил (ацетон)/петрол етер 40-80(*n*-хексан)

Месо, сирење, риба

Гасхроматографскоодредување на органохлорни пестициди со претходно растварање на мастите во петрол етер (40-80) или во *n*-хексан и партиципација со ацетинитрил (ацетон)/петрол етер 40-80(*n*-хексан)

Екстракција на мастите со петрол етер 40-80 (*n*-хексан) со Soxhlet апаратура

Маси и масла за јадење, пченични и ржени ркулци, овес, ореви, лешници, кикирики, маслодајни семиња

Гасхроматографскоодредување на органохлорни пестициди со претходно растварање на масите во петрол етер (40-80) или во *n*-хексан и партиципација со ацетинитрил (ацетон)/петрол етер 40-80 (*n*-хексан) Екстракција на масите со петрол етер 40-80 (*n*-хексан) со Soxhlet апаратура

Анализи на микотоксини

Ореви, лешници, кикирики, фстаци, бадеми, житарици, чаеви ,зачини

Определување на афлатоксините:

- B1
- B2
- G1
- G2

со техника на тенкослојна хроматографија (TLC).

Екстракцијата на примероците се врши со хлороформ, прочистувањето на екстрактите се врши преку столб од флорисил

Определување на афлатоксините:

- B1
- B2
- G1
- G2

со техника на високопритисочна течна хроматографија (HPLC), со флуоресцентен детектор (FL).Екстракцијата на примероците се врши со хлороформ, прочистување-то на екстрактите се врши преку столб од флорисил.

Протеини (во сите прехранбени продукти)

Одредување на содржина на белтацини со метода на Kjeldahl со Kjeltac Auto 1030 Analyzer-микро постапка

Млеко, млечни производи

- Определување на зафатнинска маса на млекото преку метода со лактодензиметар
- Определување на киселост според Sohlet-Henkel со титрациска, колориметриска метода со 0.1M NaOH модификација по Morres
- Определување на маст со ацидобутирометриска метода по Gerber
- Определување на сува материја со гравиметриска метода на аналитичка вага
- Докажување на пастеризација на млекото со метода по Andersen и Petersen со фосфатазна проба
- Докажување на груба нечистота во млекото со филтрациска метода
- Определување на точка на смрзнување на млекото со метода на Beckmanov термометар
- Определување на рефракција на млечен серум со метода на отчитување на рефрактометар
- Определување на лактозата и сахарозата со редукција на Fehling-ов раствор со титрациска метода
- Определување на вода во млекото во прав со гравиметриска метода на аналитичка вага
- Испитување на растворливост со метода на реконструирање на млекото во прав и одвојување на сувата материја
- Определување на маст со бутирометар за павлака со метод по Gerber

- Определување на маст во сирење со бутирометар за сирење со метод по Gerber
- Определување на вода според метода на сушење
- Определување на NaCl со титрациска метода по Volhard
- Определување на вода во путер со метода на сушење
- Определување на вода во путер со метода на испарување
- Определување на маст со бутирометар за путер преку метода на Gerber
- Определување на слободната јаглеродна киселина (CO₂) со титрациска метода со 0.1M NaOH
- Определување на алкохол со гравиметриска метода со пикнометар

Здравствената исправност се одредува на:

- садови и прибор за домаќинството
- амбалажа за прехранбени продукти
- детски играчки
- тутунски преработки

(Одредување на здравствената исправност на предмети за општа употреба согласно законски и стручни прописи по однос на тешки метали (Pb, Cd, Co, Cr, As, Hg, Se, Ni), и органски и неоргански соединенија (полициклични ароматични јагленоводороди, нафтил амин, бензидин, акрило нитрил, винил хлорид, феноли, крезол, идентификација на сите пластични маси);

ОПРЕМА

- гасен хроматограф со масен спектрометар PERKIN ELMER, DETEKTOR Jon Trap 800;
- гасен хроматограф со потребни детектори (FID, ECD, NPP) VARIAN M-3700;
- гасен хроматограф HEWLET PACKARD со HEAD SPACE HS - 40;
- течен хроматограф PERKIN ELMER 235 C - detektor - HPLC;
- AAC - пламен и хидриден систем PERKIN ELMER M 3110/MHS 10;
- AAC - пламен, хидриден систем и графитна кивета - PERKIN ELMER - AA 4100/HGA 700;
- систем на тенкослојна хроматографија - GAMAG;
- инфрацрвен спектрометар IR-PERKIN ELMER - PARAGON 1000;
- спектрофотометар UV-VIS PE - LAMBDA-12 со проточна кивета;
- друга помошна опрема.
- одредување на здравствената исправност на предмети за општа употреба согласно законски и стручни прописи по однос на тешки метали (Pb, Cd, Co, Cr, As, Hg, Se, Ni), и органски и неоргански соединенија (полициклични ароматични јагленоводороди, нафтил амин, бензидин, акрило нитрил, винил хлорид, феноли, крезол, идентификација на сите пластични маси);
- тренинг и едукација на аналитичкиот кадар од областа на санитарна хемија и токсикологија.

Здравствената исправност се одредува на:

- садови и прибор за домаќинството
- амбалажа за прехранбени продукти
- детски играчки
- тутунски преработки

ОПРЕМА

Одделението ги применува современите дијагностички методи во работењето и е опремено со потребната апаратура и лабораториски потребен материјал за истражувања од оваа област и тоа:

- AAC - со пламена техника PERKIN ELMER M 372;
- AAC - пламен, хидриден систем и графитна кивета - PERKIN ELMER - M 3110/MHS 10;
- друга лабораториска опрема и прибор.

Во Законот за безбедност на храната и на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната (Службен весник на Република Македонија бр 54/02) е споменато дека храната која

содржи или се состои од генетски модифицирани организми, произведена од генетски модифицирани организми се нарекува храна произведена со иновирани технологии која се уште не е достапна за јавна употреба. Во член 6 е јасно дефинирано дека растителна храна и производи од растителна храна врз чии семенски материјали е генетски интервенирано е небезбедна храна и се забранува производство и промет со небезбедна храна.

Механизми на контрола на ГМО во храната во Република Македонија не постојат. Во Република Македонија не постои капацитет за мониторирање на ГМО. Во случај на сомневање на таква храна Министерството за здравство моли за испитување ги испраќа во акредитирани лаборатории во земјите на ЕУ.

За 2005 година во рамковниот план е предвидено во Републичкиот завод за здравствена заштита набавка на Real time PCR и со доокомплетирање на постоечката лабораториска апаратура да се започне процесот на формирање на лабораторија за ГМО во Република Македонија.

Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство е одговорно за увозот, контролата и употребата на продуктите од растително потекло кои содржат ГМО, а се наменети за храна на луѓето и стоката. Министерство за животна средина и просторно планирање во иднина ќе биде одговорно за процена на ризикот и влијанието на ГМО врз животната средина. Министерство за здравство во иднина ќе управува со процена на ризикот и влијанието на ГМО врз хуманата популација. Овие три министерства треба да бидат добро подготвени и да развијат меѓусебна соработка за практичната имплементација на законодавството во иднина, со што ќе се регулира биотехнологијата и биосигурноста.

Одредбите на Картагена Протоколот за биосигурност (кога ќе се ратификува) заедно со одредбите на соодветните директиви на ЕУ треба адекватно да се интегрираат во новиот закон кој ќе се однесува на генетски модифицираните организми. Со новиот закон треба да се регулираат прашања кои се однесуваат на увозот, маркетингот, употребата и производството на генетски модифицираните организми, намерно ослободување во животната средина и раководење на ризикот. Со овој закон треба да бидат опфатени покрај генетски модифицираните микроорганизми и генетската трансформација кај растенијата, животните и луѓето. Ова е единствениот начин преку кој новиот закон ќе претставува инструмент за осигурување на безбеден развој на современата биотехнологија во Македонија.

Во Република Македонија во тек е проектот 'Национална рамка за биолошка безбедност во Република Македонија на УНЕП-ГЕФ, кој претставува дел од глобалниот проект на УНЕП-ГЕП чија цел е да им се помогне на земјите (во моментот 119 земји се вклучени) во спроведувањето на Картагена Протоколот за биосигурност преку развој и имплементација на Националната рамка за биосигурност.

д) Министерот за здравство согласно Законот за безбедност на храната и производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната, ќе донесе посебен пропис со кој ќе се утврдат условите за вршење на дејноста на објектите за производство и промет на храна кои ќе бидат во согласност со ЕУ стандардите во тек на 2005 година.

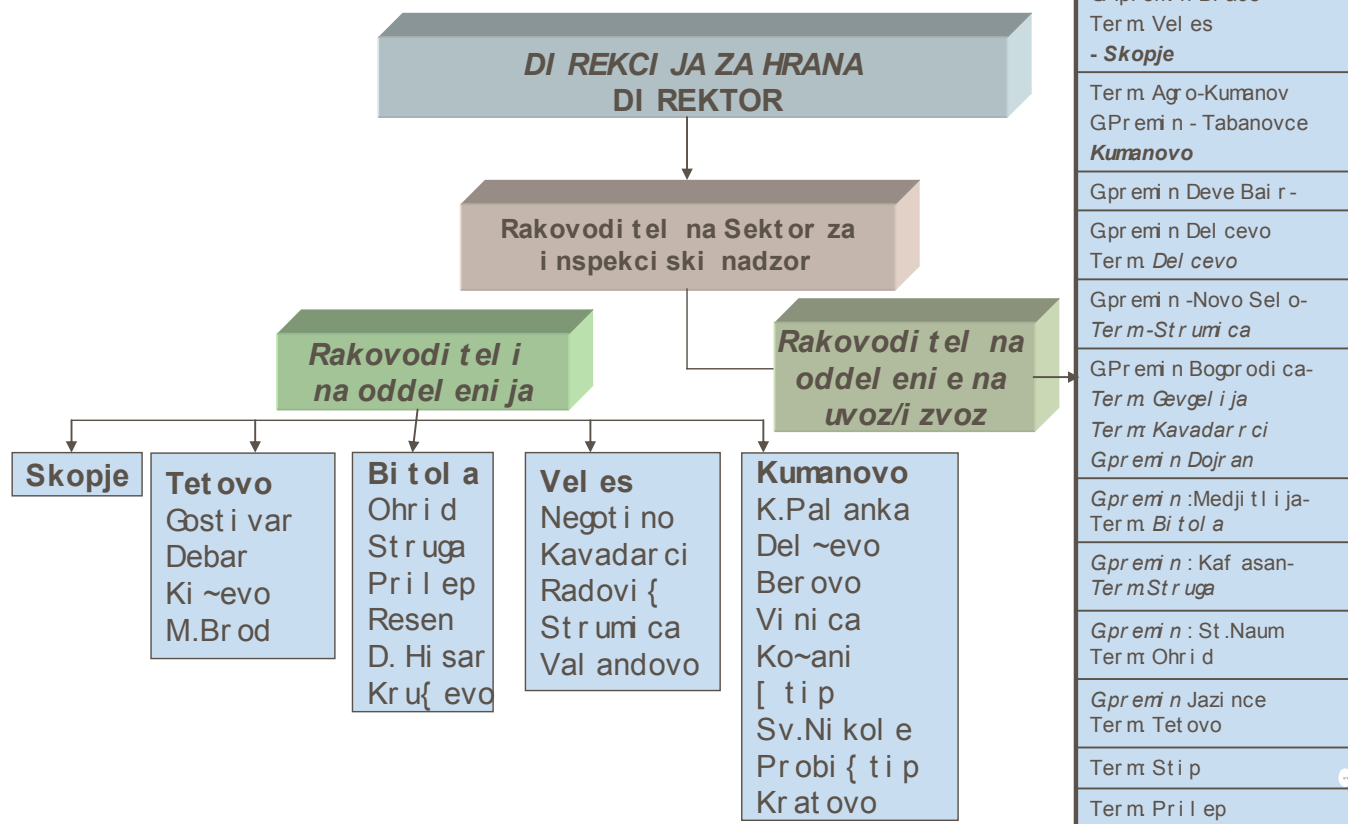
е) Во Дирекцијата за храна - **Сектор за инспекциски надзор** бројот на инспектори за храна вкупно изнесува 58, организирани на регионално ниво. Финансирањето на инспекцијата е од Буџетот на Република Македонија, а дел од сретствата се обезбедуваат при извршување на услуги по барање на странката.

Обезбедувањето на сретства за опремување на инспекциската служба ќе се одвива постепено согласно сретствата доделени со Програмата од Буџетот за 2005 година. Предвидените сретства не ги задоволуваат во целост потребите за вршење на инспекциски надзор согласно законските прописи и за таа цел потребно е обезбедување на дополнителни сретства.

Органограм за инспекциски надзор во Дирекцијата за храна 29/д :

Sektor za inspekcijski nadzor

f) Дирекцијата за храна со годишниот план ги контролира организациите кои произведуваат храна со јасно дадени упатства на подрачните инспектори. Со програмот дадени се и разработени начинот и изборот на земање на мострите како и параметрите на анализа кои треба да се изработат, на секоја серија од финалните производи храна. Лабораториска анализа се врши на сите параметри за безбедност на производите. На основа на програмата од Инспекторатот, подрачните единици изработуваат детални планови кои покрај земање на мостри за лабораториски испитувања ги опфаќаат и активностите поврзани за контролата и инспекцијата на објектите за производство и промет на храна, нивните хигиенски услови, хигиената на вработените лица во производството и оние кои директно манипулираат со храната. Како активност се предвидува спроведување на мониторинг на храната поради утврдување на разни нутриенти, контаминенти, адитиви и други состојки и материји, со цел утврдување на внесот на поедини материји во организмот и проценка на загрозеноста на луѓето од консумирање на небезбедна храна.

ЈЗУ Републички завод за здравствена заштита - Скопје и 10-те заводи за здравствена заштита ги спроведуваат минималните годишни програми на земање мостри од вода за пиење. Бројот и земените мостри се регулирани со Правилникот за безбедност на водата за пиење ("Службен весник на Република Македонија бр.57/04), кој кореспондира со Европското законодавство.

g) Законот за безбедност на храната и производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната е во функција на создавање на нормативно-правни акти, а со формирањето на Дирекцијата за храна се планира изготвување на водич за добра производна пракса, изработка на водич за добра лабораториска пракса како и водич за примена на HACCP

системот. Водичите ќе се изработуваат во соработка со сите субјекти што работат во областа на безбедност на храна.

h) Постои планиран систем на ревизија на инспекциските служби. На секој инспектор два пати годишно се врши ревизија на предмети по случаен избор на предмети каде што се издадени решенија за забрана, предмети за кои инспекторот поднел барање за поведување на прекршочна постапка до судот или по претставки (најчесто поднесени од Организацијата на потрошувачите). Првата контрола е од раководителот на одделение, а потоа од раководителот на сектор по основ на обемот на извршените активности, доставените месечни, периодични или годишни извештаи и по пат на увид во решенијата. Комплетната управна контрола се врши на терен од страна на Министерството за здравство преку Инспекторатот. Согласно Законот за Државни службеници постои оценување за извршените работни активности на инспекторите.

Овој вид на контрола се покажа успешен по основ извршената ситуациона анализа на период од три години и се смета дека Дирекцијата за храна, контролата ќе ја извршува со ист план, но при тоа ќе ги земе во предвид сите европски искуства кои даваат позитивен резултат.

i) Според постојната состојба инспекторот на Државниот санитарен и здравствен инспекторат е овластен да забрани увоз на не безбедна храна и да одреди постапка за таква храна. Инспекторот може да нареди враќање во земјата извозник, нејзино поништување ако со таа постапка не се загадува животната средина или на предлог на соодветна стручна организација, после извршени дополнителни анализи да изврши пренамена.

Решението на инспекторот за храна е конечно во управната постапка и може да се побие со жалба до Министерот за здравство или до надлежниот суд.

Во случаи каде што има индикации дека на пазарот се наоѓа не безбедна храна, без оглед дали е од домашно или странско потекло, Државниот санитарен и здравствен инспекторат (од 1.01.2005 година Дирекцијата за храна), после извршениот надзор издава решение за повлекување на храната од промет.

Во случај на труење со храна инспекторот за храна во соработка со епидемиолог од ЈЗУ Регионален завод за здравствена заштита излегува на терен во објектот за кој постои сомнение дека е извор на појава на заразна болест, ја утврдува хигиенската состојба на објектот, зема примероци на храната затекната во објектот за анализа и наредува со Законот за безбедност на храната и производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната предвидени мерки (времена забрана за работа на објектот, одстранување од работно место на лица за кои се сомнева дека се клицоносители, наредува мерки за дезинфекција, дезинсекција и дератизација и други мерки. По завршување на сите анализи во зависност од добиените резултати поведува постапка (казнени мерки) против правното и одговорното лице. Казнените мерки се парични казни, затварање на објектот од три месеци до една година и ако се докаже оштетување на здравјето на лицата кои консумирале не безбедна храна се поднесува кривична пријава.

j) Храната која се увезува во Република Македонија заради пуштање во промет, мора да ги исполнува одредбите од Законот за безбедност на храната и производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната.

За надзорот на здравствената исправност на храната која се увезува во Република Македонија, одговорно е Одделението инспекциски надзор при увоз-извоз а надзорот го спроведуваат инспектори за храна на царински терминали и јавни царински складишта на територијата на Република Македонија.

Прегледот на безбедноста на увезената храна, од страна на Дирекцијата за храна - Одделението инспекциски надзор при увоз-извоз се врши на царинските терминали. Царинската служба не може да изврши царинење додека инспекторите храна не ја утврдат

безбедноста на храната и со решение го одобрат нејзиниот увоз. Потребно е пратката секогаш да поседува и здравствен сертификат од овластена институција на земјата извозник.

Координацијата на работата на инспекторите за храна при увоз-извоз се врши на централно ниво од раководителот на одделението со седиште во Дирекцијата за храна, при што на сите инспектори се доставуваат упатства за постапките за секое прашање од делокругот на активностите и се доставуваат релевантни известувања. Раководителот непосредно ја организира и ја насочува работата на инспектори за храна на теренот. Повратните информации се доставуваат со редовни месечни извештаи за извршените активности и контроли од раководителот. Со воспоставување на информатичка поддршка ќе се овозможи дневно внесување на податоците во централната база во Дирекцијата за храна.

Освен тоа Дирекцијата за храна е вградена во Националната стратегија за интегрирано гранично управување и Националниот оперативен план за интегрирано гранично управување во Република Македонија, финансирани од ЕУ и управувани од Европската агенција за реконструкција и развој.

3.Применете ги сличните прашања во случај на други структури и постапки (постојни или кои треба да се воспостават), а кои се однесуваат на:

а) поднесување на пријава за храна произведена со нова технологија, вклучувајќи и ГМО

б) тело за оцена на храната произведена со нова технологија, вклучувајќи и ГМО

в) систем за итно известување за прехранбените производи и живинска храна (РАСФФ)

г) одобрување на постројки за радијација, ако постојат

е) било која друга постапка за одобрување/акредитација како што е предвидено со законодавството на ЕУ.

Ве молиме опишете ја моменталната состојба и предвидениот развој со прецизен временски распоред.

а) Механизми на контрола на ГМО во храната во Република Македонија не постојат. Во случај на сомневање на таква храна Министерството за здравство молише за испитување ги испраќа во акредитирани лаборатории во земјите на ЕУ.

Храна која содржи ГМО според Законот за безбедност на храната и производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната, спаѓа во “храна произведена со иновирани технологии”:

- храна произведена со неупотребувани постапки кои предизвикуваат значителни промени во употребата на храната;
- која се состои од или содржи ГМО;
- која содржи состојки со ново или намерно модифицирани примарни молекуларни структури;
- која се состои од или е изолирана од растенија одгледани на не традиционален начин и со кои нема искуство на безбедно користење.

Постапката за поднесувањето на пријави за “Нови” прехранбени производи ќе се регулира со донесување на посебните прописи врз основа на Законот за безбедност на храната и на производите и материјалите кои доаѓаат во контакт со храната (“Службен весник на Република Македонија”бр.54/02), а се во надлежност на Дирекцијата за храна.

б) Не постои.

в) Во заедничка соработка со МЗШВ Управа за ветеринарство и други релевантни институции ќе се спроведува мониторинг на здравствената исправност на храната и добиточната храна, ќе се изработуваат научни студии за воспоставување на единствена методологија за процена на ризикот во сите фази на производство, преработка и дистрибуција на храната и добиточната храна, како и унапредување на процесот на процена на ризикот по региони.

d) Општите услови за отпочнување со работа на постројки кои користат радиоактивни извори, наведени се во Законот за заштита од јонизирачки зрачења и радијациона сигурност (Службен весник на Република Македонија бр. 48/2002).

Посебни прописи за одобрување / лиценцирање на постројки за ирадијација во Р.Македонија, не се донесени.

Во Република Македонија не постојат капацитет за ирадијација и детален пропис што го регулира ова прашање.

Р.Македонија нема стандарди за храна процесирана по пат на ирадијација.

е) Не постои.

IV. НЕХАРМОНИЗИРАНИ ОБЛАСТИ

A. Мерки кои имаат ист ефект како и квантитативните ограничувања

1. Дали постојат законски мерки, прописи или одредби на државно или локално ниво за производство, дистрибуција и маркетинг за прехранбени и индустриски производи:

a) Кои се однесуваат на цените на овие производи, (на пр. одредување на цените на пониско или повисоко ниво кога увозот или продажбата на производот е забранета или ограничена, дефинирање на нивото на профит или други компоненти на цената)

Во Република Македонија не постојат законски мерки, прописи или одредби кои се однесуваат на цените на производите.

b) Кои автоматски (или не) бараат увозна дозвола или одобрение за увоз на стоки (како на пример увозот на автомобили)

Во Република Македонија не постојат законски мерки, прописи или одредби со кои се бара увозна дозвола или одобрение за увоз на стоки.

c) Кои овозможуваат пристап на домашниот пазар под услов да има еден застапник или претставник на територијата на земјата (на пр. законодавство со кое продажбата на одредени стоки е предмет на одобрување од само едно лице кое е лоцирано таму)?

Во Република Македонија не постојат законски мерки, прописи или одредби кои овозможуваат пристап на домашниот пазар под услов да има еден застапник или претставник на територијата на Македонија.

d) Кои ги обврзуваат увозниците да имаат простории за складирање (на пр. законодавство кое се применува само за увезени стоки кое бара тие стоки да се складираат извесно време пред да се продадат)?

Фирмите кои вршат увоз на нафтени деривати се должни да располагаат со посебни складови. Оваа обврска се однесува и на увозниците и на трговците на големо.

e) Кои поставуваат одредени услови за маркетинг на увезените производи (како на пример за нивната форма, големина, тежина, состав, идентификација, пакување, етикетање) кои се различни од оние кои се бараат за домашните производи или пак за кои се бара или поттикнува употребата на посебен вид пакување (форма, големина, состав) за да можат да се продаваат на домашниот пазар, без оглед дали се домашни или увозни (на пр. барање некои производи да можат да се продадат само спакувани во посебна форма)?

Со Законот за безбедност на храната и на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната (“Службен весник на Република Македонија” бр. 54/02) дадени се одредени услови за пакувањето, видовите и големината на пакувањето, нето тежината или волуменот на производот, составот, идентификација и етикетирањето, но овие услови се однесуваат на сите производи, без разлика дали се од домашно потекло или се увезени. Исто така за сите наведени услови производителот, трговецот на храна или увозникот се должни да ги исполнат условите од Македонскиот Кодекс за храна. Дел од правилниците се изработени, а дел се во процедура на изработка и соодветствуваат на европското законодавство.

f) Што ги обрзува економските оператори да ги етикетираат своите производи со назнака „Произведено во...“ (задолжителна назнака за потекло)?

Не постојат.

g) Кои го поттикнуваат купувањето (од страна на поединци или државни органи) само на домашни производи или даваат предност на купувањето на овие производи во промотивни кампањи (пр. промотивни активности со учество на јавните власти кои се однесуваат само на производи од домашни производители или од домашни сировини)?

Не постојат.

h) Кои ги исклучуваат само увезените производи, целосно или делумно, од можноста за користење на домашни постројки или опрема односно тие да се наменети само за, целосно или делумно, за домашните производи?

Не постојат.

i) Кои увозните производи ги подложуваат на контроли, (дополнителни, во однос на оние кои произлегуваат од постапката за царинење) кои не се спроведуваат за домашните производи (ветеринарна, санитарна, фитосанитарна или друг вид на контрола)?

Потполно исти мерки се спроведуваат од страна на инспекциските органи во однос на контролата кај домашните и увезените производи.

j) Кои им овозможуваат само на трговците кои имаат дозвола за производство или увоз на големо да увезат одредена стока (на пр.систем за лиценцирање на производство или продажба на големо на одредени производи, кој им дозволува само на носителите на вакви дозволи да увезуваат стоки?)

Во Република Македонија не постојат мерки кои им овозможуваат само на трговците кои имаат дозвола за производство или увоз на големо да увезат одредена стока.

k) Кои создаваат монопол во продажбата на одредена стока (цигари, алкохол)?

Во Република Македонија не постојат мерки кои создаваат монопол на продажбата на одредена стока.

l) Кои овозможуваат користење на заштитени имиња само за домашните производи и ако е така под кои услови (пр. правила со кои се резервира употребата на конкретен опис само за производи произведени во земјата од домашни сировини)?

Во Република Македонија не постојат мерки кои овозможуваат користење на заштитени имиња само за домашните производи.

2. Дали имате некои информации – дури и некомплетни - врз основа на кои би можело да се процени колку пати вашите институции интервенирале за да ја забранат или повлечат од пазарот продажбата на одредени производи во текот на 2002 и 2003 и заради кои причини? Пр: ризик по здравјето, нецелосно етикетирање, несоодветно информирање на потрошувачите, неможност да се биде во согласност со задолжителните стандарди и сл.?

Ве молиме опишете ја моменталната состојба и предвидениот развој со прецизен временски распоред.

Државниот пазарен инспекторат, како орган во состав на Министерството за економија врши контрола на прехранбените и земјоделски производи согласно Законот за контрола на квалитетот на земјоделските и прехранбените производи во надворешно трговскиот промет („Службен весник на Република Македонија „ бр. 5/98).

Податоци за извршени контроли на прехранбени и земјоделски производи од увоз:

Опис	2002 година	2003 година	2004 година	ВКУПНО
Број на поднесени барања за контрола на квалитет	18.122	17.592	13.168	48.882
Контролирана количина во тони	1.029.838	627.631	402.359	2.059.828
Број на барања за кои се земени мостри за анализи	12.606	11.681	9.119	33.406
Контролирана количина за која се земени мостри во тони	862.003	463.646	296.812	1.622.451
Издадени уверенија за квалитет	14.439	13.904	10.440	38.783
Количина на произ.за кои се издадени уверенија за квалитет во тони	560.751	725.000	336.326	1.622.077
Издадени уверенија со органолептички преглед	6.326	5.947	4.166	16.439
Количина за која се издадени уверенија со органолептички преглед во тони	164.152	398.600	112.984	675.736
Издадени уверенија со мострирање	7.849	8.430	5.793	22.072
Количина за кои се издадени решенија со мострирање во тони	396.585	533.549	225.691	1.155.825
Вратени и поништени производи поради несоодветен квалитет	497 тони	67 тони	258 тони	822 тони

Поради несоодветен квалитет донесени се 73 решенија за одбиени барањата за увоз на прехранбени и др. производи поради несоодветност со пропишаните параметри во законски и подзаконски акти за: освежителни пијалоци, инстант напитки, енергетски напитки, конзервирано овошје и зеленчук, масла за јадење, готварска сол, сушено овошје, шеќер, ориз, грав, брашно, кондиторски производи, урми, комов дестилат за алкохолни пијалоци, гуми за цвакање, адитиви, трици, павлака и др.

Податоци за извршени контроли на прехранбени и земјоделски производи од домашен пазар:

Опис	2003 година
Вкупно надзори	25.917
Решенија во управна постапка	4.101
Барања за поведување на прекршочна постапка	9.266
Одземени производи	13.333.675
Производи ставени вон промет со изминат рок на употреба	1.263.901
Производи ставени вон промет по други основи	4.108.861
Мандатни казни	415
Мандатни казни во износ	909.000
Преставки и пријави од граѓани	942
Пријави од полиција	471

Од табелата е видно дека во 2003 година се извршени 25.917 надзори, од кои најголем дел односно 17.228 надзори се извршени во трговијата, а останатите се во областа на туристичката и угостителската дејност, занаетчиството како и во однос на квалитетот на прехранбените производи.

Решенијата во управна постапка главно се однесуваат на исполнети минимално технички и други услови пропишани со Закон, не водење или не ажурно водење на евиденцијата за набавка и продажба на производи и сл.

До основните судови поднесените вкупно 9.266 барања за поведување на прекршочна постапка се однесуваат на повреди на законските прописи од областа на трговијата, угостителството, занаетчиството како и заштитата на потрошувачите во повеќе области.

Во овој период надзорите беа насочени и кон сузбивање на пиратеријата поради што и најголемиот дел на одземени производи беа пиратски ЦД, ДВД и сл., кои по завршување на судската и др. постапка беа поништени на депонијата Дрисла во Скопје.

Управата за ветеринарство, согласно Законот за ветеринарно здравство („Службен весник на Република Македонија „ бр. 28/98) во текот на 2003 година на граничните премини има извршено вкупно 13.360 прегледи по службена должност на пратки од животинско потекло, од кои: при увоз 7.964, извоз 1.023 и провоз 4.373.

При извршените контроли и прегледи во процесот на производството и прометот како хигиенско неисправни производи, заплени се: месо 54.091 кг во внатрешниот промет, 2.513 кг од увоз и 25.541 кг при извоз; производи од месо 24.814 кг во внатрешниот промет, производи од млеко 17.655 кг во внатрешниот промет; риби и производи од риби 2.785 во внатрешниот промет.

Државниот инспекторат за земјоделство, како орган во состав на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, покрај општите овластувања што ги има, според посебните прописи од Законот за земјоделска инспекција, како основен закон, во кој се предвидени одредби за донесување на решение за забрана, повлекување од промет за отстранување на недостатоците и времено одземање, со потврда за привремено одземени предмети, врши инспекциски надзор и врз основа на други закони од областа на земјоделството и рибарството, и тоа:

- Закон за заштита на растенијата („Службен весник на Република Македонија „ бр.25/98 и 6/2000)
- Закон за квалитетот и контролата на квалитетот на вештачките ѓубрива („Службен весник на СРМ„ бр. 10/73 и „Службен весник на Република Македонија „ бр. 83/92)
- Закон за рибарството („Службен весник на Република Македонија „ бр. 62/93)
- Закон за семенски, саден материјал и материјал за размножување, признавање, одобрување и заштита на сорта („Службен весник на РМ„ бр.41/2000)
- Закон за тутунот („Службен весник на Република Македонија „ бр.69/96 и 15/98)
- Закон за сточарството („Службен весник на Република Македонија „ бр. 61/97).

Инспекцискиот надзор на Државниот инспекторат за земјоделство по оваа законска регулатива се врши во насока за доследно спроведување на одредбите од овие закони, а се со цел заштита на потрошувачите, крајните корисници, здравјето на луѓето и воопшто заштита на животната средина.

Активноста на Државниот инспекторат за земјоделство по погоре наведените закони, за изминатите две години е следната:

За 2002 година државните инспектори за земјоделство извршија збирно 3.049 контроли, составија 2.643 записници, донесоа 291 решение за отстранување на констатираните недостатоци и подн есоа 437 барања за поведување на прекршочна постапка од кои 35 се кривичн и пријави кои се однесуваат по Законот за рибарство.

Со извршените контроли е извршен преглед на:

- 10.919 т разни семиња, од кои со решение се отстранети од промет и времено одземени во количина од 42.277 кг., разни видови на семиња, бидејќи не одговарале на декларираниот квалитет, рокот на важење бил истечен, декларацијата не била на македонски јазик и пакувањето не било оригинално, биле без потекло, односно нелегално увезени.
- 708.063 броја разни видови на саден материјал (овошен и лозов), при што времено се одземени 15.760 броја разни видови на саден материјал, а голем дел од нив е уништен, бидејќи биле без потекло, декларација и здравствена исправност.
- 14.858 т. вештачки ѓубрива, 2.836 т. добиточна храна, а со решение поради констатирани недостатоци, отстранети од промет и употреба се 54 тони добиточна храна, бидејќи не одговарале на декларираниот квалитет.

- 82.534 кг./л разни видови на средства за заштита на растенијата, од кои времено се одземени 2.935 кг./л разни видови средства за заштита на растенијата, бидејќи биле со изминат рок на важење на декларацијата, без потекло, не биле во оригинално пакување, декларацијата и упатството за употреба не биле идентични, со дозволата за пуштање во промет, како и затоа што биле пуштени на пазарот средства забранети за употреба на територијата на Република Македонија.
- поради непочитување на законскиот пропис, времено се одземени 247 кг. режан тутун, наменет за продажба на зелени пазари, чија продажба е забранета, или вкупно времено одземен суров тутун во лист е 1.915 кг бидејќи е вршено негово прелевање од еден во друг реон
- времено се одземени 3.199 броја разен риболовен алат и 1.873 кг риба, бидејќи е вршен риболов со недозволените средства, ноќно време, за време на мрестење на рибите, односно за време на ловостој, како и заради загадување на риболовната вода со штетни и опасни материји, при што е загрозен рибниот фонд.

При контролите, за точно утврдување на квалитетот на отстранетите семиња, вештачко ѓубриво, добиточна храна и риби, инспекторите за земјоделство земале вкупно 33 мостри, кои се дадени на лабораториско испитување. Резултатите покажале дека 20 се исправни, 10 мостри се неисправни, а за 3 доставени мостри, сеуште не се добиени конечни резултати.

За 2003 година збирно Државните инспектори за земјоделство, во горе наведените закони имаат извршено 4.007 контроли, составено 3.698 записници, и донесено 535 решенија за отстранување на недостатоците и запирање на работите, а поднесоа 764 барања за поведување на прекршочна постапка и 18 барања за кривична постапка, по Законот за рибарство, за време на ловостој или вкупно 782 се поднесени барања за постапка.

Со контролите извршен е преглед на:

- 8.037т разни видови на семиња, од кои со решение се отстранети од промет и употреба и времено одземени, во количина од 77.480 кг разни семиња, бидејќи не одговарале на декларираниот квалитет, декларацијата не била на македонски јазик, рокот на важење на декларацијата бил истечен, биле без потекло, нелегално увезени
- 1.365.467 броја разен саден материјал (овошен и лозов), при што времено се одземени 67.707 броја разни видови саден материјал, а дел од нив и уништен, бидејќи не одговарале на пропишаниот квалитет, ја немале соодветната документација, биле без потекло, како и од здравствена гледна точка, го немале соодветниот сертификат
- 8.146 т вештачки ѓубрива, при што отстранети од промет и употреба со решение се 1.039 т, поради несоодветна декларираност и неоригиналност во пакувањето
- 2.509 т добиточна храна, а со решение на инспекторите, отстранети од промет и употреба, заради отстранување на недостатоците се 112 т, бидејќи не одговарале на декларираниот квалитет
- при контролата, поради непочитување на законски пропис, времено се одземени 6 кг режан тутун и 1.700 кг суров тутун во лист или се вкупно времено се одземени 1.706 кг тутун
- времено се одземени и 1.651 број разен риболовен алат и 1.363 кг риба, поради непочитување на одредбите од законот, ловење за време на ловостој со недозволените средства.

Со контролите за точно утврдување на квалитетот, на отстранетите семиња, вештачко ѓубриво, добиточна храна, земени се вкупно 14 мостри, кои се дадени на лабораториско испитување, а резултатите покажале дека 7 се исправни, 6 мостри биле неисправни, додека за една мостра се уште нема резултат.

Државниот санитарен и здравствен инспекторат во текот на 2003 година по основ годишниот извештај од извршените активности на терен и добиените лабораториски анализи издава информација за сите производи кои не се безбедни за луѓето, ги спроведува казнените одредби од законската регулатива која е во надлежност на службата.

Спроведувањето на активностите кои во рамките на националниот мониторинг на здравствената безбедност на прехранбените производи во Република Македонија се врши од

страна на овластени стручни институции: ЈЗУ Републички завод за здравствена заштита, 10-те регионални заводи за здравствена заштита, Факултетот за ветеринарна медицина како и надлежните инспекциски служби: Државниот санитарен и здравствен инспекторат, Државен пазарен инспекторат и Ветеринарна инспекција. Активностите се одвиваат на ниво на увоз, производство и промет.

Во наведените анекс табели: од 1 до 19 даден е приказ на сите производи кои се испитани лабораториски. Во сите случаи каде што се добиени позитивни резултати односно производите не се безбедни за употреба со решение на Државниот санитарен и здравствен инспекторат тие се враќаат во земјата извозник или се поништуваат под инспекциски надзор од стручна овластена институција.

Постапката за производите од потекло од Република Македонија е слична односно производот се поништува, или се пренаменува со претходно добиено стручно мислење на овластена институција.

Поради небезбедност на производите од увоз во текот на 2003 година и не постапување по издаденото решение на државните санитарни и здравствени инспектори поднесени се до надлежниот суд 12 (дванаесет) барања за поведување прекршочна постапка. За производи од домашно производство поради не постапување по решение на инспекторот, се поднесени 128 барања за поведување на прекршочна постапка, како и 12 пријави за поведување на кривична постапка поради причинета штета на здравјето на луѓето од небезбедна храна.

Во случаи каде што настанува оштетување на здравјето на луѓето се поднесува кривична пријава како и забрана за вршење на дејност од 3 месеци до 1 година.

Табела 1. Хемиски испитани прехранбени производи			
	Вкупен број испитани	Неисправни	
		Број	%
Вкупно РМ	37,283	1,163	3.1
Од увоз	30,204	496	1.6
Домашно производство и промет	7,079	667	9.4
Индустриско производство	2,876	137	4.7
Занаетчиско производство	2,684	309	11.5
Промет	1,519	221	14.5
Извор и обработка : Интерен извештај на Државен санитарен здравствен инспекторат			

Табела 2. Обем на хемиски анализирани мостри прехранбени производи						
Овластена Институција	В к у п н о		Промет и домашно производство		Увоз	
	Вкупно	Неиспр.%	Вкупно	Неиспр.%	Вкупно	Неиспр.%
РЗЗЗ	15,282	2.0	750	4.8	14,532	1.9
Ветеринарен институт	13,753	1.4	1,093	2.7	12,660	1.3
Регионални ЗЗЗ	8,248	6.5	5,236	11.5	3,012	1.3
Вкупно	37,283	3.1	7,079	9.4	30,204	1.6
Извор и обработка : Интерен извештај на Државен санитарен здравствен инспекторат						

Табела 3. Обем на испитувани групи параметри					
Параметар	Вкупно	Увоз		Промет и домашно производство	
		Вкупно	Неисправни	Вкупно	Неисправни
Квалитет	28,452	22,331	274 (1.23%)	6,121	456 (7.45%)
Адитиви	5,098	3,757	101 (2.6%)	1,341	9 (0.7%)
Пестициди	10,573	9,854	4 (0.04%)	719	0
Тешки метали	15,407	14,530	5 (0.03%)	877	6 (0.68%)
Микотоксини	2,981	2,768	46 (1.66%)	213	0

Микробиолошка исправност	26,695	15,451	29 (0.19%)	11,244	760 (6.76%)
Антибиотици	5,031	4,517	0	514	0
Извор и обработка : Интерен извештај на Државен санитарен здравствен инспекторат					

Табела 4. Преглед на испитани контаминенти по овластени институции				
Овластена институција	Пестициди	Тешки метали	Микотоксини	Антибиотици
РЗЗЗ	3,416	7,872	939	679
Ветеринарен институт	6,697	6,998	1,815	4,343
ЗЗЗ Скопје	63			
ЗЗЗ Куманово	397	447	138	9
ЗЗЗ Битола		12		
ЗЗЗ Охрид		18		
Извор и обработка : Интерен извештај на Државен санитарен здравствен инспекторат				

Табела 5. Обем на испитани мостри на квалитет			
Овластена институција	Вкупно	Увоз	Домашно производство и промет
РЗЗЗ	14,426	13,826	600
Ветеринарен институт	6,796	6,012	784
ЗЗЗ Битола	552	279	273
ЗЗЗ Куманово	1,791	1,018	773
ЗЗЗ Кочани	208	/	208
ЗЗЗ Охрид	543	7	536
ЗЗЗ Прилеп	1,148	539	645
ЗЗЗ Струмица	440	381	59
ЗЗЗ Скопје	1,408	/	1,408
ЗЗЗ Тетово	215	/	215
ЗЗЗ Велес	403	/	403
ЗЗЗ Штип	134	/	134
Извор и обработка : Интерен извештај на Државен санитарен здравствен инспекторат			

Табела 6. Испитани мостри на квалитет по групи прехранбени производи				
Група на производи	Вкупно испитани	Вкупно неисправни %	Неисправни од увоз %	Неисправни од домашно производство и промет %
Млеко	680	5.6	0.45	15.6
Производи од млеко	1,476	3.9	0.0	8.2
Месо	1,166	0.3	0.44	0.0
Производи од месо	1,367	3.4	0.0	6.7
Риба	51	0.0	0.0	/
Производи од риба	221	0.0	0.0	/
Јајца	47	17.0	5.7	50.0
Житарици, брашно	1,992	2.1	1.8	4.1
Леб, тестенини	2,166	3.7	0.09	7.7
Слатки	2,143	1.4	0.0	8.5
Шеќер	2,924	0.5	0.2	5.9
Диететски производи и Детска храна	692	5.6	5.9	3.6
Овошје	490	4.5	48	/
Зеленчук	409	1.5	1.6	/
Масла	1,721	1.1	0.4	9.5
Адитиви	1,819	2.5	1.8	15.8
Кафе	1,068	0.6	0.5	1.3
Алкохолни пијалоци	785	1.0	0.3	4.0
Безалкохолни пијалоци	2,248	3.2	1.7	5.6
Сладолед	361	4.9	0.4	16.2
Готови јадења	251	2.4	/	6.2
Производи од овошје	1,272	2.3	2.1	3.4

Производи од зеленчук	931	1.9	0.8	6.7
Зачини	393	5.3	0.7	20.0
Готварска сол	619	10.8	8.6	17.1
Други	808	3.2	3.0	5.1

Извор и обработка : Интерен извештај на Државен санитарен здравствен инспекторат

Табела 7. Испитани мостри на адитиви по групи на прехранбени производи					
Група на производи	Вкупно	Увоз	Домашно производство и	Неисправни	
				број	%
Производи од млеко	198	16	182	0	0.0
Преработки од месо	1,050	684	366	0	0.0
Производи од жита	224	74	150	0	0.0
Слатки	238	174	64	5	2.1
Бонбони, шеќерни концентрати	420	401	19	12	2.86
Диететски производи	140	126	14	0	0.0
Производи од овошје	954	905	49	24	2.5
Производи од зеленчук	109	103	6	6	5.8
Безалкохолни пијалоци	845	496	349	40	4.7
Алкохолни пијалоци	83	64	19	0	0.0

Извор и обработка : Интерен извештај на Државен санитарен здравствен инспекторат

Табела 8. Испитани параметри адитиви						
	Вкупно	Неисправни	Увоз		Домашно производство и	
			Вкупно	Неисправни	Вкупно	Неисправни
Конзерванси						
Вкупно РМ	2,805	37	2,102	32	703	5
Бензоат, сорбат	2,604	24	1,440	24	624	0
Нитрити	138	0	127	0	11	0
SO2	741	8	535	8	68	0
Прехранбени бои						
Вкупно РМ	497	37	361	37	136	/
Вештачки сладила						
Вкупно РМ	162	25	148	24	14	/
Извор и обработка : Интерен извештај на Државен санитарен здравствен инспекторат						

Извор и обработка : Интерен извештај на Државен санитарен здравствен инспекторат

Табела 9. Испитани мостри на конзерванси						
Група	Вкупно испитани	Неисправни	Увоз		Домашно производство	
			вкупно	Неисправни	Вкупно	неисправни
Производи од млеко	198	0	182	0	16	0
Преработки од месо	207	0	126	0	81	0
Слатки	135	5	132	5	3	0
Масти	89	0	81	0	8	0
Безалкохолни пијалоци	643	13	336	9	307	4
Алкохолни пијалоци	77	1	58	0	19	1
Производи од овошје	924	11	875	11	49	0
Производи од зеленчук	99	6	97	6	2	0

Извор и обработка : Интерен извештај на Државен санитарен здравствен инспекторат

Табела 10. Обем на испитани мостри на пестициди и тешки метали		
	Пестициди	Тешки метали
Млеко	465	469
Производи од млеко	601	622
Месо	2,162	2,186
Преработки од месо	437	463
Риба и преработки	327	389
Житарици, брашно	1,272	1,316
Леб, тестенини	269	583
Кондиторски производи	404	2,434
Диететска храна	158	355
Овошје	900	912
Зеленчук	651	492
Производи од овошје	493	563
Производи од зеленчук	197	365
Масти	869	913
Кафе, чај	656	668
Сладолед	115	115
Адитиви	145	1,053
Алкохолни пијалоци	85	407
Безалкохолни пијалоци	56	370
Извор и обработка : Интерен извештај на Државен санитарен здравствен инспекторат		

Табела 11. Детектирана концентрација на пестициди во прехранбени производи					
Група	Параметар	Минимум	Максимум	Просек	МДК
Житарици	Малатион	0.0	0.25	0.002	3.0
зеленчук	Линдан	0.0	0.12	0.008	0.1
зеленчук	Етион	0.0	0.015	0.001	0.1
производи од зеленчук	Линдан	0.0	0.018	0.001	0.1
Извор и обработка : Интерен извештај на Државен санитарен здравствен инспекторат					

Табела 12. Контаминација на прехранбени производи со тешки метали (mg/kg)				
Група	Олово		Кадмиум	
	средна вредност	МДК	средна вредност	МДК
млеко	0.0	0.1	0.0	0.01
млечни производи	0.0	0.4	0.0	0.02
месо	0.003	0.5	0.0	0.05
Производи од месо	0.005	1.0	0.0	0.1
Житарици	0.0	0.4	0.0	0.1
леб, тестенини	0.0	0.4	0.0	0.05
овошје	0.001	1.0	0.0	0.05
Зеленчук	0.009	1.0	0.0	0.05
Производи од овошје	0.001	1.0	0.0	-
Производи од зеленчук	0.006	1.0	0.002	0.05
Извор и обработка : Интерен извештај на Државен санитарен здравствен инспекторат				

Табела 13. Анализирани мостри на микотоксини			
Група	Вкупно испитани	Неисправни	
		Број	%
Млеко	5		
Производи од млеко	49		
Млечна детска храна	39		
Производи од месо	80		
Сушено овошје	407	21	5.2
Сушен зеленчук	295		
Кафе, Какао, Чај	541	25	4.6
Зачин	26		
Извор и обработка : Интерен извештај на Државен санитарен здравствен инспекторат			

Табела 14. Микробиолошки испитани прехранбени производи			
	Вкупен број испитани	Неисправни	
		број	%
Вкупно РМ	26,695	789	2.96
Од увоз	15,451	29	0.19
Домашно производство и промет	11,244	760	6.76
индустриско производство	3,103	77	2.48
занаетчиско производство	5,580	448	8.03
промет	2,561	235	9.18
Извор и обработка : Интерен извештај на Државен санитарен здравствен инспекторат			

Табела 15. Микробиолошка исправност на мостри од промет и домашно производство						
Овластена институција	Индустриско производство		Занаетчиско производство		Промет	
	Вкупно	Неиспр. %	Вкупно	Неиспр. %	Вкупно	Неиспр. %
РЗЗЗ	157	0.6	238	5.4	21	9.5
Ветеринарен институт	1,696	0.3	242	0	4	6.8
ЗЗЗ	1,453	4.6	5,362	8.0	3,698	13.6
Вкупно	3,306	2.2	5,842	7.6	3,993	13.6
Извор и обработка : Интерен извештај на Државен санитарен здравствен инспекторат						

Табела 16. Обем на микробиолошки испитани прехранбени производи			
Овластена институција	Вкупно	Увоз	Домашно производство и промет
РЗЗЗ	7,719	7,235	484
Ветеринарен институт	8,977	7,985	992
ЗЗЗ Битола	933	0	933
ЗЗЗ Куманово	1,966	214	1,752
ЗЗЗ Кочани	489	0	0
ЗЗЗ Охрид	506	10	496
ЗЗЗ Прилеп	791	4	787
ЗЗЗ Струмица	476	0	476
ЗЗЗ Скопје	3,296	0	3,296
ЗЗЗ Тетово	208	0	208
ЗЗЗ Велес	808	0	808
ЗЗЗ Штип	455	0	455
Извор и обработка : Интерен извештај на Државен санитарен здравствен инспекторат			

Табела 17. Микробиолошки испитани групи прехранбени производи				
Група на производи	Увоз		Домашно производство и промет	
	Вкупно испитани	% Неисправни	Вкупно испитани	% Неисправни
Млеко	286	0.0	357	6.8
Производи од млеко	641	0.31	1,293	11.9
Месо	2,496	0.44	447	10.3
Производи од месо	777	0	1,935	8.5
Риба	232	0	44	2.2
Производи од риба	216	0	41	0
Жита	1,371	0	310	1.9
Леб	624	0	1,870	1.6
Слатки	835	0	1,213	10.9
Шеќер	1,676	0	286	1.7
Детска храна	350	0	59	3.4
Производи од овошје	563	0	148	0.7
Производи од зеленчук	343	0.3	217	3.2

Масти	930	0	197	5.1
Адитиви	894	0	57	5.2
Кафе	524	0.76	98	3.0
Безалкохолни пијалоци	730	1.1	853	0.9
Сладолед	48	2.0	360	15.8
Готови јадења	88	0.0	819	4.4
Зачини	123	0.8	24	0
Извор и обработка : Интерен извештај на Државен санитарен здравствен инспекторат				

Табела 18. Неисправност на прехранбени производи според микробиолошки агенс				
Микробиолошки агенс	Увоз		Домашно производство и промет	
	Број	% од вкупно неисправни	Број	% од вкупно неисправни
Салмонелла	1	3.4	16	3.1
Стапхилокок ауреус	0	0	141	27.7
Сулф.цлостридиум	0	0	12	2.2
Протеус	0	0	78	15.3
Есцхериџија коли	8	27.6	245	48.2
Квасци	1	3.4	10	1.9
Мувли	3	10.3	11	2.1
Бактерии контаминенти	21	72.4	94	18.5
Извор и обработка : Интерен извештај на Државен санитарен здравствен инспекторат				

Табела 19. Микробиолошки агенси кај производи од домашно производство и промет		
Микробиолошки агенс	Вкупен број на мостри во кои е докажано присуство	Најчести производи во кои е содржан (број)
Salmonella	16	Преработки од месо 10 Месо 2
Staphylococcus aureus	141	Преработки од месо 46 Преработки од млеко 22 Сладолед 20 Слатки 20
Sulf.clostridium	12	Преработки од млеко 2 Преработки од месо 4
Proteus	78	Преработки од месо 35 Преработки од млеко 14
Escherichia coli	245	Преработки од млеко 103 Преработки од месо 49 Млеко 33 Слатки 17
Бактерии контаминенти	94	Слатки 29 Преработки од млеко 11 Млеко 10 Месо 9
Извор и обработка : Интерен извештај на Државен санитарен здравствен инспекторат		

Табела 19 Стабилност на јод во готварска сол		
Број	Почетна концентрација	Концентрација по 6 месеци
1.	25.4	29.6
2.	25.0	26.9
3.	27.5	28.5
4.	21.1	22.2
5.	21.1	22.1
6.	22.2	20.6
7.	21.1	20.6
8.	24.3	25.3
9.	20.0	19.5
10.	28.5	
11.	23.3	
Извор и обработка : Интерен извештај на Државен санитарен здравствен инспекторат		

3. Кои се основните правила кои се применуваат во вашата земја за непрехрамбените производи? На пр. дали е дозволено да се продаваат на пазарот производи чија етикета е на странски јазик? Кои детали мора да бидат наведени на етикетата на било кој индустриски производ кој е наменет за продажба?

Ве молиме опишете ја моменталната состојба и предвидениот развој со прецизен временски распоред.

Според Законот за трговија („Службен весник на Република Македонија „ бр. 16/2004) на производите од увозно потекло на царинските премини (терминали) се врши контрола во однос на: декларирањето, упатство за употреба сообразеност на производите со техничките барања, квалитетот на стоките во однос на физичко хемиските и органолептичките својства, количеството, пакувањето, како и условите за превоз, што е услов производот да биде оцаринет. Сите овие докази трговецот е должен да ги достави на увид пред надлежните инспекциски органи.

Според Законот за заштита на потрошувачи (Службен весник на Република Македонија бр. 38/04) декларацијата е задолжителна за секој производ и мора да ги содржи најмалку следниве податоци: назив на производот, односно име под кое производот се продава; состав на производот; начин на одржување на производот; начин на употреба на производот; индустриски дизајн, трговска марка или ознака на производот, ако се смета како бител елемент на производот; дата на производство и рок на употреба, доколку е истото пропишано; фирма и седиште на производителот, а за увозните производи и фирма и седиште (полна адреса) на увозникот, како и земја на потекло; предупредување за можна опасност при употреба, доколку такв опасност постои; изјава на производителот за постоење на изменети својства на производите, состојци на деловите и додатоците, односно за какви измени се работи и изјава на производителот за усогласеност на производите со пропишаните услови.

Покрај наведените податоци декларацијата мора да содржи и податоци утврдени со посебни прописи.

Сите податоци од декларацијата мора да бидат вистинити, јасни видливи и читливи, напишани на македонски јазик и кирилско писмо, што не ја исклучува можноста истовремено употреба и на другите јазици и знаци лесно разбирливи за потрошувачот.

В. Враќање на незаконски изнесени културни добра

1. Дали имате законодавство кое предвидува враќање на културните добра кои се незаконски изнесени од некоја од земјите членки на ЕУ?

Прашањето за враќање на културните добра што незаконски се изнесени од територијата на друга држава, а се наоѓаат на територијата на Република Македонија, е уредено на единствен начин за сите држави, вклучувајќи ги и земјите - членки на Европската Унија. Конкретно, предметната материја е уредена со Законот за заштита на културното наследство ("Службен весник на Република Македонија" бр.20/04). Тој закон е во сила од 9.04.2004 година, а се применува од 1.01.2005 година. Во него, на соодветен начин, веќе се вградени клучните одредби од Директивата 93/7/ЕЕЗ за враќање на културните добра што незаконски се изнесени од територија на држава - членка, од 15 март 1993 година.

Покрај тоа, во поглед на предметната материја, за Република Македонија е релевантна и Конвенцијата за мерките за забрана и спречување на недозволениот увоз, извоз и пренос на сопственост на културните добра, од 14 ноември 1970 година ("Службен лист на СФРЈ" бр.50/73), преземена од Република Македонија врз основа на сукцесија (со акт за нотификација од октомври 1996 година), со правно дејство од 30 април 1997 година. Наедно, сметано од истиот датум, во поглед на предметната материја, но во случај на вооружен судир, за Република Македонија се релевантни уште и: Конвенцијата за заштита на културните добра во случај на вооружен судир, од 14 мај 1954 година (Хашка конвенција од 1954 година) и нејзиниот Прв протокол, од истиот датум, ратификувани од поранешната ФНРЈ во 1955 година ("Службен лист на ФНРЈ - Меѓународни договори и спогодби" бр.4/56). Исто така, како интегрален дел на внатрешниот правен поредок на Република Македонија се смета и Вториот протокол на Хашката конвенција од 1954 година за заштита на културните добра во случај на вооружен судир, од 26 март 1999 година ("Службен весник на Република Македонија" бр.13/02).

Државите - членки на Европската унија, кои ги ратификувале наведените конвенции и протоколи, врз таа основа и според нивните одредби, во Република Македонија можат да го остварат правото на враќање на културните добра што незаконски се изнесени од нивната територија. Тоа право, државите - членки на Европската унија можат да го остварат и според Законот за заштита на културното наследство, сметано од 1 јануари 2005 година, што е усогласен со предметната Директива на Европската Унија.

2. Кои се законските одредби кои обезбедуваат (со кои се овозможува) враќање на културните добра, пред или после нивното изнесување од територијата на вашата земја?

Враќањето на културните добра пред нивното незаконско изнесување од територијата на Република Македонија се остварува врз основа на општите прописи за заштита на правото на сопственост и посебните прописи за реституција на движното културно наследство.

Имено, според *Законот за сопственост и други стварни права* ("Службен весник на Република Македонија" бр.18/01), меѓу другото, заштита на правото на сопственост може да се оствари и со поднесување на *сопственичка тужба за поврат на стварта* (член 156). Во таа смисла, сопственикот може со тужба да бара од држателот поврат на индивидуално определена ствар (член 156 став 1), но притоа тој мора да докаже дека врз стварта чиј поврат го бара има право на сопственост, како и дека стварта се наоѓа во фактичка власт на тужениот (член 156 став 2). Според ставот 3 на истиот член, правото на поднесување тужба за поврат на стварта не застарува.

Враќање на движно културно добро кое е украдено и/или незаконски изнесено од територијата на друга држава, а се наоѓа на територијата на Република Македонија, се остварува според одредбите на *Законот за заштита на културното наследство* (член 100). Конкретно, надлежниот орган на државата - барател своето реституционо барање може да го поднесе

било по дипломатски пат било директно пред надлежниот суд во Република Македонија, ако со закон или меѓународен договор не е определено поинаку. Меѓутоа, ако надлежниот орган на државата - барател, со тужба против имателот, пред надлежниот суд на Република Македонија повел постапка за реституција, односно враќање на доброто, должен е веднаш за тоа да го извести Министерството за култура на Република Македонија. Притоа, реституционото барање (тужба) може да се поднесе во рок од 1 (една) година, сметано од денот кога земјата - барател дознала, односно била известена за местото на кое се наоѓа предметното добро и за идентитетот на неговиот имател, но не подолго од 30 (триесет) години од денот кога бараното добро било украдено, односно незаконски извезено од територијата на државата - барател. По исклучок, доколку се работи за движно добро кое е дел од јавна збирка или е под посебна заштита на државата од која потекнува, реституционото барање може да се поднесе во рок од 75 години од денот кога бараното добро било украдено или незаконски изнесено (извезено). Постапката за реституција, односно враќање на културното добро пред надлежниот суд во Република Македонија може да биде поведена ако постојат докази: дека предметното добро има статус на заштитно добро според прописите на државата која го бара неговото враќање и дека било украдено и/или незаконски извезено од нејзината територија. Меѓутоа, таква постапка не може да се води ако извозот не е веќе незаконски во времето кога е побарано враќање на доброто (член 100 став 8). Лицето кое бараното добро го стекнало откако тоа било украдено и/или незаконски извезено, доколку е совесен сопственик, има право на правичен надоместок врз основа и во висина утврдени со одлука на надлежниот суд и откако доброто е вратено на територијата на државата на потеклото (член 100 став 9). Во поглед на правата и должностите на совесниот и несовесниот држател на бараното добро, пак, се применуваат општите прописи, поточно одредбите од членовите 157, 158 и 159 од *Законот за сопственост и други стварни права*, со кои прецизно се утврдени односите во врска со правата и должностите на тие категории субјекти. Согласно член 100 став 10 од *Законот за заштита на културното наследство*, сите трошоци во врска со реституционото барање и постапката ги сноси државата - барател.

Инаку според член 100 став 3 од *Законот за заштита на културното наследство*, централниот орган за координација на реституцијата на државата – барател, од Министерството за култура на Република Македонија може да бара: попрецизна идентификација на местото каде што се наоѓа предметното добро во Република Македонија, како и попрецизна идентификација на неговиот сопственик, односно држател; на овластените лица на земјата - барател да им овозможи, во рок од два месеци од поднесувањето на реституционото барање, да извршат неопходни проверки за бараното добро; да овозможи земјата - барател да соработува во преземањето мерки за физичка заштита на бараното добро и друго.

Ако движно културно добро е украдено и/или незаконски изнесено од територијата на Република Македонија, во таков случај, се постапува согласно член 100 став 2 од *Законот за заштита на културното наследство* и соодветните одредби од *ратификуваните меѓународни конвенции и протоколи*, како и согласно со ЕУ документите.

Имено, согласно член 100 став 2 од *Законот за заштита на културното наследство*, Министерството за култура на Република Македонија: презема активности за комплетирање на податоците, евиденцијата и документацијата за дисперзираното културно наследство во странство, кое може да биде предмет на реституција; поднесува реституциони барања до надлежните органи на други држави, согласно со нивните прописи и меѓународните договори; и остварува соработка со централните органи на други држави за координација на реституцијата (враќањето) на доброта. Наедно, како држава - членка на *Конвенцијата за мерките за забрана и спречување на недозволениот увоз, извоз и пренос на сопственост на културните добра*, Република Македонија има право да бара од друга држава - членка на таа конвенција, таа држава да постапи согласно одредбите од член 7 точка (б) потточка II и член 13 од *Конвенцијата*. Така, согласно член 7 точка (б) потточка II од Конвенцијата, Република Македонија може да бара пленидба и враќање на односното добро, доколку таквото барање е упатено по дипломатски пат, поткрепено со докази што го оправдуваат истото и доколку на добронамерниот купувач или на легалниот сопственик на бараното добро му исплати правичен надоместок, како и ослободување од царина или други такси за културното добро што е предмет на враќање според тој член од Конвенцијата. Согласно член 13 од

Конвенцијата, пак, Република Македонија има право да бара од друга држава - членка на Конвенцијата, таа држава да обезбеди соработка на нејзините надлежни служби со цел за олеснување на враќањето на бараното добро и примање на тужба за враќање на одноското добро.

Согласно член 34 став 1 од *Законот за заштита на културното наследство*, во Република Македонија ќе се води посебна евиденција за движните добра чија земја на потеклото е Република Македонија, а се наоѓаат во странство по која било основа и без оглед кога се однесени, доколку претставуваат интерес од гледна точка на нивната реституција во земјата (*дисперзирано културно наследство*) и за движните добра кои се дел од културното наследство на друга држава, а се наоѓаат на територијата на Република Македонија (*странско културно наследство*). Надлежен орган за водење на предметната евиденција е *Управата за заштита на културното наследство*, при Министерството за култура, што започна со работа од 1.01.2005 година.

3. Ако постои такво законодавство, кои категории на културни добра се опфатени?

Со *Законот за заштита на културното наследство* ("Службен весник на Република Македонија" бр.20/04), како клучни генерички поими за идентификација на предметот на заштита се официјализирани изразите: "*културно наследство*" и "*заштитено добро*". Покрај тоа, како специфични правни категории се издвојуваат и изразите: "*културно наследство од особено значење*" и "*значајно културно наследство*". Според член 2 од Законот, како *културно наследство* се сметаат: "... материјални и нематеријални добра коишто, како израз или сведоштво на човековото творештво во минатото и сегашноста или како заеднички дела на човекот и природата, поради своите археолошки, етнолошки, историски, уметнички, архитектонски, урбанистички, амбиентални, технички, социолошки и други научни или културни вредности, својства, содржини или функции, имаат културно и историско значење и заради нивната заштита и користење се наоѓаат под правен режим согласно овој и друг закон." Во предметниот закон се утврдени 15 видови културно наследство, со посебни дефиниции за секој вид, класифицирани во три групи (недвижно, движно и духовно културно наследство). Притоа, во групата на *движното културно наследство* се дефинирани 9 видови добра и тоа:

- археолошки предмети;
- етнолошки предмети;
- историски предмети;
- уметнички предмети;
- технички предмети;
- архивска граѓа;
- библиотечни добра;
- кинотечни добра;
- фонотечни добра.

Покрај *културното наследство*, како предмет на заштита, односно како заштитени добра, според наведениот закон се јавуваат и:

- добрата под привремена заштита: недвижни и движни добра за кои основано се претпоставува дека претставуваат културно наследство и чија заштита е воспоставен на начин утврден со Законот (член 30) за кои се применува режим на заштита предвиден за значајното културно наследство, односно режим на гарантирана заштита;
- резервираните археолошки зони: просторно ограничени подрачја кои содржат какви и да било траги на човековото постоење во изминатите епохи, вклучувајќи и места каде што нема видливи остатоци на копно или под вода, чие ископување и истражување, заради заштита на таквите материјални остатоци, е оставено за идните генерации (член31), за кои се применува режим на заштита предвиден за културното наследство од особено значење, односно режим на посебна заштита.

Културно наследство од особено значење се оние делови од *културното наследство*, односно оние материјални и нематеријални добра коишто имаат исклучителни и други посебни

карактеристики. Оваа категорија културно наследство подразбира 2 подкатегории: *културно наследство од исклучително значење* и *културно наследство од големо значење* (член 28). Оној дел од *културното наследство*, пак, што не е од *особено значење*, претставува *значајно културно наследство* (член 29). Имајќи ги предвид наведените законски одредби, може да се констатира дека, во Република Македонија, во поглед на предметната материја, под дејство на *Законот* се наоѓаат:

- недвижностите по намена, односно движните предмети што се составен дел на заштитено недвижно добро и што можат физички да се одвојат и изнесат, без оглед на видот и категоријата на кои им припаѓа самото недвижно добро;
- движното културно наследство, без оглед на видот и категоријата на кои им припаѓа, како поединечни добра или збирки (јавни или приватни);
- движните добра под привремена заштита, како поединечни добра или збирки (јавни или приватни), без оглед дали статусот заштитено добро го стекнале *ex lege* или врз основа на акт за заштита.

Ако се прави споредба меѓу законските дефиниции за предметот на заштита во Република Македонија, од една страна, и дефинициите за поимот *културно добро* од член 1 на *Конвенцијата за мерките* за забрана и спречување на недозволениот увоз, извоз и пренос на сопственост на културните добра (Париз 1970), член 1 на Хашката конвенција од 1954 година и Директивата 93/7/ЕЕЗ од друга страна, може да се констатира дека македонскиот модел на заштита се карактеризира со значително поголем опсег, односно значително поширок опфат на добра од оној во самите конвенции. Така, за одредени видови и типови културни добра се бара тие да се постари од 100 години, а за поголем дел од нив - да се постари од 50 години. Од друга страна, во поглед на добрата што се предмет на враќање, македонскиот закон не го познава изразот и поимот “национално богатство” ниту пак можноста за враќање на некои добра ја лимитира со цената на чинење на истите, како што е утврдено во Анексот на Директивата. Следствено, македонскиот закон овозможува враќање не само на културните добра опфатени со предметната директива туку и опфаќање на значително поширок круг заштитени добра. Таквиот пристап не го исклучува ниту самата Директива (член 14 став 1), со која е предвидена можност за прифаќање пошироки обврски за враќање на незаконски изнесените културни добра.

4. Дали постои систем на дозволи, одобренија и сл., за извоз и увоз на културни добра?

Материјата за *увозот, извозот и изнесувањето на културните добра*, во Република Македонија е уредена со повеќе закони. Така, во поглед на *културното наследство* и *добрата под привремена заштита*, со исклучок на *архивската граѓа*, се предметни одредбите од *Законот за заштита на културното наследство* (“Службен весник на Република Македонија” бр.20/04).

Во поглед на *архивската граѓа* и *документацискиот материјал* се применуваат одредбите од *Законот за архивската граѓа* (“Службен весник на СРМ” бр. 36/90 и “Службен весник на РМ” бр. 36/95). Покрај тоа, како предметни се јавуваат и прописите од областа на надворешно трговско работење.

Увоз на културни добра

Кога е во прашање увозот на културните добра, треба да се нагласи дека со Законот за заштита на културното наследство е воспоставен комбиниран режим на заштита. Тој режим подразбира:

- *општа забрана за увоз на украдено културно наследство* (член 53): украдено од музеи, верски и други слични јавни објекти или установи на територијата на друга држава.
- *дозволен увоз на движно културно наследство* под форма на увоз согласно со *прописите за надворешно трговско работење*, освен во случаите кога според прописите на земјата од која се увезува е потребна *извозна дозвола* која треба да се покаже при увозот, со обврска во двата случаја - *увозникот* да го пријави

увезеното добро на надлежната установа за заштита, во рок од осум дена од денот на извршениот увоз (член 99).

Со Законот за изменување и дополнување на Кривичниот законик (“Службен весник на Република Македонија” бр. 19/04), непочитувањето на општата забрана за увоз на украдено културно наследство е утврдено како *кривично дело*, казниво според член 266-б од Кривичниот законик со кој е предвидена казна затвор од една до десет години. Според Одлуката за распоредување на стоките на форми на извоз и увоз (“Службен весник на Република Македонија” бр. 58/04), увозот на *предмети на уметноста, на колекции и старини* е под режим на слободен увоз.

Извоз на културни добра

Режимот на извоз на културните добра, утврден со Законот за заштита на културното наследство, подразбира:

- востановување и ажурно водење на Национален инвентар на заштитени добра чиј извоз би претставувал значително осиромашување на националното културно наследство (член 97);
- општа забрана за извоз на културното наследство од особено значење (член 52);
- извоз на движно културно наследство што не е под режим на општа забрана, како и друго заштитено движно добро, само врз основа на одобрение од Управата за заштита на културното наследство (член 97);
- издавање на одобрение за извоз на заштитено добро: кое е предмет на меѓународна размена или што трајно се отстапува на имател на јавни збирки во странство; кое не е внесено во Националниот инвентар предметен за извозот; или кое е внесено во тој инвентар, но е предмет на реституционо барање или неговиот извоз е од јавен интерес согласно со меѓународен договор (член 97);
- донесување на решение за забрана на извоз на: заштитено добро кое не е внесено во Националниот инвентар; и кое не е заштитено, доколку претходно биде донесено решение за привремена заштита (член 97);
- издавање на уверение за извоз на незаштитени антиквитети и уметнички или други предмети на колекции, чиј извоз не е под режим на слободен извоз во смисла на прописите за надворешно-трговско работење (член 97);
- известување на јавноста: за културното наследство чиј извоз е под режим на општа забрана; за заштитените добра внесени во Националниот инвентар предметен за извозот; и за секое донесено решение за забрана на извозот (член 97);
- известување на царинскиот орган за секое издадено одобрение или уверение за извоз, како и за секое донесено решение за забрана на извозот (член 98);
- доставување до царинскиот орган: комплетно досие со фотодокументација за движното добро чиј извоз се дозволува или забранува; ажурен список на движното културно наследство што е под режим на општа забрана за извоз; и ажурен список за заштитените добра внесени во Националниот инвентар предметен за извозот (член 98).

Извозот на културното наследство или добро под привремена заштита без дозвола, односно одобрение претставува *кривично дело* казниво според член 266 од Кривичниот законик. Предвидена е казна затвор од една до десет години, а за правно лице – парична казна.

Според Одлуката за распоредување на стоки на форми на извоз и увоз, извозот на предмети на уметноста, на колекции и старини е под режим “Д” (извоз врз основа на дозвола, односно одобрение).

Изнесување на културни добра

Со Законот за заштита на културното наследство е уредено и прашањето за *изнесувањето на заштитените добра во странство* (член 96). Во таа смисла, со предметните одредби е предвидено:

- издавање на одобрение за привремено изнесување во странство на движно културно наследство и друго заштитено движно добро, заради излагање, конзервација, експертиза и во други оправдани случаи;
- обезбедување банкарски депозит во висина на вредноста на заштитеното добро, комерцијално осигурување, гаранција или друг вид емство на странска влада, ако тоа биде побарано од органот што го издава одобрението за изнесување;
- определување краен рок за враќање на заштитеното добро во земјата;
- определување поблиски услови за ракување, пакување, транспорт, придружба, сместување, чување и презентирање на заштитеното добро, во зависност од конкретните околности;
- известување на органот што го издал одобрението за изнесување дека предметното добро е вратено во земјата во определениот рок;
- третман на изнесувањето во странство како незаконски извоз, доколку предметното добро не е вратено во земјата во определениот рок;
- известување на царинскиот орган за секое издадено одобрение за изнесување и приложување на комплетно досие за предметното добро.

Согласно *Законот за архивската граѓа* (“Службен весник на СРМ” бр. 36/90 и “Службен весник на Република Македонија” бр. 36/95, одобрение за изнесување на архивска граѓа дава Владата на Република Македонија на предлог на Државниот архив на Република Македонија.

Изнесувањето на културното наследство или добро под привремена заштита без дозвола, односно одобрение претставува кривично дело казниво според член 266 од Кривичниот законик. Казните се исти како и за самиот незаконски извоз.

Контролата на увозот, извозот и изнесувањето на културните добра е во надлежност на Царинската управа на Република Македонија, а одобренијата за извоз и изнесување на културни добра ги издава Управата за заштита на културното наследство при Министерството за култура.

5. Која е централната институција, ако постои, одговорна за справување со извозот на културни добра како и обезбедување на нивното враќање?

Надлежен орган за одлучување по барања за *извоз на културни добра*, во случаите кога извозот не е под режим на општа забрана, е *Управата за заштита на културното наследство*, орган во состав на Министерството за култура со својство на правно лице.

Управата одлучува и по барања за *изнесување на заштитените добра во странство*, со исклучок на *архивската граѓа* (види одговор на прашање I_IV_B_P4). Имено, согласно *Законот за архивска граѓа*, за изнесување на архивска граѓа во странство одлучува *Владата на Република Македонија* (член 18).

Надлежен орган за вршење контрола на извозот, увозот и транзитот на стока за која се пропишани мерки на заштита на културните добра, според член 10 став 1 точка 9 од Законот за Царинска управа („Службен весник на Република Македонија”, бр. 46/04) е Царинската управа на Република Македонија (види одговор на прашање 25_II_P16).

Централен орган за координација на *враќањето на културните добра* е *Министерството за култура на Република Македонија*. Неговите надлежности во тој поглед се однесуваат како на странското културно наследство така и на дисперзираното национално културно наследство (член 100 став 2 и 3 од Законот за заштита на културното наследство) (види одговор на прашања 01_IV_B_P_1 и 01_IV_B_P2).

6. Дали имате планови за измена на постојното законодавство? Ве молиме наведете детали и временски распоред.

Законот за заштита на културното наследство (“Службен весник на Република Македонија” бр. 20/04) почна да се применува од 1.01.2005 година како основен закон во оваа област. Во зависност од потребите на неговата имплементација, можни се и негови измени во насока на допрецизирање и натамошна надградба на режимот на увоз, извоз и изнесување на

културните добра во Европската Унија, како и негово допрецизирање и разграничување наспрема обврските и процедурите од другите меѓународни договори, што Република Македонија ги има ратификувано.

Покрај тоа, во периодот 2005-2007 година се предвидува донесување на закони за ратификација на:

- Европската конвенција за престапите што се однесуваат на културните добра (Делфи, 1985 година);
- Ревидираната Европска конвенција за заштита на археолошкото наследство (Малта, 1992 година);

Конвенцијата на враќање на украдени или нелегално извезени културни добра (Рим, 1995 година).

С. Контрола на набавката и поседувањето на оружје

1. Дали имате законодавство со кое се пропишува контрола на набавка и поседување на оружје?

Со Законот за оружје донесен на 25 јануари 2005 година, со кој престана да важи Законот за набавување, поседување и носење оружје се уредуваат условите и постапката на издавање одобрение за набавување оружје, муниција и делови за оружје за физички и правни лица и издавање дозвола за оружје или дозвола за поседување на оружје во рок од осум дена од денот на извршената набавка во подрачната единица на Министерството за внатрешни работи надлежна според живеалиштето на физичкото лице односно според седиштето на правното лице. Воедно со овој Закон се уредуваат и условите и постапката за одземање и поништување на дозволата за оружје; како и постапката на продавање на оружје и муниција и поправање на оружје и надзорот над чувањето, сместувањето, користењето и продавањето на оружјето и муницијата во правните лица.

Во самиот текст на законот е дефиниран поимот оружје и имплементирани се одредбите за класификацијата на огненото оружје содржана во меѓународните инструменти (кусо, долго, автоматско, полуавтоматско, репетирачко и еднострелно огнено оружје).

Согласно Директивата 91/477/EЗЗ извршена е класификацијата на оружје кое е забрането да се набавува (категиорија А), оружје кое може да се набавува врз основа на одобрение (категиорија Б), оружје што може да се набува за лов или спорт, врз основа на одобрение издадено под олеснителни услови (категиорија Ц) и оружје што е потребно да се пријави и за кое се издава потврда (категиорија Д).

Во однос на количината на муницијата, се прави дистинкција помеѓу количината на муницијата наменета за оружје со олучени и неолучени цевки.

Во текстот на законот утврдени се и обврските за сопственикот или корисникот за оружјето во поглед на начинот на постапување со истото, како и утврдена е забраната за носењето на оружјето на јавно место.

Експлицитно се утврдени случаите кога дозволата за оружје, односно дозволата за поседување на оружје ќе се одземе и поништи, како и содржани се одредби за начинот на постапување со оружјето и муницијата одземени во кривична и прекршочна постапка.

Прашањата за производство, поправањето и прометот на оружје, муниција и делови за оружје се систематизирани во посебни глави.

Во однос на превозот на оружјето и муницијата содржани се услови под кои трговските друштва што вршат дејност превоз на лица и стоки можат да вршат превоз на оружје, како и одредба дека на превозот на муницијата соодветно се применуваат прописите за превоз на експлозивни материји.

Во законот се дефинирани и условите за отварање и работа на цивилните стрелишта.

2. Дали во земјата постои законодавство во кои се пропишани набавката и поседувањето на одредена категорија на огнено оружје од страна на приватни лица е забрането или е предмет на дозвола или пријава?

Во Законот за оружје точно е дефинирано кое оружје може приватни лица да го набавуваат Категорија Б - оружје што може да се набавува врз основа на одобрение:

1. полуавтоматско или репетирачко кусо огнено оружје;
2. еднострелно кусо огнено оружје, со централна ударна игла;
3. еднострелно кусо огнено оружје, со вкупна должина помала од 28 см;
4. полуавтоматско долго огнено оружје, со магацин и комора кои можат да примат повеќе од 3 куршуми;
5. полуавтоматско долго огнено оружје, со магацин и комора кои можат да примат до 3 куршуми и чиј полнач не е прицврстен;
6. репетирачко и полуавтоматско долго огнено оружје, со неолучена цевка со должина до 60 см;
7. полуавтоматско долго огнено оружје, за цивилна намена, слично на автоматското огнено оружје;
8. еднострелно долго огнено оружје со олучена цевка;
9. еднострелно долго огнено оружје со една или повеќе неолучени цевки;
10. пневматско оружје со енергија на проектил над 7,5 J и калибар над 4,5 мм и
11. оружје за индустриски цели.

Категорија Ц- оружје што може да се набавува врз основа на одобрение издадено под олеснителни услови:

1. репетирачко долго огнено оружје, што не е опфатено со точката 6 од категоријата Б;
2. полуавтоматско долго огнено оружје, што не е опфатено со точките 4, 5, 6 и 7 од категоријата Б;
3. еднострелно кусо огнено оружје со вкупна должина поголема или еднаква на 28 см;
4. пневматско оружје со енергија на проектил до 7,5 J и калибар до 4,5 мм и
5. гасно оружје за светлосно- звучна сигнализација

Категорија Д- оружје што е потребно да се пријави и за кое се издава потврда:

1. старинско оружје;
2. оружје со тетива и
3. ладно оружје.

Во истиот закон конкретно е кажано кое оружје е забрането за набавување. Тоа е

Категорија А- оружје чие набавување е забрането:

1. огнено оружје што вообичаено се употребува како воено оружје;
2. автоматско огнено оружје;
3. огнено оружје маскирано во форма на друг предмет;
4. огнено оружје со вграден пригушувач;
5. огнено оружје со калибар над 12,7 мм;
6. експлозивно оружје и негови делови;
7. гасно оружје;
8. посебна опрема за огнено оружје;

9. електрични направи;
10. муниција со зрна што продупчуваат, со експлозивни и со запаливи проектили и проектили за таа муниција;
11. муниција за пиштоли и револвери што содржи зрно со експанзивно дејство и зрна за таа муниција, освен што се користи како муниција за ловечко или спортско оружје и
12. одбележувачка муниција.

За забрането огнено оружје, нема да се смета ловечко и спортско оружје опремено со оптички или снајперски нишан.

3. Ако законодавството е на сила:

- а) Кои категории на огнено оружје ги покрива?**
- б) Кои услови треба да се исполнат за да се добие дозвола?**
- с) Кои видови на податоци мора да се наведат во пријавата?**

а) Кои категории на огнено оружје ги покрива?

Во Законот за оружје наброени се категориите и видови оружје за кои може да се дозволи набавување, поседување и носење, на претпријатие или друго правно лице, на државен орган и на граѓаните, а тоа се: категорија А, категорија Б, категорија Ц и категорија Д. (Подетално разработено во одговорот на прашање број 41 од ова поглавје)

б) Кои услови треба да се исполнат за да се добие дозвола?

Во Законот за оружје наведени се општите услови кои треба да бидат исполнети за добивање одобрение за набавување оружје. Имено, согласно овој закон:

Одобрение за набавување на оружје на физичко лице се издава врз основа на претходно поднесено писмено лично барање за издавање одобрение за набавување на оружје, ако физичкото лице ги исполнува следните услови:

1. има наполнето 18 години живот;
2. не му е одземена или ограничена деловната способност;
3. здравствено е способно да поседува и носи оружје;
4. не претставува опасност за јавниот ред;
5. има оправдана причина за набавување на оружје;
6. располага со техничко знаење за правилна употреба, чување и одржување на оружјето и познавање на прописите за оружје;
7. има живеалиште на територијата на Република Македонија, а доколку е странец да има одобрен постојан престој на територијата на Република Македонија, освен ако со ратификуван меѓународен договор не е поинаку определено.

Одобрение за набавување на оружјето од категорија Ц се издава на физичко лице кое покрај условите од точките 1, 2, 3, 6 и 7, потребно е да биде активен член на ловечко или стрелачко друштво и да има потврда за положен ловечки испит, односно потврда дека е активен член на стрелачко друштво.

с) Кои видови на податоци треба да се наведат во пријавата?

Во барањето за издавање одобрение за набавување оружје треба да се наведат следните податоци: 1. Вид на оружје кое се бара да се набави; 2. Причина поради која се бара издавање одобрение за набавување оружје; 3. Лични податоци на подносителот на барањето (име, презиме, ден, месец и година на раѓање и место на раѓање); адреса на живеење; податок за занимањето и каде е вработен подносителот на барањето и регистерски број на личната карта на подносителот на барањето. Исто така во барањето за издавање одобрение за набавување оружје подносителот дава информација дали веќе поседува оружје од кој вид и број на дозволата за оружјето.

4. Дали постојат посебни правила за колекционери на оружје и телата кои се занимаваат со културните и историските аспекти на оружјето? Ако е така, дали овие колекционери и тела мора да бидат регистрирани кај државните институции?

Во Законот за оружје се предвидени посебни одредби за колекционери со кои се регулираат правилата и постапката на колекционерите за оружје. Имено, Старинското оружје може да се набавува и поседува без одобрение.

Колекционерите и други лица кои набавуваат или поседуваат старинско оружје се должни да го пријават оружјето на Републичкиот завод за заштита на спомениците на културата заради негова евиденција, за што се издава потврда.

Републичкиот завод за заштита на спомениците на културата е должен во рок од осум дена од денот на пријавување на старинско оружје да достави податоци за физичкото лице што го пријавува оружјето, како и за оружјето, до надлежниот орган.

Забрането е старинско оружје да се носи и за ова оружје да се изработува, набавува или поседува муниција.

По исклучок од ставот 1 на овој член, музеите можат да набавуваат, поседуваат и изложуваат и старинско оружје од категорија А утврдена со овој закон.

5. Дали законодавството, ако има, ја исклучува примената на оружјето за лов и стрелање во мета? Ако е така кои прописи се применуваат?

Во постоечката законска регулатива е опфатено ловечкото оружје, при што се регулира начинот на набавување на ловечко оружје и регистрирање на истото односно издавање дозвола за поседување и носење оружје, при што задолжително се бара граѓанинот кој поднел барање за издавање дозвола за поседување и носење ловечко оружје да донесе доказ дека е член на ловечка организација.

Што се однесува до примената на оружјето за стрелање во цел во Законот предвидени се посебни одредби за кои ја регулираат оваа материја. Имено, Цивилни стрелишта се објекти наменети за спортско-рекреативни вежби во гаѓање, како и за обука за правилна и безбедна употреба на оружјето, кои исполнуваат технички и безбедносни услови за употреба на огнено, ловечко или спортско оружје. Цивилни стрелишта можат од основаат правни и физички лица, кои покрај условите за упис во трговскиот регистар, ќе добијат одобрение од министерот за внатрешни работи. Гаѓање на цивилни стрелишта можат да вршат само физички лица кои со овој или со друг закон се овластени да носат такво оружје или имаат поднесено барање за набавување на оружје.

Ако е така кои прописи се применуваат ?

Оваа материја е регулирана и со Законот за ловство ("Службен весник на РМ", бр.20/96) чија примена е во надлежност на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

6. Дали имате планови за измена на постојното законодавство? Наведете детали и временски распоред.

Негативниот тренд на порастот на криминалитетот во Република Македонија, вклучувајќи го и недозволеното држење на оружје и експанзијата на бројот на извршени кривични дела со елементи на насилство извршени со употреба на огнено оружје што сторителите нелегално го поседуваат ја детерминира подготвеноста и политичката волја за мобилизирање на сите контролни механизми и зголемување на нивната ефикасност во превенцијата и сузбивањето на криминалитетот.

Во легислативата на Република Македонија набавувањето, поседувањето и носењето оружје беше уредено со Законот за набавување, поседување и носење оружје („Службен весник на СРМ“ бр. 25/72, 30/72, 18/76, 25/76, 15/83, 51/88, „Службен весник на РМ“ бр.26/93 и 49/03).

Одредбите на постојниот закон не беа доволно прецизни и не кореспондираа со содржината на меѓународните инструменти и законодавството на земјите од Европската унија, а нивната практична примена предизвика тешкотии во функционирањето на надлежните државни органи.

Од тие причини се наметна потребата од унапредување на националната легислатива со донесување на нов Закон за оружје, во кој се имплементирани меѓународни стандарди, но и компаративните искуства на западноевропските земји што се однесуваат на контролата на оружјето.

Собранието на Република Македонија на седница одржана на 25.01.2005 година го донесе новиот Закон за оружје.

Содржински, Законот за оружје е поделен во 14 тематски целини (глави): општи одредби; набавување и поседување на оружје и муниција; начин на постапување со оружје и муниција; поништување и одземање на дозволата за оружје, дозволата за поседување на оружје и дозвола за носење на оружје; производство и поправање на оружје и муниција; промет со оружје, муниција и делови за оружје; превоз на оружје и муниција; цивилни стрелишта; пренесување на оружје и муниција преку државната граница; државјани на земјите членки на Европската унија; евиденции; надзор; казнени одредби и преодни и завршни одредби.

Со Законот, се утврдува предметот и полето на неговата примена, исклучувајќи ја примената на неговите одредби на вооружувањето и воената опрема, како и оружјето и муницијата што се набавуваат и користат за потребите на Министерството за одбрана, Армијата на Република Македонија, Министерството за внатрешни работи, казнено-поправните установи и другите државни органи и правни лица утврдени со посебни прописи.

Извршено е дефинирање на поимот оружје и имплементирани се одредбите за класификацијата на огненото оружје содржана во меѓународните инструменти (кусо, долго, автоматско, полуавтоматско, репетирачко и еднострелно огнено оружје). Заради обезбедување висок степен на ефикасност во имплементацијата на законот утврдено е значењето на одредени изрази употребени во овој законски текст.

Согласно Директивата 91/477/ЕЕЗ извршена е класификацијата на оружје кое е забрането да се набавува (категирија А), оружје кое може да се набавува врз основа на одобрение (категирија Б), оружје што може да се набавува врз основа на одобрение издадено под олеснителни услови (категирија Ц) и оружје што е потребно да се пријави и за кое се издава потврда (категирија Д).

Оружјето од категорија Б и Ц, главните делови за оружје и муниција за оружје со олучени цевки, може да се набавува врз основа на одобрение, а муниција за оружје со неолучени цевки се набавува врз основа на дозвола издадена за тоа оружје. Одобрението го издава Министерството за внатршни работи, според живеалиштето на лицето, односно престојувалиштето на странецот во Република Македонија, односно според седиштето на правното лице, подносител на барањето и има важност од шест месеци од денот на издавањето на одобрението.

Муниција за оружје со олучени цевки може да се поседува најмногу до 100 куршуми, а за оружје со неолучени цевки и пневматско оружје без ограничување на количината на муницијата. Правните лица што се регистрирани за вршење на обезбедување на лица и имот или вршат дејност обезбедување на лица и имот за сопствени потреби можат да поседуваат муниција за оружје најмногу до 50 куршуми за секое оружје наведено во дозволата за поседување на оружјето.

Едно од есенцијалните прашање при нормативното уредување на контролата на набавување на оружјето се условите што треба да ги исполнува физичко лице за издавање на одобрение за набавување на оружје. Согласно овие одредби одобрение за набавување на оружје на физичко лице се издава врз основа на претходно лично поднесено барање ако физичкото лице: има наполнето 18 години живот; не му е одземена или ограничена деловната способност; здравствено е способно да поседува и носи оружје; не преставува опасност за јавниот ред; има оправдана причина за набавување на оружје; располага со техничко знаење за правилна употреба, чување и одржување на оружјето и познавање на прописите за оружје и има живеалиште на територијата на Република Македонија, а доколку е странец да има одобрен постојан престој на територијата на Република Македонија, освен ако со меѓународен договор не е поинаку определено. Одобрение за набавување на оружје од категорија Ц се издава на физичко лице кое, покрај одредени услови предвидени со законот потребно е да биде активен член на ловечко или спортско друштво и да има положено ловечки испит, односно потврда дека е активен член на стрелачко друштво.

Во Законот утврдени се и условите под кои врз основа на претходно поднесено барање се издава одобрение за набавување на оружје на правно лице. Во тој правец, утврдени се следниве услови: правното лице да има оправдани причини за набавување на оружје заради обезбедување на лица и имот и простор за безбедно сместување и чување на оружјето, а правните лица кои набавуваат оружје заради заштита на лица и имот или вршат дејност обезбедување на лица и имот, потребно е да имаат и вработени лица во редовен работен однос кои ги исполнуваат условите предвидени во овој закон што се однесуваат на физичките лица.

Физичкото или правното лице на кое му е издадено одобрение за набавување на оружје должно е во рок од осум дена од извршената набавка на оружјето да поднесе барање до надлежниот орган за регистрирање на оружјето и издавање дозвола за оружје (за физичко лице), односно дозвола за поседување на оружје (за правното лице). Дозволата за оружје и дозволата за поседување на оружје се издаваат со рок на важење од десте години, додека на лица постари од 65 години со рок на важење од пет години, со можност за нејзино продолжување.

Тргувајќи од општо опасниот карактер на оружјето утврдени се обврските за сопственикот или корисникот за оружјето во поглед на начинот на постапување со истото, како и утврдена е забраната за носење на оружјето на јавно место, при што дефинирани се местата каде со употреба на оружје може да се загрози сигурноста на луѓето, и кои согласно овој закон се сметаат за јавно место. Прецизирани се и местата што не се сметаат за јавно место во смисла на овој закон. Утврдена е забрана за носење и употреба на ловечко и спортско оружје надвор од ловишта или стрелишта.

Во Законот утврден е начинот на чување на оружјето и муницијата, постапување во случај на исчезнување, губење или кражба на оружјето и муницијата, задолжително пријавување на најдено оружје, обврска за пријавување на промената на живеалиштето односно седиштето на имателот на дозволата за оружје, односно дозволата за поседување на оружје.

Експлицитно се утврдени случаите кога дозволата за оружје, односно дозволата за поседување на оружје ќе се одземе и поништи, како и содржани се одредби за начинот на постапување со оружјето и муницијата одземени во кривична и прекршочна постапка.

Прашањата за производството, поправањето и прометот на оружје, муниција и делови за оружје се систематизирани во посебни глави од Законот. Со Законот утврдено е дека производство на оружје и муниција и поправање на оружје, односно промет со оружје, муниција и делови за оружје можат да вршат трговските друштва со седиште на територија на Република Македонија кои пред уписот во трговскиот регистар ќе добијат одобрение за вршење на таа дејност. Одобрението за производство на оружје и муниција и поправање на муниција го издава Министерството за внатрешни работи, по прибавено мислење од Министерството за одбрана и претходно добиена согласност од Министерството за економија.

Одобрението за промет со оружје, муниција и делови за оружје го издава надлежниот орган (Министерството за внатрешни работи). Законот предвидува и услови кои треба да ги исполнуваат подносителот на барањето, основачите и одговорното лице на трговското друштво.

Во однос на превозот на оружјето и муницијата содржани се услови под кои трговските друштва што вршат дејност превоз на лица и стоки можат да вршат превоз на оружје, како и одредба дека на превозот на муницијата соодветно се применуваат прописите за превоз на експлозивни материји.

Со новиот закон се промовираат цивилните стрелишта како објекти наменети за спортско-рекреативни вежби во гаѓање, како и за обука за правилна и безбедна употреба на оружјето и условите под кои истите можат да се основат.

Тргувајќи од комплексноста на материјата поврзана со оружјето, со посебни одредби се регулира начинот и условите под кои се пренесува оружјето преку државната граница на Република Македонија.

Нормирана е посебна глава што содржи одредби кои се однесуваат на внесувањето, носењето и пренесувањето на оружјето во Република Македонија од страна на државјаните на земјите членки на Европската унија на кои им е издаден европски документ за оружје. Одредбите од оваа глава ќе започнат да се применуваат по приемот на Република Македонија во членство во Европската унија.

Со цел елиминирање на можностите за злоупотреба на овластувањата од стана на субјектите на кои им се издадени одредени одобренија, во Законот е утврдена обврска Министерството за внатрешни работи да води евиденции за сите издадени одобренија. Исто така, прецизирано е дека надзорот над примената на одредбите на овој закон ќе го врши наведениот државен орган.

Заради ефикасно спроведување на законот, се санкционира непочитувањето односно непостапувањето согласно одредбите на овој закон и за сторителите на утврдените прекршоци утврдени се соодветни прекршочни санкции.

Во преодните и завршни одредби предвидена е обврска за трговските друштва кои вршат производство на оружје и муниција, поправање на оружје и промет на оружје, муниција и делови за оружје, а за кои до неговото влегување во сила не било потребно одобрение, во рок од 30 дена од денот на влегување во сила на законот да поднесат барање за издавање на предвиденото одобрение.

Дозволите за поседување и носење оружје и дозволите за поседување оружје издадени по досегашните прописи мора да се заменат во рок од една година од денот на влегување во сила на подзаконскиот пропис за образецот на дозволата за оружје, дозволата за поседување на оружје и дозвола за носење на оружје, истите ќе се замената доколку физичките односно правните лица ги исполнуваат условите предвидени во законот.

D. Контрола на усогласеност на правилата во поглед на безбедност на производите кога тие се увезени од трети земји

1. Дали имате законодавство кое е усогласено со правилата за безбедност на производите на увезени производи. Ако имате:

а) Од кога е на сила?

б) Опишете нашироко (која служба е надлежна за гранична контрола и за координација на увезените производи, која процедура се применува и сл.?)

1. Дали имате законодавство кое е усогласено со правилата за безбедност на производите на увезени производи. Ако имате:

Во Република Македонија не постои законодавство кое е целосно усогласено со правилата за безбедност на производите.

Имено директивата за општа безбедност на производите 92/59/ЕЕЦ ревидирана со 95/01/ЕЦ е делумно транспонирана во Законот за заштита на потрошувачите (“Службен весник на Република Македонија” бр.38/04). Со овој закон се целосно превземени дефинициите за “безбеден производ” и “опасен производ” како и обврските за давање на информации и пуштање во промет на безбедни производи од овие директиви, при што еднаков третман имаат домашните и увозните производи.

Директивата за општа безбедност на производите треба да биде целосно транспонирана во нов Закон за општа безбедност на производите кој се планира да биде донесен до крајот на 2005 година.

Исто така согласно Законот за безбедност на храната и на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната (“Службен весник на Република Македонија” бр. 54/04) Министерот за здравство треба да ги пропише:

- општите барања за безбедност на храната, како и посебните барања за безбедност на одделни видови храна во согласност со општите барања за безбедност на храната и
- општите барања за безбедност на производите и материјалите што се употребуваат за пакување или доаѓаат во контакт со храната.

Изготвувањето на овие подзаконски акти е во тек.

Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство во согласност со општите барања за безбедност од Законот за безбедност на храната и на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната, треба да ги пропише посебните барања за храната од животинско потекло.

а) Од кога е на сила?

Законот за заштита на потрошувачите е во сила од 25 јуни 2004 година.

Законот за безбедност на храната и на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната е во сила од 23 јули 2002 година.

б) Опишете нашироко (која служба е надлежна за гранична контрола и за координација на увезените производи, која процедура се применува и сл.?)

Надлежни служби за гранична контрола на увезените производи се следните:

1. Државен пазарен инспекторат врз основа на: Законот за трговија (“Службен весник на Република Македонија” бр. 16/04) и Законот за контрола на квалитет на земјоделските и прехранбените производи во надворешно трговскиот промет (“Службен весник на Република Македонија” бр. 5/98 и 13/99). Пред отпочнување на постапка за царинење Државниот пазарен инспекторат врши инспекциски надзор на стоките по однос на декларирањето и упатството за употреба при што составува исправа (записник) врз основа на кој надлежниот царински орган врши царинење на стоката.
2. Државниот санитарен и здравствен инспекторат е надлежен за гранична контрола на храна, детски играчки, козметички производи, тутун и тутунски производи и предмети за општа употреба.

Сите увозници се должни да поднесат барање за здравствен надзор при увоз до Државниот санитарен и здравствен инспекторат. Здравствениот надзор опфаќа: утврдување на хигиенските услови под кои е пристигната пратката, хигиена на возилата, микроклиматски услови, време на транспорт од моментот на утоварот до пристигнување на граничен премин, органолептички преглед и земање мостри заради лабораториско испитување. По извршениот органолептички преглед и земените мостри Државниот санитарен и здравствен инспекторат издава согласност за царинење.

1. Министерството за земјоделие шумарство и водостопанство преку органите во состав Управа за растенија и Државен инспекторат за земјоделство врши контрола на пратките при увоз на растенија и средства за заштита на растенијата. Процедурите кои се применуваат се стандардни согласно ИППЦ и ЕППО стандарди. Системот на вршење на прегледи на граничните премини е во споредба со ацгиус и истиот се состои од преглед на документација, идентификација, здравствен преглед на растенијата (органолептички преглед, земање на мостри за лабораториска анализа, превземање на мерки за заштита на растенијата) и заверка на документацијата.
2. Министерството за земјоделие шумарство и водостопанство преку Управата за ветеринарство, врши ветеринарно санитарен преглед и контрола на граничниот премин. Ветеринарно-санитарен преглед и контрола на пратките кои се увезуваат, извезуваат и транзитираат го спроведува ветеринарен инспектор. На контрола при прометот преку границата подлежат пратките на животни, производи, сировини и отпадоци од животинско потекло, пратки кои содржат состојки од животинско потекло, семе за вештачко осеменување, оплодени јајце клетки и ембриони и добиточна храна, шталско ѓубре, осока, компост и други предмети со кои може да се пренесува заразна болест. Постапката се состои од поднесување на барање, преглед на документација, идентификација, земање на мостри заради лабораториско испитување, превземање на мерки за карантин ако е потребен и заверка на документацијата по завршениот преглед.
3. Царинската управа има улога во делот на примената на прописите во постапката на увоз на стоки врз основа на надлежноста утврдена со член 10 од Законот за царинска управа ("Службен весник на Република Македонија" бр. 46/04. Царинските органи ќе ја спроведуваат постапката на царинењето на стоката доколку се уверат дека се извршени потребните контроли од трана на претходно наведените надлежни служби, односно доколку кон царинските декларации се приложени потребните дозволи, согласности, одобренија или атести од други надлежни служби.

Во Република Македонија не постои единствена служба која е задолжена за гранична контрола и координација на увезените производи.

V. ЈАВНИ НАБАВКИ

A. Состојба на законодавството на подрачјето на јавните набавки

1. Дали постоечкото законодавство ги покрива сите видови на договори? Ако се предвидуваат исклучоци, на која основа се одредени тие?

Регулирањето на областа на јавните набавки во Република Македонија е отпочната со донесувањето на Законот за јавни набавки од страна на Собранието на Република Македонија во јуни 1998 година ("Службен весник на Република Македонија" број 26/98). Истиот е изменет и дополнет во два наврати и тоа за првпат во јануари 2002 година ("Службен весник на Република Македонија" број 2/2002) и вторпат во април 2003 година ("Службен весник на Република Македонија" број 24/2003).

Искуството кое што произлегуваше од спроведувањето на Законот за јавни набавки како и потребата од натамошно усогласување на нашето законодавство со законодавството на Европската унија, ја наметна потребата од потемелна промена на оваа област и донесување на нов закон, заснован врз Европските принципи и стандарди.

Новиот Закон за јавни набавки е донесен од страна на Собранието на Република Македонија на 26 март 2004 година ("Службен весник на Република Македонија" број 19/2004), и истиот стапи на сила на 7 април 2004 година.

Законот за јавни набавки го регулира начинот и постапката на спроведувањето на набавките во Република Македонија и истовремено воспостави правна рамка за однесувањето на набавувачите и понудувачите во јавните набавки.

Јавната набавка, согласно со член 2 став 1 точка 2 од Законот за јавни набавки, претставува збир на активности што ги извршува набавувачот, кои се во врска со стекнување на стоки, добивање на услуги, или извршување на работи.

Со членовите 3, 4 и 5 од Законот, се определуваат исклучоците на кои не се применува Законот за јавни набавки.

Согласно со член 3 од Законот, одредбите на Законот за јавни набавки не се применуваат на јавните набавки за делот кој има одбранбен и безбедносен карактер на земјата, се прогласени за државна тајна и се однесуваат на купување на оружје, воена опрема и специјална оперативна техника, согласно со закон.

Одредбите од Законот за јавни набавки, согласно со член 4, не се однесуваат на јавните набавки за кои се обезбедени средства од меѓународни организации (донатори и заемодавачи), доколку за нив се пропишани посебни услови за набавка од страна на донаторите и заемодавачите.

Согласно со член 5 од Законот, одредбите на Законот за јавни набавки не се однесуваат и за набавки за:

- купување или изнајмување на земјиште, градежни објекти или друга недвижност или права кои произлегуваат од истите, освен ако за нивно купување или земање под наем е потребно обезбедување на финансиски средства (кредити или заеми);
- финансиски услуги во врска со издавањето, продажбата, купувањето или преносот на хартија од вредност или други финансиски инструменти, брокерските услуги и услугите на Народната банка на Република Македонија;
- купување, развој, продукција или копродукција на програмски материјали од страна на радио или телевизиски куќи и за термините на радио и телевизиското емитување на програма;
- услуги за говорна телефонија, телекс, радиотелефонија, пејџерски и сателитски услуги;
- услуги за посредување при вработување ;
- услуги за развој и истражување, освен кога истражувањето набавувачот го користи за комерцијални цели, и
- доделување на концесија.

2. Дали сите тендери над одреден износ се објавуваат пред започнување на постапката? Кои видови на податоци треба да бидат вклучени во повиците за давање на понуда на тендер, согласно вашето законодавство?

Согласно со Законот за јавни набавки ("Службен весник на Република Македонија" број 19/2004), доколку вредноста на набавката изнесува над 3.000 евра во денарска противвредност, Набавувачот е должен истата да ја спроведе со примена на една од следниве видови на постапки: отворен повик, ограничен повик, конкурс за изработка на проекти или ограничен повик за консултантски услуги.

Повикот за набавки, согласно со член 30 став 1 од Законот за јавни набавки, со постапка на отворен повик, ограничен повик, конкурс за изработка на проекти и ограничен повик за консултантски услуги, набавувачот задолжително го објавува во "Службен весник на Република Македонија".

Согласно со ставот 3 од овој член, Повикот може да се објавува и на веб - страницата за јавни набавки на Бирото за јавни набавки без надоместок, во рок од три дена по доставувањето во електронска верзија.

Огласот за отворениот повик согласно со член 57 од Законот, задолжително содржи:

- име, адреса и седиште на набавувачот, броеви на телефони и на телефакси;

- број на повикот;
- опис на предметот на набавката и количина;
- место на испорака, на изведување на работите или на извршувањето на услугите;
- наведување на можноста да се подели набавката на делови, во зависност од видот на стоката, опремата и услугата;
- место и услови за издавање на тендерската документација, износот и начинот на плаќање на сумата која треба да се плати за да се добие документацијата;
- крајниот датум за прием на понудите и адресата на која понудите се испраќаат;
- лица овластени да учествуваат на отворањето на понудите;
- датум, час и место на отворање на понудите;
- барања за поднесување на гаранција за извршување на договорот;
- докази и документација кои на понудувачот му се потребни за докажување на економско-финансиската и техничката способност;
- период на важност на понудата;
- критериуми за избор на најповолен понудувач, односно за доделување на договорот;
- опис на начинот на изработка на понудата, облик и содржина на понудата;
- други податоци кои се однесуваат на предметот на набавката.

Согласно со член 61 од Законот, огласот за ограничен повик задолжително содржи:

- име, адреса и седиште на набавувачот, броеви на телефони и на телефакси;
- број на повикот;
- намерата на набавувачот да изврши одреден вид на набавка;
- докази и документација кои на понудувачот му се потребни за докажување на економско-финансиската и техничката способност;
- крајниот датум за прием на барањата и адресата на која треба да се испраќаат;
- минимумот на критериуми врз основа на кои набавувачот ќе ја оценува способноста за извршување на набавката; и
- рокот за донесување на одлуката за квалификација на пријавените кандидати.

3. Ве молам доставете генерален опис на постоечките процедури за набавка. Дали на телата кои се занимаваат со набавка им е дозволено да се вклучат во преговори? Ако им е дозволено, под кои услови е тоа?

Набавувачот, согласно со член 29 од Законот за јавни набавки ("Службен весник на Република Македонија" број 19/2004), јавната набавка може да ја спроведе со примена на следниве постапки:

- отворен повик;
- ограничен повик;
- постапка со преговарање;
- конкурс за изработка на проект; и
- ограничен повик за консултантски услуги.

Отворен повик е постапка за набавка во која сите заинтересирани субјекти можат да поднесат понуда во согласност со претходно дефинираните барања од страна на набавувачот предвидени во тендерската документација.

Набавувачот спроведува постапка на ограничен повик кога врз основа на објавен повик за економско-финансиската и техничката способност на пријавените кандидати и врз основа на утврдени критериуми врши избор на одреден број на кандидати кои според негова оценка би биле способни и квалификувани со сигурност да ја извршат набавката. Набавка преку ограничен повик се спроведува во две фази. При тоа, набавувачот во првата фаза:

- јавно објавува повик до сите заинтересирани лица да достават барања за учество во постапката за набавка;
- ја утврдува нивната економско-финансиска и техничка способност, и

- избира доволен број на способни кандидати за да обезбеди вистинска конкуренција, а најмалку три.

Во втората фаза набавувачот упатува писмена покана без јавно објавување до сите избрани способни кандидати да достават понуда. Само повиканите кандидати можат да достават понуда.

Постапката за јавната набавка со преговарање е исклучителна постапка и може да се примени само во ограничени случаи предвидени со Законот за јавни набавки, а по претходна согласност од Бирото за јавни набавки. Претходната согласност се бара со писмено барање во кое се наведени причините и образложението за потребата од ваков начин на набавка, докази за исполнување на условите за примената за овој начин на набавка, вредноста на набавката и други податоци за набавката.

Јавната набавка може да се спроведе со постапка со преговарање без претходно објавување на јавен оглас кога:

- по претходно спроведени две постапки на отворен или ограничен повик немало доволен број на понуди или на соодветни понуди, под услов содржината од тендерската документација од овие повици суштински да не е изменета;
- поради технички, интелектуални или изведбени причини или од причини поврзани со заштита на ексклузивните права регистрирани во Министерството за економија или Стопанската комора на Република Македонија, набавката може да ја изврши само одреден давател на услуга или изведувач на работи или испорачател на стоки;
- од причини од крајна итност предизвикани од настани што не можел да ги предвиди набавувачот, ниту пак треба да му се припишат како пропуст на набавувачот или од настани (елементарни непогоди, епидемии, заразни заболувања или настани предизвикани од виша сила) поради кои не може да се почитува рокот пропишан за отворената или ограничената постапка;
- кога набавувачот мора да изврши дополнителни испораки од страна на првобитниот понудувач заради делумна замена на вообичаените добра или инсталации; проширување на постојните добра или инсталации каде што промената на понудувачот би го обврзала набавувачот да купи материјал кој има поинакви технички карактеристики што би резултирало со некомпатибилност или несразмерни технички тешкотии во функционирањето и одржувањето;
- кога заради непредвидени околности е потребно да се извршат неопходни дополнителни работи кои не биле вклучени во договорот кој се разгледува или кој е склучен, под услов:
  - дополнителните работи да не можат да бидат технички или економично одделени од основниот договор без поголеми проблеми за набавувачот; и
  - дополнителните работи, иако можат да се одделат од извршувањето на основниот договор, се неопходни за неговите подоцнежни фази, односно за неговото извршување.

Вкупниот износ на набавките доделени за дополнителни работи во горенаведените алинеи не смеат да надминат 20% од износот на основниот договор, а должината на овие набавки како и на продолжените набавки не смее да надмине три години.

Набавката на проект или план од областа на просторното и урбанистичкото планирање, архитектурата, градежништвото и обработката на податоците, набавувачот ја врши врз основа на спроведен конкурс за изработка на проект.

Учеството на конкурсот е анонимно и притоа бројот на пријавените кандидатите на конкурсот треба да обезбеди вистинска конкуренција и тој не треба да биде помал од три.

Проектот или планот го избира независна жири-комисија составена исклучиво од физички лица кои се независни од учесниците на конкурсот и не можат да учествуваат на конкурсот.

Кога од учесниците на конкурсот се бара посебна стручна квалификација тогаш најмалку една третина од членовите на жири-комисијата мора да имаат исти или соодветни стручни квалификации како кандидатите.

Жири-комисијата е независна во одлучувањето при изборот на најдобар проект врз основа на критериумите утврдени во конкурсот.

Набавувачот јавно го објавува во средствата за јавно информирање резултатот од спроведениот конкурс како и податоците на учесникот чиј проект е избран.

Ограничен повик за консултантски услуги се однесува на интелектуални услуги (студии, проекти, истражувања, испитувања, експерименти, проучувања-индустриски студии и користење на авторско право), а кои водат кон избор на способен кандидат во соодветната област.

Во ограничениот повик за консултантски услуги се определува предметот на услугата, условите (критериумите) што треба да ги исполнат авторите-кандидати на конкурсот.

Ограничен повик за консултантски услуги се спроведува според постапките за ограничен повик согласно со одредбите од Законот за јавни набавки.

Понудувачите на интелектуалните услуги со понудата доставуваат проекти, студии, дела, патенти, лиценци и др., со кои ја потврдуваат компетентноста и способноста за вршење на консултантската услуга која е предмет на набавката.

Доколку консултантските услуги имаат степен на тајност, истите треба да бидат назначени со степенот на доверливоста и придружени со безбедносни мерки.

Понудите за консултантски услуги ги разгледува жири комисија определена од набавувачот. Една третина од членовите на жирито се бираат однадвор и тоа од областа на бараната услуга и имаат консултативен глас.

Жири-комисијата може да спроведе интервју со секој понудувач за интелектуалните услуги, при што секој понудувач-кандидат може да го допрецизира, да го докомплетира или да го измени својот предлог.

Понудувачот - кандидат кон понудата го приложува и барањето за награда, односно цената на услугата која треба да биде образложена и која не смее да се обелоденува.

Наградата, односно цената може да биде намалена од набавувачот, доколку услугата не е квалитетно извршена.

Жири - комисијата изготвува записник со образложено мислење кое го доставува до набавувачот.

Набавувачот, во текот на годината може да спроведе набавка од мала вредност за купување на стоки, услуги и работи од помал обем и вредност, во износ до 3.000 евра во денарска противвредност, при што треба да обезбеди најмалку три понуди, од кои ќе ја избере најповолната понуда.

Набавка од мала вредност набавувачот може да изврши само еднаш во текот на годината за одреден вид или група на стоки, услуги и работи.

Набавувачот, согласно со одредбите од Законот за јавни набавки, може да преговара за условите на набавката со понудувачите, односно, со кандидатите кои ги избрал по свој избор, само во случај кога набавката ја спроведува со Постапката со преговарање согласно со член 66 и 67 од Законот.

Согласно со член 8 став 1 од Законот за јавни набавки, се забрануваат какви било преговори меѓу набавувачот и понудувачот, при отворениот и ограничениот повик во врска со цените и изменување на доставената понуда.

Согласно со ставот 2 од горенаведениот член, набавувачот може да бара од понудувачот да даде објаснување на понудата, без можност за нејзино менување и при тоа понудувачот објаснувањето го дава пред комисијата и тоа се внесува во записникот.

4. Дали имате локални, регионални или национални шеми за привилегии при набавка. Што содржат тие?

Законот за јавни набавки на Република Македонија ("Службен весник на Република Македонија" број 19/2004), не содржи одредби за локални, регионални или национални привилегии при спроведување на постапките за набавки.

Имено, согласно со член 2 став 1 точка 4 од Законот за јавни набавки, Понудувач е секое домашно или странско правно или физичко лице-снабдувач или обезбедувач на стоки, услуги или работи, кое поднесува понуда.

Набавувачот, согласно со член 6 став 1 од Законот, при јавните набавки обезбедува фер конкуренција, еднаква и недискриминаторска положба на понудувачите, транспарентност и јавност.

Согласно со став 2 од горенаведениот член, набавувачот не смее да врши дискриминација во поглед на државјанството на понудувачот или земјата на потеклото на стоката.

Исто така, согласно со член 36 став 4 од Законот, во тендерската документација набавувачот не смее дадените технички карактеристики на предметот на набавката да ги специфицира на точно одредена марка, модел или тип, потекло на производството и слично. Кога набавувачот не може во тендерската документација да го опише предметот на набавката на начин спецификациите да бидат доволно разбирливи за понудувачите, наведувањето на елементите како што се заштитна марка, патент, тип или производителот мора да биде означено со зборовите "или еквивалентно".

5. Дали имате какви и да било планови за измена на постојното законодавство? Ако е така, наведете ги сите релевантни детали и временски распоред.

Новиот Закон за јавни набавки е донесен од страна на Собранието на Република Македонија на 26 март 2004 година ("Службен весник на Република Македонија" број 19/2004), и истиот стапи на сила на 7 април 2004 година.

Актуелниот Закон за јавни набавки во Република Македонија ги има инкорпорирано следниве директиви на Европската унија за јавни набавки и тоа:

- **Директива на Советот 89/665/ЕЕЗ** од 21 декември 1989 година за координирање на законите, прописите и административните одредби во врска со примената на постапките за ревизија на доделувањата на договори за јавни набавки и јавни работи;
- **Директива на Советот 92/13/ЕЕЗ** од 25 февруари 1992 година за координирање на законите, прописите и административните одредби во врска со примената на прописите на Заедницата за постапките за набавки на субјектите од секторите водостопанство, енергетика, сообраќај и телекомуникации;
- **Директива на Советот 93/36/ЕЕЗ** од 14 јуни 1993 година за координирање на постапката за доделување на договори за јавни набавки;
- **Директива на Советот 93/37/ЕЕЗ** од 14 јуни 1993 година во врска со координирањето на постапките за доделување на договори за јавни работи;
- **Директива на Советот 93/38/ЕЕЗ** од 14 јуни 1993 година за координирање на процедурите за набавки за субјектите кој оперираат во секторите енергетика, сообраќај и телекомуникации;

Исто така, согласно со Законот за јавни набавки донесени се следниве подзаконски акти и тоа:

- **Список со кој се утврдуваат субјектите на кои се однесуваат одредбите од Законот за јавни набавки** ("Службен весник на РМ" бр.34/2004), донесен врз основа на член 1 став 3 од Законот
- **Правилник за формата и содржината на годишниот план за јавните набавки** ("Службен весник на РМ" бр.33/2004), донесен врз основа на член 11 став 7 од Законот.

- **Правилник за постапката на отворањето на понудите кај отворениот повик и ограничениот повик и за образецот за водење на записник за отворањето на понудите** ("Службен весник на РМ" бр.50/2004), донесен врз основа на член 46 став 4 од Законот.
- **Одлука за определување на опрема, материјали и услуги од одбрамбен и безбедносен карактер** ("Службен весник на РМ" бр.69/2004) на кои набавки законот не се однесува, согласно со член 3 став 2 од Законот.
- **Решение за именување на претседател, членови и нивни заменици на Комисијата за жалби по јавни набавки** ("Службен весник на РМ" бр.39/98, 72/2000 и 33/2003), донесено врз основа на член 61 став 1 од Законот.

А во финална фаза на подготовка се и останатите подзаконски акти кои ќе помогнат во имплементацијата на актуелниот Закон, и тоа:

- **Правилник за деталните правила за проценување на вредноста на набавката**, кој треба да се донесе врз основа на член 9 став 2 од Законот.
- **Правилник за формата и содржината на образецот и начинот на водењето на регистарот за извршените набавки кај набавувачите**, кој треба да се донесе врз основа на член 17 став 5 од Законот.
- **Правилник за формата и содржината на образецот и начинот на водење на единствениот регистар**, кој треба да се донесе врз основа на член 18 став 3 од Законот.
- **Правилник за задолжителните елементи на тендерската документација**, кој треба да се донесе врз основа на член 36 став 10 од Законот.
- **Методологија за изразување на критериумите во бодови**, која треба да се донесе врз основа на член 50 став 5 од Законот.
- **Методологија за изразување на критериумите во парични вредности**, која треба да се донесе врз основа на член 50 став 5 од Законот.
- **Правилник за начинот, условите и постапката за избор на експерти кои ќе ја проверуваат регуларноста на постапката за јавна набавка**, кој треба да се донесе врз основа на член 93 став 10 од Законот.

Следење на спроведувањето на одредбите на Законот за јавни набавки, согласно со член 103 став 1 од Законот, врши Министерството за финансии и Бирото за јавни набавки.

Следењето го спроведуваше Министерството за финансии - Секторот за системот на јавните набавки, односно сега Бирото за јавни набавки, кое по донесувањето на Законот врши постојан мониторинг на примената на Законот и утврдување на приоритетните области во кои ќе треба да се интервенира.

Во приоритетните активности за кои е надлежно Министерството за финансии, а кои се планираат во наредниот период треба да се земат во предвид обврските кои произлегуваат од Спогодбата за стабилизација и асоцијација со Европската Унија во врска со јавните набавки кои се содржани во Член 68 став 3, а се однесуваат на хармонизација на нашето законодавство со законодавството на Европска Унија и прилагодување кон Европските стандарди на работење во оваа област. Член 68 од ССА ја обврзува Република Македонија да го одреди крајниот рок за приближување на Законот за јавни набавки со Директивите на ЕУ за јавни набавки во рок од 5 (пет) години, односно до април 2006 година.

Со оглед дека во март 2004 година, се донесени две нови Директиви за јавни набавки на ЕУ (2004/17/ЕЗ и 2004/18/ЕЗ), до април 2006 година, Република Македонија ќе треба согласно со член 68 од ССА да ги инкорпорира овие Директиви во Законот за јавни набавки.

В. Структури

1. Кој е одговорен да управува со различни аспекти на политиката за јавни набавки? Кои се задачите и овластувањата на тие/тоа тело/а?

Согласно со одредбата од член 112 од Законот за јавните набавки ("Службен весник на Република Македонија" број 19/2004 година) кој стапи во сила на 07 април 2004 година, беше конституирано и започна со работа Бирото за јавни набавки кое како институција на национално ниво ќе се грижи за развојот на системот за јавни набавки преку обезбедување на законитост, рационалност, ефикасност и транспарентност во спроведувањето на јавните набавки, поттикнување на конкуренцијата и рамноправноста на понудувачите.

Бирото има задача да:

- иницира предлози за донесување на законски и други акти од областа на јавните набавки;
- да го следи и анализира спроведувањето на законот и другите прописи за јавни набавки,
- да го следи функционирањето на системот на јавните набавки, како и да иницира промени за негово подобрување;
- да дава мислења во врска со примената на законот и подзаконските акти; ќе обезбедува совети и ќе дава помош на набавувачите;
- да подготвува стандардна тендерска документација и формулари за постапките за отворен и ограничен повик и за постапките со преговарање;
- да води единствен регистар и подрегистри за набавките на набавувачите кои ќе бидат достапни до јавноста преку веб страницата за јавни набавки;
- да овозможи целосна транспарентност како во поглед на објавувањето на индикативното известување за јавните набавки што секој набавувач планира да ги реализира во текот на годината, така и во поглед на нивната реализација со што ќе се поттикне конкуренцијата;
- за констатираните неправилности утврдени врз основа на добиените податоци од набавувачите за спроведените постапки на јавните набавки, Бирото ја информира Владата на Република Македонија и министерот за финансии;
- да утврдува минимални услови за професионалните квалификации на лицата кои ќе ги вршат стручните работи за јавните набавки;
- врз основа на претходно донесена програма ќе врши обука за едукација на лицата кои ќе ги спроведуваат постапките за јавни набавки кај субјектите на кои се однесува Законот;
- да остварува меѓународна соработка во врска со системот на јавните набавки со меѓународни институции и други странски субјекти;
- да издава практикуми, прирачници и билтен, со цел од една страна да се постигне единствена примената на легислативата за јавните набавки, а од друга страна ќе овозможи транспарентност и поттикнување на конкуренцијата меѓу понудувачите, како и нивна едукација.

Реализацијата на дел од овие задачи на Бирото се започнати кон крајот на месец септември 2004 година, преку реализацијата на проектот "Биро за јавни набавки" финансиран од страна на Европската комисија и ќе се одвива до месец мај 2006 година.

2. Кои се постапките за ревизија кои стојат на располагање во случај на кршење на правилата на јавни набавки? Кога и кому му се на располагање?

Во случај на кршење на правилата за јавни набавки правната заштита е регулирана во Законот за јавни набавки.

Правната заштита се обезбедува во сите фази на постапката за јавни набавки и тоа во облик на приговор до Комисијата за јавни набавки кај набавувачот и жалба до Комисијата за жалби по јавни набавки во Владата на Република Македонија, како и тужба до надлежен основен суд по конечното на одлуката од Комисијата за жалби.

Приговор - поднесуваат незадоволните понудувачи и лицата кои подигнале тендерска документација во поглед на начинот на работењето и начинот на разгледување и оценување на доставените понуди до Комисијата за јавни набавки. Приговорот се доставува во рок од два дена од денот на дознавање за повредата. Комисијата го разгледува приговорот и во рок од три дена го известува понудувачот дали го прифатила или одбила, а до тогаш се прекинува постапката за јавна набавка. Доколку приговорот го прифати Комисијата го исправа своето работење, а ако го одбие истиот го доставува до Комисијата за жалби по јавни набавки во Владата.

Жалба - поднесува понудувачот доколку е: незадоволен од изборот на најповолната понуда, исклучен од првата фаза кај ограничениот повик и исклучен на отворениот повик, како и лицата кои подигнале тендерска документација. Жалбата се поднесува до Комисијата за јавни набавки во два примерока, во рок од 8 дена од денот на приемот на известувањето. Комисијата за јавни набавки ја доставува жалбата до Комисијата за жалби по јавни набавки во Владата и до Бирото за јавни набавки, заедно со образложението по жалбените наоди и копиите од целокупната документација за постапката за јавни набавки.

Задари заштита на интересите на понудувачите и обезбедување непристрасност во одлучувањето по жалбите, експерт ја проверува регуларноста на постапките за јавни набавки за вредност повисока од 30.000 ЕУР.

Експертот го назначува Бирото за јавни набавки на барање на понудувачот. Експертот во рок од осум дена од денот на поднесување на жалбата е должен да состави писмено мислење и истото да го достави до Комисијата за жалби, а доколку експертот оцени дека жалбата е основана на учесниците во постапката може да им понуди постапка за помирување. Во случај да не се постигне договор за помирување, документацијата заедно со мислењето на експертот се доставува до Комисијата за жалби. Трошоците на експертот за извршената ревизија ги подмирува субјектот кој побарал негово ангажирање, а за постапката за помирување трошоците ги снесат двете страни подеднакво. Комисијата за жалби е должна во рок од 15 дена од приемот на жалбата да се произнесе по жалбените наводи.

По конечното на одлуката на Комисијата за жалби подносителот на жалбата има право да бара заштита пред надлежен основен суд.

Надзор на спроведувањето на одредбите од Законот за јавни набавки врши Централната внатрешна ревизија при Министерството за финансии и Бирото за јавни набавки.

Централната внатрешна ревизија врши инспекцискиот надзор во поглед на: обезбедување на средства за набавка; спроведување на постапките на набавка; организирањето на органите за спроведување на набавките; евиденција на набавките; оформување на документацијата за набавките и реализација на договорите.

Бирото за јавни набавки за наодите од надзорот изготвува годишен извештај кој го доставува преку Владата до Собранието на Република Македонија. Годишниот извештај ги содржи бројот и видот на спроведените јавни набавки, висината и средствата за јавните набавки и проблемите во спроведувањето на набавките.

3. Кои тела (административни или судски) се одговорни за постапката на ревизија во полето на јавни набавки?

Надзор на постапките за јавни набавки врши Централната внатрешна ревизија при Министерството за финансии.

Комисијата за јавни набавки кај набавувачот е овластена да одлучува по приговорите од учесниците во јавната набавка.

Комисијата за жалби по јавни набавки во Владата на Република Македонија е овластена за решавање на одбиените приговори од Комисијата за јавни набавки, жалбите од учесниците во јавната набавка и жалбите врз решението за стопирање на постапката за набавка од ревизорот во Централната внатрешна ревизија.

Контролата на користењето на средствата за јавни набавки врши Државниот завод за ревизија.

Основните судови одлучуваат по жалби на конечните одлуки од Комисијата за жалби.

4. Кои овластувања им се доделени на телата за ревизија?

Централната внатрешна ревизија е овластена да:

- да издаде решение со кое ќе се одредат мерки и рокови за отстранување на утврдени неправилности и недостатоци во спроведување на набавка која е во тек;
- нареди запирање на започната постапка за набавка доколку набавувачот не ги отстранил неправилностите и недостатоците според претходно даденото решение;
- ако се утврди дека со повредата на постапката за набавки е сторен прекршок или кривично дело, без одлагање се поднесува барање за поведување на прекршочна, односно кривична постапка.

Комисијата за јавни набавки е овластена да го прифати или да го одбие приговорот даден од понудувачите и долку го одбие да го препрати до Комисијата за жалби по јавни набавки.

Комисијата за жалби по јавните набавки при Владата на Република Македонија ги добива жалбите преку Комисијата за јавни набавки и е овластена самостојно или со помош на експерт да одлучи по жалбите. Доколку експертот не успее да ги смири двете страни Комисијата за жалби во рок од 15 дена е овластена да:

- ја одбие жалбата како неоснована;
- го поништи решението за избор на најповолна понуда;
- ја поништи спроведената постапка ако утврди дека првостепената комисија погрешно ги применила одредбите од законот.

По конечната одлука на Комисијата за жалби подносителот на жалба има право да бара заштита пред надлежниот основен суд.

C. Објавување

1. Каде се објавуваат тендерите за јавни набавки?

Начинот на објавување на повикот е утврден во Законот за јавни набавки (Службен весник на РМ" број 19/2004) во членот 30.

Повикот за набавки со постапките утврдени во член 29 од законот, односно со постапка на отворен или ограничен повик: конкурс за изработка на проект и ограничен повик за консултански услуги задолжително се објавува во "Службен весник на Република Македонија", во рок од 10 дена од приемот на повикот во ЈП Службен весник на РМ.

Повикот може да се објави и на веб-страницата за јавни набавки на Бирото без надомест, во рок од 3 дена по доставување во електронска верзија.

Повикот за набавка на стоки и услуги чија вредност е поголема од 400.000 евра во денарска противвредност и за работи чија набавна вредност е поголема од 1.000.000 евра во денарска противвредност кој согласно член 12 од Законот за јавни набавки задолжително се спроведува со меѓународен тендер, се објавува и во официјалниот весник на ЕУ, а по потреба и во официјални средства за јавно информирање во земји кои не се членки на ЕУ што ќе ги одбере набавувачот.

Во услови на неистовремено објавување на повикот, важи рокот во повикот објавен во "Службен весник на Република Македонија".

2. Каква е сегашната состојба со објавувањето? Ве молиме наведете некои статистички податоци за бројот на објавени тендери.

Новиот Закон за јавни набавки, заснован на европски принципи и стандарди, донесен е на 26 март 2004 година од Собранието на РМ, објавен е во "Службен весник на Република Македонија" број 19/2004 година, а стапи на сила на 7 април 2004 година.

По стапување во сила на Законот за јавни набавки, тендерите за јавни набавки со постапка на отворен или ограничен повик: конкурс за изработка на проект и ограничен повик за консултански услуги задолжително се објавуваат во "Службен весник на Република Македонија".

Според прегледот направен за периодот од 7 април, односно од стапување во сила на Законот за јавни набавки до 30 септември, во Службен весник на Република Македонија објавени се вкупно 1.664 тендери, односно повици за јавни набавки.

Според видот на постапките состојбата со објавените тендери, односно повик за јавни набавки за наведениот период е следна:

- со постапка на отворен повик објавени се вкупно 1.505 тендери;
- повторена е постапката на отворен повик за 124 тендери;
- со постапка на ограничен повик објавени се вкупно 29 тендери;
- повторена е постапката на ограничен повик за 3 тендери;
- со конкурс за изработка на проект објавени се 3 тендери.

D. Правна рамка

1. Какви мерки се превземени за да се прилагоди административниот и правосуден систем на рамковните услови потребни за функционирање на законодавството? Дали планирате да преземете дополнителни мерки во тој поглед ?

Во текот на месец мај 2004 година во Министерството за финансии конституиран е Сектор за системот на јавните набавки како преодна организациона форма на национално ниво, до конституирање на Бирото за јавни набавки, согласно Законот за јавни набавки ("Службен весник на Република Македонија број 19/2004). Конституирањето на Бирото за јавни набавки, е значаен чекор кој се презема за прилагодување на административниот систем потребен за функционирање на законодавството. Во рамките на реализацијата на проектот "Биро за јавни набавки", во тек се активности за согледување на реалните потреби за адекватна организациона поставеност и соодветно кадровско екипирање на Бирото, како би одговорило на законски пропишаните надлежности.

Во рамките на истиот проект, ќе се врши перманентна едукација на државните службеници во Бирото, преку тренинзи, учество на семинари, организирање на работилници. Овие активности се во подготвителна фаза. Во следната фаза Бирото за јавни набавки врз основа на претходно изготвена програма ќе реализира обуки на стручните лица кај набавувачите, преку организирање семинари, тренинзи и работилници.

Прилагодувањето на информатичкиот систем на Бирото ќе овозможи не само следење на постапките кај субјектите на кои законот се однесува, туку и статистичка и аналитичка обработка на податоците од реализираните набавки како на национално ниво, така и по определени категории на субјекти (пр.корисници на буџетот, единки корисници на буџетот, јавни претпријатија основани од државата, јавни претпријатија основани од единиците на локалната самоуправа, единиците на локалната самоуправа и тн.).

Во повеќе фази од постапките на јавните набавки, понудувачите можат да поднесуваат приговор или жалба (пр. на тендерската документација, на работата на комисијата при јавното отворање на понудите, на одлуката за избор на најповолен понудувач, на одлуката за избор на најповолни кандидати во првата фаза од ограничениот повик). По вложениот приговор, комисијата на набавувачот доколку оцени дека е оправдан може да го прифати и да го корегира своето однесување, доколку оцени дека приговорот не е основан го препраќа до Комисијата за жалби по јавни набавки на Владата на Република Македонија како второстепен орган, која во рок од три дена се произнесува по истиот. Во жалбена постапка Комисијата за жалби е должна во рок од 15 дена да се произнесе по жалбените наводи. Одлуката на Комисијата е конечна.

По конечноста на Одлуката на Комисијата за жалби, подносителот на жалбата може да покрене судска постапка пред надлежниот основен суд.

Согласно со одредбата од член 68 од Спогодбата за стабилизација и асоцијација со Европската унија, Република Македонија до месец април 2006 година, ќе треба да ги инкорпорира во Законот за јавни набавки двете нови Директиви за јавни набавки на ЕУ (2004/17/ЕЗ и 2004/18/ЕЗ). Хармонизација на легислативата за јавните набавки на Република Македонија со европската, претпоставува и соодветното прилагодување на административниот систем, кој ќе биде предмет на реализација на проектот "Биро за јавни набавки".